T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARAP DİLİ VE BELÂGATI ANA BİLİM DALI

SEMÎRA ‘AZZÂM HAYATI, EDEBİ KİŞİLİĞİ ESERLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SEMRA UYGUNER

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Ayhan ERDOĞAN

GAZİANTEP
TEMMUZ- 2023

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARAP DİLİ VE BELÂGATI ANA BİLİM DALI

Tezin Başlığı: Semîra ‘Azzâm Hayatı, Edebi Kişiliği ve Eserleri

Adı ve Soyadı: Semra UYGUNER

Tez Savunma Tarihi: 19/09/2023

Sosyal Bilimler Enstitü Onayı

Prof. Dr. Mehmet SOĞUKÖMEROĞULLARI
SBE Müdürü

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları sağladığını onaylarım.

Prof. Dr. Mahmut ÇINAR
Enstitü ABD Başkanı

Bu tez tarafımca okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Dr. Öğr. Üyesi Ayhan ERDOĞAN
Tez Danışmanı

Bu tez tarafımızca okunmuş, kapsam ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri: **İmzası**

Dr. Öğr. Üyesi Ayhan ERDOĞAN (Juri Başkanı)

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa AKSOY

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet DEMİR

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında;

Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,

Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,

Tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,

Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,

Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

İmza:…….

Adı ve Soyadı: Semra UYGUNER

Öğrenci Numarası: 200002165001

Tezin Savunma Tarihi: 19/09/2023

ÖZET

SEMÎRA ‘AZZÂM HAYATI, EDEBİ KİŞİLİĞİ VE ESERLERİ

UYGUNER, Semra

Yüksek Lisans Tezi

Arap Dili Ve Belâgatı Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Ayhan ERDOĞAN

Temmuz 2023, 75 Sayfa

Edebiyat aracılığıyla yazar veya şair iç dünyasını, duygularını okuyucuya sanatsal bir şekilde tasvir etmektedir. Çalışmamızda modern Filistin edebiyatında önemli bir şahsiyet olan Semîra ‘Azzâm’ın hayatı eserleri ve edebi kişiliği incelenmiştir. Çalışmamızda Semîra ‘Azzâm’a ait iki hikâye koleksiyonu incelenmiştir. Bu koleksiyonlarda yer alan otuz öykü tahlil edilmiştir. Yazarın hikaye koleksiyonlarında, Filistin mücadelesi, kadın, fakirlik ve yoksulluk, çocuk işçiler, aşk, sevgi ve merhamet, annelik olmak üzere altı ana başlık altında içerik yönüyle inceledik. Hikâyeler teknik ve üslup açısından da incelenmiştir. Yapılan değerlendirme ve çıkarımlar için hikâyelerden bol miktarda alıntı yapılmıştır. Çalışmamızda Yazarın ve el-Kışaṣu’l-Uḫrâ (Diğer Hikayeler), el-Eşyau’s-Saġira (Küçük Şeyler), hikâye koleksiyonlarında bulunan hikâyeleri ele aldık. Çalışmamızda ki amaç Semîra ‘Azzâm’ı ve eserlerini edebiyat okur severlere tanıtmaktır. Anahtar Kelimeler: Edebiyat, Kısa Öykü, Filisṭîn, Semîra ‘Azzâm.

Anahtar Kelimeler: Edebiyat, Kısa Öykü, Filisṭîn, Semîra ‘Azzâm.

ABSTRACT

SEMIRA'S PERSONAL LIFE, LITERARY PERSONALITY AND WORKS

UYGUNER, Semra

Master's Thesis

Department of Arabic Language and Eloquence

Supervisor: Asst. Prof. Ayhan ERDOĞAN

July -2023, 75 pages

Through literature, the writer or poet depicts his inner world, his feelings to the reader in an artistic way. Literature is characterized by many forms such as poetry, novels, prose and articles. Literature directly affects the rise and progress of nations. Literature with its various styles and forms helps to spread cultures. Literature is the picture of life. The author shares his feelings, feelings, outlook on life and spirit with the reader through the pages of the book. Every literature has its own unique artistic features in accordance with the spirit of its era. In our study, the life, works and literary personality of Semira'AZZAM, an important figure in the Literature of Modern Cinema, were examined. During the period when the author lived, the Israeli Occupation began in Palestine. A very difficult process has begun for the Palestinians, and unfortunately, the Israeli occupation continues to expand today. In the stories written by the author, we find a depiction of the suffering of the Palestinian people who are subjected to occupation, injustice, persecution and day and night attacks.

Keywords: Literature, Short Story, Filistin, Semira 'Azzam

ÖNSÖZ

Kendilerini şair bir halk olarak gören Araplar, şiirdeki ustalıklarını hikâye alanında da göstermişlerdir. Bu çalışmamızda Modern Arap edebiyatında hak ettiği değeri görememiş olan Filistinli bir Arap yazar olan Semîra ‘Azzâm’ın hayatı, edebi kişiliği ve eserlerini konu edindik. Yazarı daha iyi tanımak ve anlamak için doğduğu ve büyüdüğü Filistin topraklarının tarihini inceleyerek çalışmamıza başladık. Modern Arap edebiyatının ve özelde modern Filistin edebiyatını inceledik daha sonra Semîra ‘Azzâm’ın Hayatı edebi kişiliği ve eserlerine değindik. Çalışmamız bir giriş ve iki bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde bilinen en eski tarihten günümüze kadar Filistin tarihi, Filistin’deki siyasi ve kültürel durumu hakkında genel bilgiler verilmiştir. Birinci bölümde Modern Arap edebiyatının ve Modern Filistin edebiyatının bu günki şeklini nasıl aldığı incelenmiştir. Daha sonra modern Arap edebiyatı ve Filistin edebiyatı hakkında genel bilgiler verilmiştir. İkinci bölümde Semîra ‘Azzâm’ın hayatı, siyasi ve edebi kişiliği, resmi görevleri ve Arap edebiyatındaki konumundan söz edilmiştir. Ayrıca yazarın dönemin tüm yaşanmışlıklarını yansıtan iki hikâye koleksiyonu incelenmiş yazdığı hikâyeler detaylı bir şekilde tahlil edilmiştir. Çalışmamızın kaynakça bölümünde ise dipnotlara, ad ve soyad esasını dikkate alarak bir kaynakça eklenmiştir. Çalışmamın gayesi, Filistin edebiyatında önemli bir konuma sahip olan Semîra ‘Azzâm’ı tanımak ve öykülerini incelemektir. Bu çalışmayı hazırlamama yardımcı olan çok kıymetli danışmanım ve hocam Sayın Dr. Ayhan Erdoğan’a sonsuz şükranlarımı sunarım. Bu süreçte her zaman varlığını hissettiren, beni teşvik eden çok değerli aileme teşekkür ederim.

Semra UYGUNER

Gaziantep- 2023

İÇİNDEKİLER

ÖZET ..... **i**
ABSTRACT ..... **ii**
ÖNSÖZ ..... **iii**
İÇİNDEKİLER ..... **iv**
KISALTMALAR ..... **vi**
TRANSKRİPSİYON ..... **vii**

GİRİŞ

A. Filistin Tarihine Genel Bakış 1
B. Nekbe 6

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1.Modern Arap Edebiyatı 12
1.2.Modern Arap Edebiyatını Hazırlayan Faktörler 14
1.2.1.Okullar 15
1.2.2.Matbaa 15
1.2.3.Basın 16
1.2.3.Bilimsel ve edebi topluluklar 16
1.2.4.Kütüphaneler 17
1.2.5.Oyunculuk 17
1.2.6.Oryantalizm 17
1.3.Modern Arap Edebiyatında Ortaya Çıkan Ekoller 18
1.3.1.Klasik ekol 18
1.3.2.Romantizm ekolü 18
1.3.3.Sembolizm 18
1.4.Modern Filistin Edebiyatı 19

İKİNCİ BÖLÜM
SEMÎRA ‘AZZÂM

2.1. Semîra Azzam’ın Hayatı 23
2.2. Eserlerinde Ele Aldığı Konular 26
2.2.1. Filistin Mücadelesi 26
2.2.2. Kadın 29
2.2.3. Fakirlik, Yoksulluk, Çocuk İşçiler 41
2.2.4. Aşk, Sevgi, Şefkat ve Merhamet 54
2.2.5. Annelik 64
2.3. Semîra Azzâm’ın Kısa Öykülerrinde Teknik Ve Üslup 67
SONUÇ 70
KAYNAKÇA 73
ÖZGEÇMİŞ 75
VİTAE 75

KISALTMALAR

a.g.e. : Adı geçen eser

a.g.m. : Adı geçen makale

bkz. : Bakınız

bs. : Basım

b.t.y. : Basım tarihi yok

b.y.y. : Basım yeri yok

C. : Cilt

Çev. : Çeviren

d. : Doğum

DİA : Diyanet İslam Ansiklopedisi

d.a.y. : Dergi adı yok

Der. : Derleyen

S. : Sayı

s. : Sayfa

Tsz. : Tarihsiz

TRANSKRİPSİYON

Bu çalışmada, aşağıda gösterilen transkripsiyon sistemi kullanılmıştır.

Sesliler

ى،آ :â

Sessizler:

ء : ’	س : s	ل : l
ب : b	ش : ş	م : m
ت : t	ص : ṣ	ن : n
ث : ṯ	ض : ḍ	ه: h
ج : c	ط : ṭ	و: v
ح : ḥ	ظ : ẓ	ي : y
خ : ḫ	ع : ‘	
د: d	غ: ġ	
ذ : ẕ	ف : f	
ر : r	ق : ḳ	
ز : z	ك : k	

Ayrıca,

- Harf-i ta‘rîf alan isimler, cümle başında küçük yazılarak okunuşları tam olarak verilmiştir. Örneğin: el-Filisṭînî
- Belirlilik takısıyla birlikte şemsî ve kamerî harflerin okunuşu esas alınmıştır.
- Arapça isim tamlamalarında tamlayan ve tamlanan ulanması gereken yerlerin transkripsiyonu gösterilmiştir.
- Terkip halindeki ad ve lakaplar ayrı ayrı değil, bitişik yazılmıştır.

GİRİŞ

A. Filistin Tarihine Genel Bakış

Filistin, Asya ve Afrika'yı birbirine bağlayan halkadır. Doğu Akdeniz bölgesinde Kuzey ve Güney arasında bir kara yoludur. Mısır, Suriye, Lübnan ve diğer Arap ülkeleri arasındaki iletişim hatlarının buluştuğu yerdir. Filistin, Arap ülkelerinin kalbi, Asya'yı Afrika'ya bağlayan köprü, Akdeniz'e bağlayan yoldur. Her yıl kutsal mabetlerine Hristiyanlar ve Yahûdileri hac ziyaretinde bulunup ibadet etmektedirler. İslâm inancında ise ilk yönelinen kıble, Hz. Muhammed'in Miraca[1] çıktığı yer olması hasebiyle büyük önem arz etmekte ve kutsal kabul edilmektedir. Hz. Peygamber (a.s) bir hadislerinde Mescîdi Aḳṣa hakkında şöyle buyurmuştur*: "Şu üç mescitten başkası için yolculuk edilmez. Mescîdi Ḥaram, Mescîdi 'Aḳṣâ ve benim mescidim."*[2]

Geçmiş tarihler, akılla, bilimle, arkeolojik kazılarla ve tarihi eserlerle desteklenmedikçe karanlık ve güvenilmezdir. Filistin'in en eski tarihi M.Ö 3.500'den başlamaktadır.[3] Filistinde bulunan tarihsel kalıntılar, bu toprakların tarih öncesi çağlardan beri bir yerleşim yeri olduğunu göstermektedir. Bu topraklar kadim ve iç içe geçmiş bir tarihe sahiptir. "Bu topraklara yerleştiği bilinen en eski halk Kenan'lılardır. Kenan'lı Araplar tarih öncesi çağlardan beri Filistin topraklarında yaşamış ve yerleşmişlerdi.

---

[1]Miraç sözlük manası merdiven, göğe yükselme İslamiyet'te Hz. Muhammed'in Recep ayının 27. Gecesi gökyüzüne yükselmesi demektir.
[2]Ebü'l-Hüseyn Müslim b. el-Haccâc Müslim, *el-Câmiʿu'ṣ-ṣaḥîḥ*, nşr. Muhammed Fuâd Abdülbâkī (Kahire: y.y., 1374-75/1955-56), "Ḥâc", 288.
[3]Berġusî; Ömerus Salîḥul; Ḫalîl Ṭavṭaḥ, *Târîḫu'l Filisṭîn* 2. Baskı (Dârul Me'ârif, b.t.y, b.y.y), 13.

Tarihi kalıntılar ziraat yaptıklarına ve evler inşa ettiklerine işaret etmektedir. Bölge, tarih boyunca eski Mısırlılar, Filistinliler, İsrailoğulları, Asurlular, Babilliler, Persler, Yunanlılar, Romalılar, Bizanslılar, Arap Halifeliği, Haçlılar, Eyyubiler, Memlüklüler, gibi birçok farklı halka ev sahipliği yapmıştır."[4] Bölge MS 7. yüzyıldan itibaren Romalıların ve Bizanslıların elindeydi. Yahudiler, MÖ 1000 yıllarında Hz. Davud ve Hz. Süleyman döneminde bir devlet kurabilmiş devletleri güneyde Mısır'dan kuzeyde Asur'a kadar uzanmaktaydı.[5]

Bu devlet Hz. Süleymân'ın ölümünden kısa bir süre sonra zayıfladı ve bölündü. Bu yüzden Asur'un ve ardından Babil krallarının eline geçti. Kral Nebukadnezar, Ḳudüs'ü yaktı, yok etti ve M.Ö. 586 yılında halkını Mezopotamya'ya sürdü.[6] Filistin tarihinde bir sonraki dönem, Pers İmparatorluğu'nun kurucusu Kiros'un, Bâbil'i fethetmesiyle beraber iki asır kadar süren İran hâkimiyeti oldu. Bu dönemde İbrânîler belli bir ölçüde hürriyet kazanmış, Kiros'un serbest bıraktığı Bâbil esaretindeki 40.000 kişi geri dönmüş ve Bâbilliler'in yıktığı Kudüs'teki Süleyman Mâbedi ile şehrin surları yeniden inşa edilmiştir. Daha sonra bölge, milâttan önce 334'ten itibaren Suriye ve Mısır'ı işgal eden Büyük İskender'in, onun ölümünden (m.ö. 323) sonra da Helenistik krallıklardan Mısır'daki Ptolemaioslar ile Suriye'deki Seleukoslar'ın eline geçti.[7]

Roma döneminde ise Filistin, Hıristiyanlığın yayılmasından sonra zaman zaman Yahudi ayaklanmalarına sahne olmuştur. Bu sebeple Miladi 135 yılında İmparator Hadrianus tarafından Kudüsten Yahudiler sürmüştür. Bu tarihten sonra Yahudiler bir devlet kuramamış ve Filistin'den sürülmüşlerdir. Yahudiler Mısır, Irak, Yunanistan, İtalya olmak üzere dünyanın çeşitli kıtalarına yayılmışlardır. [8]Siyonistlere göre, farklı ülkelerdeki Yahudilerin tek bir kökene ait olduğu ve bunun Filistin topraklarına kadar uzanan bir kökene sahip olduğudur.

Tarihi kaynakları incelendiğinde Orta çağda Avrupa ülkelerine dini taassubun hâkim olduğunu görülmektedir.. Yahudilerin yabancı bir unsur olmaları ülkelerine sonradan gelmiş olmaları, Avrupalıları endişelendiriyordu. Bu durum Yahudilerin sosyal izolasyon, kendi mahallerinde yalnız kalma, Hristiyan dinine mensup

---

[4] Berġusî; Ömerus Salîḥul; Ḫalîl Ṭavṭaḥ, *Târîḫu'l Filisṭîn,* 14.
[5]Muhammed Raf`t Bek, *Ḳaḍiyyetü'l- Filisṭîn*, (Mısır, Dârü'l- Me'ârif, , 1947), 15.
[6]Bek, *Ḳaḍiyyetü'l- Filisṭîn*, 15.
[7] Bek, *Ḳaḍiyyetü'l- Filisṭîn*, 15.
[8]Bek, *Ḳaḍiyyetü'l- Filisṭîn*, 15.

vatandaşlarla birlikte yaşama ve birbirine karışmaktan alıkoymuştur. Geçmişi Hıristiyanlığın ortaya çıkışına kadar dayanan Yahudi aleyhtarlığı 19. yüzyılın sonunda daha da arttı. Yahudi aleyhtarı örgütler, Yahudileri toplumsal hayattan uzaklaştıran ırkçı ve ayırımcı eylemler gerçekleştirmiştir. Avrupa ülkelerinin çoğunda baskı ve eziyetlere maruz kalmışlardır. Ne yazık ki bu politika zamanla sistemli cinayet ve katliamlara kadar varmıştır. Bu sebeple Yahudiler Avrupa'dan farklı ülkelere yerleşmeye başlamıştır.

Filistin bölgesine bir müddet Osmanlı devleti hükmetmiş, Osmanlının zayıfladığı dönemde İngiliz hükümetinin mandası olmuştur. Günümüzde bölge İsrail işgali altındadır Osmanlı devleti dönemine baktığımızda Filistin bölgesi "*Yavuz Sultan Selim döneminde Mercidâbık Muharebesi'nden (1516) sonra Osmanlı idaresine girmiştir; Kanûnî Sultan Süleyman döneminde bölgenin fethi tamamladı. Osmanlılar iç ve dıştan gelen tehlikelere ve merkezi idarenin zayıf olduğu dönemlerdeki ayaklanmaya rağmen I. Dünya Savaşı'nın sonlanmasına kadar Filistin ve çevresine hükmettiler."*[9]

Yahudilerin Avrupa'dan Osmanlı topraklarına göçleri onlarca yıl boyunca devam etmiştir. Yahudilere Osmanlı idaresinde önemli vazifeler verilmiştir. Osmanlı devletinde huzurlu ve rahat bir yaşam sürdürmüşlerdir. Ticaretle uğraşan Yahudiler büyük bir servet elde etmişlerdir.

Fransız devrimi gerçekleştiğinde, genel olarak halka ve özel olarak Fransız halkına yeni ufuklar açmıştır. Halk adaletin ve devrimin müjdesini verdiği yeni insani ilkelerin, yani özgürlük, kardeşlik ve eşitliğin egemen olduğu bir yaşamı arzu etmekteydi. Ne yazık ki bu ilkeler, halklar ve gerici hükümetler arasında umut ve açgözlülük arasında bölünmüştür. Bazen özgür unsurlar galip gelir ve bu ilkeler onlarla birlikte yükselirken bazen de özgür unsurlar yenilir ve bu ilkeleri insanın açgözlülüğüne, korkusuna ve bencilliğine yenik düşmüştür. Çok geçmeden Napolyon Bonapart liderliğindeki Fransızlar, savaş ve seferlerde devrimin etkilerini ve onun ilkelerini gittikleri bölgelere yanlarında götürmüşlerdir.

Napolyon 21 Temmuz 1778'de Piramitler muharebesiyle Memlükleri hezimete uğratmış ve Mısır'a yerleşmiştir. Ortadoğu'daki büyük projesini hayata geçirmek için

---

[9]Karaman, M. Lutfullah, "Filistin", *DİA,* (İstanbul, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1996), 13/92.

1799 Şubat'ında 40.000 askerden oluşan bir seferberlikle Mısır'dan ayrılmış ve Filistin'i karadan hükmü altına almış ardından, sağlam ve korunaklı olan 'Akka limanının önünde kadar geldi kuşatmıştı. İngilizler kuşatılanlara deniz tarafından filolarından gemiler göndererek limanın önünde durdu, onların tüm ihtiyaçlarını karşıladı. Sonunda Napolyon iki aydan fazla bir süre sonra 'Akka'daki kuşatmayı kaldırmak ve hızla Mısır'a ve oradan da Fransa'ya dönmek zorunda kalmıştı. 'Akka savunmasının kahramanı ise Ahmed Paşa El-Cezzar olmuştur. [10]

Birinci Dünya Savaşı dünyanın dört büyük imparatorluğunu, yani Rusya, Almanya, Avusturya ve Osmanlı devletini yok etti. Savaştan sonra, muzaffer ulusların özlemleri, yalnızca ilkel halkların yaşadığı Afrika ormanlarında ve okyanus adalarında sömürmek değil aynı zamanda kadim bir medeniyeti olan özgürlük ve bağımsızlığa tutkun halkların yaşadığı Akdeniz kıyı bölgesinde sömürgelerini genişletme isteğini artırdı.

Birinci Dünya Savaşı sırasında Osmanlı Devleti'nin karşısında olan Avrupalı güçler Osmanlı topraklarındaki Türk olmayan unsurları Osmanlı Devleti'ne karşı kışkırtmaya başladılar. Birinci Dünya Savaşı sırasında, İngiltere, Yahudilerin sağladığı fon karşılığında Siyonist projeye desteği kabul etti. Temel olarak İngiltere, zulüm gören Rusya ve Doğu Avrupa Yahudilerinin göçünden endişe duyuyordu. Ortadoğu'daki genişleme programında da bu süreci kullanmakta menfaati olduğunu görerek, söz verildikten sonra Yahudileri Filistin'e yönlendirerek onlara koruma ve gerekli yardımı sağladı.

İngiliz Dışişleri Bakanı Balfour[11], Filistin'de Yahudiler için ulusal bir yurt elde etme sözünü verdi. Birinci Dünya Savaşı'nın sona ermesinden sonra Filistin, topraklarında Yahudiler için ulusal bir yurt kurmak için Siyonist hareketle ittifak kuran İngiliz Mandası'na tabi oldu. Manda, Siyonist devletin kurulması için koşullar yaratmaya çalışan ve dünyanın her yerinden Filistin'e Yahudi göçünü teşvik eden bir Yahudi teşkilatının kurulmasına izin verdi. Birinci Dünya Savaşı'nın sona ermesinden sonraki dönem, Siyonizm tarihinde en önemli aşamalardan biridir. Bu aşamada, Siyonist hareket için ideal olan koşullar oluşmuş Filistin topraklarında Yahudi devleti

---

[10]Muhammed Raf'et Bek, *Ḳaḍiyyetül Filisṭîn*, 21.

[11]Balfour Deklarasyonu, İngiltere'nin Birinci Dünya Savaşı sırasında Dışişleri Bakanı Lord Balfour nezdinde, Filistin'de bir Yahudi devleti kurulmasını desteklediğini açıklamasıdır.

kurmak için ilk adımlar atılmıştır.

"*İkinci Dünya Savaşı sonrasında dünya üzerindeki hegemon konumunu yitiren İngiltere, Siyonist-Arap sorununu çözme sorumluluğunu 1947'de Birleşmiş Milletler'e devretti."*[12] Filistin şiddet olaylarıyla sarsılıyordu. Yahudiler artık nüfusun üçte birini oluşturuyordu. Ama toprakların yüzde altısı Yahudilerin elindeydi. Avrupa'daki Nazi zulmünden kaçan yüz binlerce Yahudi'nin buraya ulaşması çözüm arayışını daha da acil hale getirdi."[13]

"İkinci Dünya Savaşı'nda 6 milyon Yahudi öldürülmüştü. BM'nin kurduğu özel komite de bölgeyi Filistin ve Arap devletleri arasında bölmeyi önerdi. Arap Yüksek Komitesi teklifi reddetti, Yahudi temsilciler ise kabul etti. Paylaşım planı ise şöyleydi: 15 Mayıs 1948'de İngiltere, Filistin'deki manda idaresine son verme niyetini açıkladı ve çarpışmalar hızlandı.'' ABD de artık dünya sahnesine çıkmıştı ve Siyonistleri destekliyordu. Filistin'de Araplar ve Yahudiler arasında yaklaşan savaş, tarafları seferber etmişti. Aralık ayında Yahudi milisler, Arap köylerine saldırılara başladılar."[14]

İsrail'in 20. yüzyılın başından itibaren Filistin'de gerçekleştirdiği ihlaller ve katliamlar, İsrail işgal devletinin 15 Mayıs 1948'de Filistin topraklarında kurulduğunu ilan etmesiyle şiddetini artırdı. Filisṭîn bölgesi İsrail işgal çetelerinin ilerlediği, Filistin halkının topraklarının, vatanlarının, canlarının, mallarının gasp edildiği bir meydan olmuştur.

İsrail'in siyasi ve dini liderleri, işgallerini, sömürgeleştirme, terör ve baskılarını meşrulaştırmak için mübarek Filistin topraklarının, İbrani ve İsrailli atalarının yaşadığı tarihi İsrail toprağı olduğunu ve bu toprakların kendilerinden başka hiçbir kavme ait olmadığını ileri sürmektedirler. Ancak tarihsel gerçekler Filistin topraklarının asıl sakinlerinin Kenanlı Araplar olduğunu, Yahudilerin varlığının Filistin topraklarında ara sıra olduğu göstermekte Yahudilerin iddialarını, çürütmekte ve bunların bilimsel gerçeklerle hiçbir ilgisi olmayan efsaneler olduğunu kanıtlamaktadır.

Siyonist hareket ve liderleri, Kudüs'ün dünyadaki eşsiz kutsallığından yararlanarak, dünya Yahudilerinin desteğini elde etmek için Kudüs'e odaklanmaya ve

---

[12]Karaman, "Filistin", *DİA* 13/96.
[13] Karaman, "Filistin", *DİA* 13/96.
[14]Karaman, "Filistin", *DİA,* 13/96.

Yahudilerin dini duygularını kışkırtmaya başladılar. Yahudilerin gözünü burada Ağlama Duvarı'nın varlığına dikip, bunu sömürgecilikle müttefik bir propaganda bahanesi olarak kullanmaktan da geri durmadılar.

B. Nekbe

Nekbe kelimesi Filistin davası, Filistin'deki siyasi ve tarihi anlaşmazlığa ve insani soruna atıfta bulunan bir terimdir. Filistin İsrail çatışması temel olarak Siyonizm'in ortaya çıkışı ve Yahudilerin Filistin'e göç etmesi, oraya yerleşmeleri sonucu ortaya çıkmıştır. Bölgedeki olaylarda süper güçlerin önemli rolleri olmuştur. Filistin meselesi aynı zamanda Filistinli mülteciler meselesi ve İsrail Devleti'nin meşruiyeti ve birkaç aşamada Filistin topraklarını işgali etrafında dönmektedir.. Bu çatışma nispeten küçük bir coğrafi alanda gerçekleşmesine rağmen, birçok uluslararası tarafın dahil olması nedeniyle siyasetin ve medyanın büyük ilgisini çekmekte ve hassas bir alanda yoğunlaşması nedeniyle dünyanın büyük güçleri sıklıkla müdahil olmaktadır.

Nekbe, dilbilimsel olarak felaket, bela, şiddetli sıkıntı anlamına gelen bir terimdir. Filistin'in için nekbe, Arapların 1948'de Siyonist çeteler karşısında yenilgiye uğramasının ve ardından Filistin halkının kaderini belirleyen olayları ve felaketleri ifade etmekteydi. Siyonist çeteler tarafından gerçekleştirilen cinayetler ve katliamlar neticesinde bir milyona yakın mültecinin Arap ülkeleri, Batı Şeria ve Gazze Şeridi'ne göç etmek zorunda kaldı. Filistin köylerinin yıkılması ve beraberindeki vahşi katliamlar sırasında Filistin de toplumsal yapı çöktü ve parçalandı ve Filistin halkının kendi kimliğini kaybetmesine yol açtı.

Böylece Nekbe, Filistin halkının doğal gelişimini durdurmak, onları yerinden etmek, onları bağımsız ve özgür bir halktan, sürgünlere, zulme ve aşağılanmış bir halk haline getirmek anlamı taşıyordu. Filistin Nekbesi, özünde, Filistin toplumunun Siyonist askeri saldırının darbeleri altında hızla çökmesi, halkın yerinden edilmesi, Arap dünyasının dağılması ve direnişin bir anda yıkılmasının bir ifadesidir.

Nekbe'nın asıl başlangıcı 1799'da Fransızların Arap dünyasına seferi sırasında Napolyon Bonapart, Fransız koruması altındaki Filistin topraklarında Yahudiler için bir vatan kurulması çağrısında bulunan bildiriydi. Napolyon'un Orta Doğu'da bir Yahudi devleti kurma planı o zamanlar işe yaramadı, ancak İngilizler on dokuzuncu yüzyılın sonlarında bu planı yeniden canlandırdılar. Birinci Dünya Savaşı sonrasında Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılması ve Filistin'de İngiliz Mandası'nın kurulmasının

ardından; İngiliz sömürge güçleri, Filistin topraklarında bir Siyonist devlet kurma planlarını uygulamaya başladılar. Aynı zamanda Siyonist hareket, Yahudilerin Filistin'e göçünü desteklemek ve Filistin topraklarındaki Yahudi varlığını kabul ettirmek için elinden gelenin en iyisini yapıyordu.

"1917'de Balfour Deklarasyonu, İngilizlerin Filistin'de "Yahudi halkı için bir ulusal yurt" oluşturulmasına desteğini ilan etti."[15]

Filistin, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra 1920'de İngiliz işgali altına girdi ve Osmanlı İmparatorluğu'nun buradan yenilgiyle çıkmasıyla sonuçlandı. Bu arada Filistinlilerin hayatlarının enkazı üzerine İsrail'in kurulmasının ardından Filistin'e Yahudi göçleri başladı. Avrupa ülkeleri, Yahudilerin Filistin'e göç etmesine itiraz etmemiş, aksine teşvik etmişlerdir. Batılı ülkeler Filistin'deki Siyonist projeyi memnuniyetle karşıladılar ve proje İngiltere, ABD ve Fransa gibi önemli ülkelerden mali, askeri ve lojistik destek aldı. Siyonistlerin Filistin'de kurmaya can attığı İsrail devletinin bölgedeki çıkarları için bir koruma olduğu gerçeğini gördüler.

"Fransa, İngiltere, Polonya, Ukrayna ve Rusya gibi dünyanın dört bir yanından Yahudiler Filistin'e göç ettiler. İngilizlerin desteğiyle Filistinlilere karşı katliamlar yapmak üzere Haganah askeri çeteleri oluşturuldu."[16] Filistin'de "Savunma ve Eylem Ekibi" anlamına gelen örgüt "Haġanah ve Avodah" adı altında kuruldu, ancak eylem kelimesi daha sonra kaldırıldı. Bu örgütün amaçları şöyle sıralanmıştı: İngiliz Mandası güçlerinin otoritesinden uzakta, Yahudilerin can, mal ve namuslarını savunmak ve İsrail yerleşimlerini koruma ve savunma konusunda 15 ila 18 yaşları arasındaki Yahudi erkek ve kız çocuklarına askeri eğitim vermekti.

Hedefleri arasında, Filistinliler ve Araplarla savaşırken cephane, silah ve yiyecek malzemeleri toplamak için Filistin topraklarında askeri noktalar kurulması da vardı. Böylece bu çeteler, Filistin'in farklı bölgelerinde İsrail yerleşim biriminin kurulmasına katkıda bulunacaktı. Bu çeteler, suikast düzenleme ve planlama konusunda büyük bir deneyime sahipti.

Yahudi çeteleri tarih boyunca karanlığın örtüsü altında hareket ederek entrikalar planlamak, uygulamak ve içinde yaşadıkları toplumlarda fitne çıkarmak

---

[15]Karaman, "Filistin", *DİA* 13/94.
[16]Taşkesen, Nurettin, *Nekbe 1948,* 1. Baskı,(İstanbul, Mihribad Yayınları, , 2018), 57.

konusunda çok başarılı olmuşlar ve bu yöntemde büyük başarılar elde etmişler, üstelik gerçekleştirdikleri olaylarda ağır sonuçlar doğurmuşlardır. Siyonist hareket, Filistin topraklarına ayak bastığından beri aynı yöntemi benimsemiş, bölgenin toplumsal dokusuna nüfuz etmek ve Siyonist projeyi yerleştirmek için Yahudi çeteleri kullanmışlardır. Arap isyanı sırasında Filistin'e İngiliz ve Yahudi gücü karşısında duran Filistinlileri ortadan kaldırmak amacıyla Yahudi istihbarat örgütleri ve İngilizler işbirliği yapıyorlardı.

Filistin'de ve Arap ahalisinde imha, sabotaj, sürgün ve topraklara el konulması, o dönemde Siyonist çetelerin uyguladığı olağan günlük olaylar haline geldi. Yahudi çeteleri Yahudilere zarar veren vatandaşları döverek ya da infaz ederek cezalandırmak için Filistin köy ve kasabalarına baskınlar düzenlemeye başlamışalardı. Çeteler ve İngiliz askerleri köylüler üzerinde son derece şiddetli baskı uyguluyorlardı.[17]

Siyonistler Kudüs'teki yerleşim faaliyetlerini, diğer şehirlerin geri kalanına, kırsala ve çöle doğru genişletmeye başladı. 1948'deki Filistin Nekbe olayları sırasında, silahlı Siyonist çeteler, çeşitli köy ve şehirlerde binlerce savunmasız Filistinli sivilin hayatına mal olan sayısız katliam gerçekleştirdi. İsrail'in bu katliamların gerçekliğini saklamaya ve yok etmeye yönelik zorlu girişimlerine rağmen, "toplu mezarlar" gibi tarihsel kanıtlar ve bu suçların işlenmesine katılan İsrail askerlerinin ifadeleri, bunların meydana geldiğine dair reddedilemez kanıtlar olarak kaldı.[18]

Pek çok tarihçi Filistinlilerin zorla yerinden edilme sürecinin, Siyonistler tarafından Filistin'i Arap nüfusundan temizlemek amacıyla programlı ve planlı bir şekilde yürütüldüğünü doğrulamaktadır. Siyonistler Filistin bölgesinde birçok askeri operasyon, toplu katliam, tecavüz ve yıkım gerçekleştirmişlerdi. Tüm olayların haberlerini bölge halkına yaymış böylece bölge sakinlerinin yüreklerine korku tohumları ekmiş bu haberlerin sızdırılması aracılığıyla psikolojik savaş taktiklerini uygulamışlardır. Bölge sakinleri panik ve korku halinde canlarını, mallarını, namuslarını korumak için köylerini boşaltmak zorunda kalmışlardı.

Yahudi göçlerinin Filistinli Arapları kısa bir süre içinde ülkelerinde bir azınlık haline getireceği açıktı. İngiltere Filistin'i Yahudileştirme vaadini gerçekleştirmek için her türlü kolaylığı sağladı. Yahudiliğin göçünü kolaylaştıran ve Yahudilerin toprak

---

[17] Taşkesen, Nurettin, *Nekbe 1948, 60.*
[18] Taşkesen, Nurettin, *Nekbe 1948,* 62.

sahibi olmalarını sağlayan ve onlara yavaş yavaş ülke ekonomisini kontrol etmelerini sağlayan ekonomik ayrıcalıklar tanıyan ilk yasalar ve düzenlemeler gerçekleştirdi.[19]

İngilizler Yahudileri örgütlenmesini, silahlandırılması, eğitilmelerine ve çeteler kurmalarına olanak sağladı. Bu durum, bir yanda askeri eğitim almamış silahsız Arap vatandaşları ile diğer yanda eğitilmiş, silahlanmış, kaynak, iç ve dış destekli Siyonist çeteler arasında bir huzursuzluğun patlak vermesine yol açtı. Eşit olmayan savaş, Arapların öldürülmesi veya yerinden edilmesi ve Siyonist çetelerin Arap topraklarını ele geçirmesiyle sona erdi.

"Filistin halkı İngiliz Mandası döneminde Filistin'e gelen Yahudi göçmenlerden iyice rahatsız oldular. 19 Nisan 1936 tarihinde Filistinli liderler boykot başlattılar. 'İngilizler direniş ve ayaklanmaları bastırdılar. Yahudi çeteleri gece baskınlarıyla terör estiriyorlardı."[20]

"İngilizler, Yahudilerin emellerini yerine getirmekte zayıf kalınca meseleyi Birleşmiş Milletlere havale etti. Birleşmiş milletler Filistin'e komiteler gönderdi. Bu komiteler Yahudi planlaması ve Amerika'nın baskısıyla Filistin'i bölme kararını açıkladı. Filistinliler ve Arap müttefikleri önerilen planı reddetti. Siyonist hareket, özellikle Filistin'in Arap topraklarında bir Yahudi devleti kurma fikrini meşrulaştırdığı için önerilen planı kabul etti, ancak önerilen sınırları kabul etmedi."[21]

Bu nedenle Siyonistler, tarihi Filistin'in daha fazla topraklarını ele geçirmek için yoğun kampanyalar başlattı. İngiliz hükümeti Filistin'den çekilme kararı aldı.

"14 Mayıs Cuma yıl 1948 İngilizler Filistin'den çekilip gidince İsrail resmen kurulduğunu ilan etti. Bunun üzerine Arap orduları İsrail'e savaş ilan ederek Filistin'e girdiler ancak Irak, Suriye, Ürdün, Lübnan ve Mısırdan gelen askerler, Yahudilerle savaşmaya değil Filistin halkını göç etmeye ikna etmek için gelmişlerdir."[22]

1948'de İngiltere Filistin'den resmen çekildi ve Yahudiler zorla ele geçirdikleri ülkede hakimiyetlerini ilan ettiler. İngilizler, hükümet dairelerini, ordu kamplarını, uçaklar dahil silah depolarını, tankları, trenleri ve teçhizatıyla demiryollarını, ayrıca uluslararası havaalanını ve ana limanı Yahudilerin ele geçirmesine yardım etti. Ve dünya ülkeleri, duyurulduktan dakikalar sonra yeni oluşan otoriteyi tanıdıklarını art

---

[19] Taşkesen, Nurettin, *Nekbe 1948*, 63.
[20] Taşkesen, Nurettin, *Nekbe, 1948*, 57.
[21] Taşkesen, Nurettin, Nekbe, 1948, 57.
[22] Taşkesen, Nurettin, *Nekbe,* 1948, 57.

arda duyurdular.[23]

Bu süreçten itibaren çok sayıda Filistinli evlerinden, yurtlarından edildiler. Siyonist hareket Filistinlilere yönelik onlarca katliam, zulüm, yağma, yıkım gerçekleştirdiler. 500'den fazla köy yok etmiş, Filistin şehirlerini yıkmış ve burada Yahudi şehirleri kurmuşlardır.[24] Filistin kimliğini yok etmek için elinden geleni yapmış Arap coğrafi adlarını silmiş yerine İbranice isimler koymuştur.

İngiltere'nin yardımıyla 14 Mayıs 1948 tarihinde Tel 'Abîb'de kurulduğu ilan edilen İsrail, Filistinlilerin çok büyük üzüntü ve sıkıntıya ve onarılması güç durumlara, zulme uğramalarına ve halen devam etmekte olan ve bütün dünyanın sessiz kaldığı görmezden geldiği Filistin de yaşanan felaketlerin başlangıcı olmuştur. Yahudilerin, kendilerini "seçkin millet", Filistin'i "vaaad edilmiş toprak" ve Arap ırkını ise etnik temizlik için "kurban" olarak gören Siyonist zihniyet, ne yazık ki hedeflerine ulaşmışlardı.

"Siyonistler tarafından 1947 yılından itibaren uygulanan 15 Mayıs 1948'den sonra yapılan katliam, baskı, zulüm, sürgünler neticesinde 750 bin Filistinli evinden, köyünden, vatanından sürülmüş, kendi yurdunda veya başka ülkelerde sığınmacı konumuna düşmüştü. İşte böylece Filistin halkında bitmeyen tükenmeyen çile ve ızdıraplarla dolu bu ölüm yürüyüşleri neticesinde yüz binlerce insanın ruhunda onarılması mümkün olmayan derin izler bırakmış, bugün bile unutulmamıştır. Yeniden yurtlarına dönebilmenin ümidini diri tutabilmek için anahtarlarını yanlarına alan Filistin halkı, Nekbe'yi bu anahtarla sembolleştirmişlerdir."[25]

Nekbe, evini, yurdunu, toprağını kaybeden Filistinlilerin zihninde ve kalbinde ikamet eden, tarifi olmayan acı ve kalp kırıklığıyla karışık duygulardır. Felaket, düşmana sahip olmadığı bir hak verdi, bunun üzerine İsrailliler Filistin topraklarını işgal etti, halkını yerinden etti ve Filistin halkından çok sayıda insan, topraklarını ve haklarını savunurken şehit edildi.

Nekbe, Filistin topraklarının sıradan bir kaybı değil, Filistinlilerin her an acısını çektiği, dinmeyen bir acının, kapanmayan bir yaranın hikayesidir; çünkü onlar, Kudüs'te İslami değerlerin çiğnenmesi ve zulmü, Yahudi işgali, evlerinin yıkılmasını,

---

[23] Taşkesen, Nurettin, *Nekbe 1948*, 58.
[24] Taşkesen, Nurettin, *Nekbe 1948*, 58.
[25]TAŞKESEN, Nurettin, *Nekbe 1948*,(İstanbul Mihribad Yayınları, 1. Baskı, 2018) s. 7.

topraklarının soyulmasını, çiftliklerinin kamulaştırılmasını seyrederek hüznün tüm anlamlarını tatmışlardır. Siyonist hareket her geçen gün yerleşim ve genişletme faaliyetlerini uygulamaktadır. 1948, Nekbe göç yılıydı. MS 1948 yılına denk gelen Nekbe gününden bugüne kadar devam eden acıların başlangıç tarihiydi.

Adaletsiz İsrail işgali, Filistinlilerin sadece evlerini ve topraklarını ele geçirmekle kalmayıp, çocuklarını da katletmiş buna karşı ayaklanan binlerce Filistinlinin şehit olmasına sebep olmuş ya da birçoğunun evlerini zorla terk etmekten başka çaresi kalmamıştı. "1948 yılı Nekbe göç yılıdır ve Filistinlilerin komşu ülkelere sığınma sıkıntısı çekmeye başladığı, geniş ailelerin parçalandığı, toprakların kaybedildiği, dağıldığı ve birçoğundan haber dahi alınamadığı büyük felaketlerin başlangıç günüdür. Yıkılan evlerinden zorla göç ettirilen Filistin halkının birçoğunun anahtarları hâlâ yanlarında durmaktadır. Filistin Halkının hürriyetini ve kimliğini çalan İsrail işgali ve zulmüdür."[26] İsrail Filistin topraklarında Filistin halkının özgürce yaşayabilmesi için kanlarıyla bedel ödeyen şehitlere rağmen katliamlarına devam etmektedir.

Filistin, eski ve modern medeniyetlerin beşiği ve Arap ülkelerinin feneridir. Dünyanın her yerindeki çoğu Filistinli evlerine ve topraklarına geri dönmeyi hayal etmektedir. Nekbe, mazlum Filistin halkının yağmalanmış ülkelerini geride bırakarak göç etmek zorunda bırakıldığı ve aynı zamanda adaletsizlik ve acının örttüğü birçok hikâyeyi geride bıraktığı tarihi gündür. Nekbe'den sonra asla dinmeyen acılar, katlanarak devam etmiştir. Filistin halkının oğulları, torunları ülkeye geri dönecekleri günün hayalini kurmaktadırlar. Birçok anne babanın, dedenin vefatına rağmen sonradan gelen nesil Filistin'deki hakkını unutmamış ve geri döneceği günü sabırsızlıkla beklemektedir.

''Nekbe, 1948'de 750.000'den fazla Filistinlinin Filistin'deki evlerinden ve topraklarından toplu olarak zorla yerinden edilmesini sebep olmuştur.''[27]

Siyonist hareketin ana hedefi Filistin'i dünya haritasından silmekti. Filistin Nekbesi 1948'de bitmedi ve tarihi Filistin'deki etnik temizlik operasyonları bugün de devam etmekte, öte yandan Filistin direnişi de devam etmektedir.

---

[26] Taşkesen, Nurettin, *Nekbe 1948*, 45.
[27] Taşkesen, Nurettin, *Nekbe 1948*, 7.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1.Modern Arap Edebiyatı

Câhiliyye döneminden günümüze gelinceye kadar Arap dilinde edebiyat kelimesi farklı anlamlarda kullanılmıştır. Modern çağa gelince, edebiyat kelimesi ister şiirde olsun ister nesirde olsun, güzel söz demektir. Edebiyat aracılığıyla yazar veya şair iç dünyasını, duygularını okuyucuya sanatsal bir şekilde tasvir etmektedir. Edebiyat, şiir, roman, nesir ve makale gibi pek çok biçimiyle karakterize edilir.[28] Edebiyat, milletlerin yükselişini ve ilerlemesini doğrudan etkiler. Çeşitli üslup ve biçimleriyle Edebiyat kültürlerin yayılmasına yardımcı olmaktadır. Edebiyat hayatın resmidir. Yazar duygularını, hislerini, hayata bakışını, ruhunu kitabın sayfaları aracılığıyla okuyucuyla paylaşır. Her edebiyatın, çağının ruhuna uygun, kendine has sanatsal özellikleri vardır. Tarihsel süreçte Arap Edebiyatı tarihle beraber şekillenmiş yoğrulmuştur. Tıpkı Arap edebiyatının özellikle İslam öncesi dönem, deve ve atları tasvir etmeyi konu alması gibi. Deve çölün gemisi olduğundan bölge sakinleri için en değerli şeydi.

---

[28] Şevḳî, Ḍayfî, *Târîḫu'l-Edebi'l-Ârabi, el- 'Asru'l- Câhilî*, 11. Bakı, (Dar'ul-Ma'arif, Kahire, 1960), 1.

Deve onun en yakın arkadaşıydı ve onsuz çöl olmaz, çünkü bir yerden başka bir yere taşınmasına yardım eder, etinden ve sütünden Bedevi'yi doyurur, ayrıca saçından örülmüş çadırı vardır. Çünkü deve sabır ve iradenin temsiliydi. Bedeviler gücünü develerden, cesaretini atlardan almıştır. Deve günlük yaşamın önemli bir parçası ve vazgeçilmezi olduğu için İslâm öncesi dönemlerdeki edebi eserlerde deve ve at çokça zikredilmektedir. Câhiliyye Döneminde hitabet, özdeyişler, hikmetli sözler, tavsiyeler ve kısa hikayeler gibi nesir türleri ve şiirleri mevcuttu.[29] Ancak Arapların İslamiyet'i kabul etmeleri Arap Edebiyatında İslami motiflerin hâkim olmasını sebep olmuştur. Edebiyat dönemin olaylarından, inançlarından, kültüründen beslenmiştir. Tüm bu zengin malzemeleri işlemiş sanatsal estetik bir üslupla okuyucuya aktarmıştır. İslâmi dönem şiirlerini incelediğimizde müşriklerden Hz. Peygamber'e yönelen hicivlere karşılık vermek şeklindeki dini savunma ve fetih şiirleri şeklinde olduğunu görmekteyiz.[30]

Emevîler Dönemi edebiyat, içki, kadın, eğlence gibi temaları içermektedir. Bu dönemi ağırlaşmış câhiliyye ve ikinci câhiliye olarak kabul edenlerde vardır. Emevî döneminde hitabet olgunlaşmış ancak İslâmi dönem nasihat için kullanılan hitabet bu dönemde korku, baskı ve sindirme aracı olarak kullanılmıştır. Şiirde ise siyasi olaylar, medih, zemm, aşk, takva gibi çeşitli konuları ele alınmıştır.[31]

'Abbasîler dönemi edebiyatı İranlıların dil, kültür ve edebiyatından etkilenmiştir. Özellikle tercüme yoluyla hem doğu hem de batıdan birçok eserin Arapçaya kazandırılması Arap edebiyatını çeşitlendirmiştir. Bu dönmedeki övgü, yergi gibi eski şiir türleri devam etmiştir. Bu dönem Arap Edebiyatının şiir ve nesir alanında gerilediği daha önce dönemlere kıyasla kaliteli edebiyatçı ve şairlerin yetişmediği şeklindedir.[32]

---

[29] Şevḳî, Ḍayfî, *Târîḫu'l-Edebi'l-Ârabi, el- 'Asru'l- Câhilî*, 68.
[30] Şevḳî, Ḍayfî*, Târîḫu'l-Edebi'l-Ârabi, el- 'Asru'l- Câhilî,* 15.
[31] Semîr, 'Ömer, *Ru'yetü Ḥevle Ḳaḍâyâ en-Neḳd fîl-Edebü'l- 'Arabbiyyu'l- Ḳâdîm*, 1. Baskı, (b.y.y. 2020), 92.
[32] Polat, Hüseyin, *" 'Abbasi Dönemi Şiirleri ve Şairlerine Genel Bir Bakış"* Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 5/14, (2018),639-649.

Modern Arap edebiyatının başlangıç tarihi ile ilgili görüş birliği yoktur. Arap edebiyatçılarından kimisi 18. Yüzyılın başlangıcı kimisi 19.yüzyılın ortaları kimisi de aynı yüzyılın sonları olarak kabul etmiştir. Ancak Modern Arap edebiyatın İslam öncesi, İslam, Emevî ve Abbasi dönemleri gibi önceki dönemlerdeki edebiyatın doğal bir uzantısı olduğu da göz ardı edilmemelidir.[33]

Eğitimde, teknolojide geride olan Araplar, yükselen Avrupa ile aralarındaki uçurumu hissetmeden ve günün birinde kendilerini kolay bir av haline getirecek bir eksiklik ve gerilik içinde olduklarından habersizdi. Avrupalılar Arap alemine yardım, eğitim ve öğretim adı altında fikri ve iktisadi olarak işgal planlarını uygulamaya başladılar. 19. yüzyılda Avrupa işgalinin ülkelerine hâkim olması ve onları birer birer silip süpürmeye başlamasıyla Araplar bunun farkına vardılar. Arap ülkelerine birbiri ardına kapsamlı bir sömürge işgali başladı. Sömürge rejimine eşlik eden, kölelik Arap halkında farklı bir ulusal tepki yaratmasıyla bir uyanış hareketini tetiklemiştir.

19. Yüzyılda Batının tesiri ile Arap ülkelerinde siyaset, eğitim kültür alanlarında görülen "Rönesans" [34] ile ilgili olarak batıda Rönesans 1350-1650 yılları arasında geçen üç yüz yıllık zaman dilimini kapsamaktadır.

Rönesans, özellikle Avrupa ülkeleri olmak üzere tüm Dünya'yı etkisi altında bırakmayı başarmış tarihi bir dönemdir. Rönesansın etkisi 19. Yüz yılda Arap ülkelerinde siyasi, kültürel, politik, bilim, sanat, mimari ve eğitim alanlarında yenilenme ile kendini gösterdi. Nitekim siyasî, iktisadî ve ictima'i hayatı da içine alan bu genel yenilikler, edebiyat ve düşünce alanında derin bir rönesansla sonuçlanmış, Arap dilini yeni bir gençliğe kavuşturmuş ve durgunluktan kurtarmış yeni yazar nesillerin yolunu açmıştır. Yirminci yüzyılda Batı sömürgeciliğine karşı direnişi Arap kimliğini ifade etmek ve Arapları motive etme rolü edebiyatçılara düşmüştü.

1.2.Modern Arap Edebiyatını Hazırlayan Faktörler

1. Napolyon'un MS 1798'de Mısır'a karşı yürüttüğü sefer sömürgeci hedeflerine rağmen, Doğu'nun Batı ile buluşması, Arapların Batılı entelektüel ve edebi akımlar ile tanışmasına neden olmuştur. Ancak modern Arap edebiyatının oluşumunu

---

[33] Mes'ud bin 'îdul 'uṭvî, *el- Edebül 'Arabiyyul Ḥadîs*,1. baskı (b.y.y, 2009), 15.

[34]Rönesans, kelime anlamıyla "yeniden doğuş" demektir. Avrupa'da Orta Çağ sonrasında; siyasi, kültürel, politik, bilim, sanat, mimari ve eğitim alanlarında bir yenilenmeye gidilmiştir. 14. yüzyıl ile 17. yüzyılı kapsayan bu yenilenme süreci de Rönesans dönemi olarak isimlendirilmiştir.

hazırlayan tek etken bu değildir bu etkenleri maddeler halinde sıralayacağız.

1.2.1.Okullar

Arap ülkelerinin batı dünyası ile tanışmasında Arap ülkelerinde açılan yabancı okulların büyük bir etkisi olmuştur.

"Arap ülkelerinin ilerlemesinde ve ilmin yayılmasında okulların büyük bir yeri vardır. Mısırda Mehmet Ali Paşa , batı tarzında ilk okullar, hazırlık harp okulları ve ihtisas okulları açmıştır. İhtisas okulları kapsamında tıp, mühendislik, tarım, sanat ve dil okulları açılmıştı."[35]

"Açılan okullara batıdan öğretmenler getiriliyor diğer yandan da batıya alanlarında uzmanlaşmaları için gruplar halinde öğrenciler gönderiliyordu. Bu süreçte okulların sayısı hızla artmıştır. Mısırda 1908 tarihinde Mısır Üniversitesi açılmıştır. Mısırlı ve yabancı bilim adamları hocalık yapmaya davet edilmiştir." [36]

"1940 yılında Birinci Ḳral Fuad Ünivesitesi daha sonra sırasıyla İskenderiye Üniversitesi, 'Aynşems Üniversitesi ve Esyüt Üniversitesi kurulmuştur."[37]

"1932 yılında Arap dilinin bütünlüğünü korumak ve gelişme sürecinde bilim ve sanatın taleplerine uygun hale getirmek, Arap dilinin tarihi bir sözlüğünü derlemek amacıyla "Arap Dili Ḳraliyet Akademisi" kuruldu."[38]

Mısır, Irak̟, Lübnân, Sûriye ve diğer Arap ülkelerinde okullar açıldı ve böylece eğitim yaygın hale geldi.

1.2.2.Matbaa

Matbaa, bilgiyi toplumun tüm sınıfları arasında yaymanın en büyük araçlarından biridir. Hiç şüphe yok ki kitaplar çoğalıp yayılırsa, insanların kitap edinmesi kolaylaşır ve insanlar kitapların kandilleriyle aydınlanabilirler.

"Matbaanın doğu dünyasına girişi 1490 yılında İshâk̟ Cersun adındaki Musevi bir ilim adamının eliyle İstanbul üzerinden olmuştur."[39]

---

[35]Yalar, Emin, *Hazırlayıcı Faktörler Işığında Modern Arap Edebiyatına Giriş*, 1.baskı (Emin Yayınları, 2009), 134.
[36]Yalar, Emin, *Hazırlayıcı Faktörler Işığında Modern Arap Edebiyatına Giriş*, 136.
[37]Yalar, Emin, *Hazırlayıcı Faktörler Işığında Modern Arap Edebiyatına Giriş,* 137.
[38]Yalar, Emin, *Hazırlayıcı Faktörler Işığında Modern Arap Edebiyatına Giriş,* 140.
[39]Yalar, Emin, *Hazırlayıcı Faktörler Işığında Modern Arap Edebiyatına Giriş,* 151.

Napolyon'un Mışır seferi sırasında beraberinde getirdiği matbaa aracılığıyla Arap Dünyası ilk defa matbaayla tanışmış oldu. Napolyon'un Mışır seferinde matbaayı getirmesinin amacı Mışır halkının gönüllerini kazanmak için broşürler bastırmaktı. Nitekim. Fransızlar Muhammed Ali paşanın önderliğinde Osmanlı-İngiliz ittifakıyla gerçekleştirilen saldırılara dayanamayarak Mışır'ı terketmek zorunda kaldılar. [40] 1801 yılında Napolyon Mışırdan giderken bu matbaayı beraberinde götürmüştür. Mehmet Ali paşa Napolyon'un Mısırı terk etmesinden 20 yıl sonra yeni bir matbaa açmıştır. Bu tarihten sonra Arap ülkelerinde matbaa sayıları giderek artmıştır.

1.2.3.Basın

Matbaanın kurulması ve ilerlemesi, gazetelerin ortaya çıkmasına katkıda bulunmuştur. *"Arap basınının ilk beşiği olan Mışır'da, 1828 yılında Muhammed Ali döneminde kurulan resmi gazete "el- Vakayiu'l-Mısriyye" Türkçe ve Arapça hükümet haberlerini yayınlıyordu."*[41]

Basının etkisi büyüktü, vatanseverlik ve milliyetçilik, zulme karşı savaşma ve özgürlük arayışı ruhunu uyandırdı. Batı medeniyetini, sosyal ve siyasi sistemlerini, bilimsel icatlarını Doğu'ya aktardı. Edebi ve entelektüel ufuklar açtı. Toplum bu aşamada, toplumsal farkındalığın ve edebi yaratıcılığın gelişmesine tanık oldu. Gazetecilik çoğaldı makale yazma, çeviri, yayıncılık, gazetecilik ve çeşitli blog ve düzenleme türleri ile fikirler yayınlanmaya başlandı. Yayıncılık ve yazarlık hareketi tarih, coğrafya kitapları, şiir koleksiyonları, kısa öyküler ve romanlar gibi birçok edebi alan da gelişti. Arap ülkelerinde gazeteler yayıldı. Basın, modern Arap edebiyatının rönesansını büyük ölçüde etkiledi ve genel olarak hayatın akışını değiştirdi ve yazarlar, içinde fikirlerini yaydıkları bir kuluçka makinesi buldular.

1.2.3.Bilimsel ve edebi topluluklar

Arap ülkelerinde de birçok ilmi ve edebî cemiyetler bulunmaktaydı ve bunlar, yazarları ve âlimleri bir araya gelip fikir alışverişinde bulunmaya teşvik ettikleri ve onların inceleme ve araştırma yapmalarını kolaylaştırdıkları için bilim ve kültürün ilerlemesine vesile olan unsurlar arasında yer alıyordu. Görevlerinde başarılı olmalarını kolaylaştırıyordu. Bu derneklerin en ünlüsü, 1919'da Şam'da kurulan ve

---

[40] Mes'ud bin 'îdul 'uṭvî, *el- Edebül 'Arabiyyul Ḥadîs,* 14.
[41] Yalar, Emin, *Hazırlayıcı Faktörler Işığında Modern Arap Edebiyatına Giriş,*167.

Arap edebiyatını canlandırmayı ve bilim adamlarına modern çalışma ve yazma yöntemlerine göre araştırma ilkelerini öğretmeyi amaçlayan Arap Bilim Akademisidir.[42]

1.2.4.Kütüphaneler

Batı kültürüyle temasın meyvelerinden biri, halk ve özel kütüphanelerin kurulması, bunların modern bir şekilde düzenlenmesi ve çeşitli katalogların yayınlanması okumayı ve bilgi kaynağına ulaşmayı kolaylaştırdı. En ünlü kütüphaneler arasında Şam'daki "el-Mektebâhü'l-Zahiriyye" yer alır ve 1878'de kurulmuştur ve çok sayıda değerli el yazması içermektedir. Mısır'da Muhammed Ali döneminde kurulan Hidiv Kütüphanesi; ve 1879'da kurulan el-Ezher Kütüphanesi.[43]

1.2.5.Oyunculuk

Batı kültüründen Arap kültürüne geçmiş olan bir diğer sanatsal alan ise tiyatro olmuştur. Oyunculuk aynı zamanda kültür ve sanatın yayılmasına katkı sağlamıştır. Tiyatro yazarların ve şairlerin hikayelerini sahnede canlı olarak izleyici kitlesi önünde sunduğu en önemli yer olmuştur. [44]

1.2.6.Oryantalizm

Oryantalizm Arap edebiyatının canlanmasında en büyük etkenlerden biridir. Avrupalılar MS 10. yüzyıldan itibaren kendilerini Arap dili ve edebiyatı çalışmalarına adamaya başladılar. Orta Çağ'da birçok kişinin Sami dillerini öğrenmeye gitmesiyle bu hareket yoğunlaştı ve başta Arapça, Süryanice ve İbranîce olmak üzere Doğu dillerini öğretmek için okullar açıldı. On dokuzuncu yüzyılda, Batılı hükümetlerin kolonilerini yönetmeyi kolaylaştırmak için Doğu dillerini öğreten okullar kurmaları nedeniyle Oryantalist hareket daha da aktif hale geldi. Arap dünyasının Avrupa kültürüyle temasından sonra, bilim ve edebiyat disiplinlerinde bir yazarlık ve çeviri hareketi yaşandı. Çeviriler aracılığıyla Arap dili, yeni bilimsel fikirleri özümsemiştir. Sonraki süreçte yazarın kültürünü genişleten ve onu edebiyatını geliştirmeye davet eden roman, oyun, öykü ve şiir gibi edebi çevirilere ilgi başladı. Yirminci yüzyıl, Arap dünyasında şiir, yayıncılık, eleştiri ve belagat ile gramer ve dil alanlarındaki eski

---

[42] Yalar, Emin, *Hazırlayıcı Faktörler Işığında Modern Arap Edebiyatına Giriş,* 168.
[43] Yalar, Emin, *Hazırlayıcı Faktörler Işığında Modern Arap Edebiyatına Giriş*, 169.
[44] Yalar, Emin, *Hazırlayıcı Faktörler Işığında Modern Arap Edebiyatına Giriş*, 170.

kitapların araştırılmasına ek olarak yazarlık ve çeviri alanlarında, özellikle akademik yazarlık alanlarında amansız bir harekete tanık oldu.

1.3.Modern Arap Edebiyatında Ortaya Çıkan Ekoller

Belli bir tarihsel süreçte edebiyatı, şekilsel ve içerik olarak etkileyen belli üslup, duygu ve düşünce dizisine edebi akım denmektedir.

Edebiyat Akımı: Bir sanatkar grubunun belli bir dönemde, ortak dünya görüşü, estetik, sanat ve edebiyat anlayışı çerçevesinde oluşturdukları edebiyat hareketi; bu anlayış ve hareket çerçevesinde kaleme alınan edebi eserlerin oluşturduğu bütündür.[45]

Avrupa Rönesansı döneminde ortaya çıkan klasisizm, romantizm ve sembolizm gibi ekoller, kendi bölgelerinde sınırlı kalmayıp Arap Edebiyatını da etkilemişlerdir.

1.3.1.Klasik ekol

On altıncı yüzyılda Fransa'da ortaya çıkan ilk doktrin eski edebiyatın canlanmasına dayanıyordu ve yalnızca üst tabakaya hastı. Tiyatro dışında edebi türleri etkilemedi. Fransız tiyatro oyunlarının çevirileri Arap tiyatro oyunlarını etkilemiştir. Klasik ekolün sembolik anlatım tarzı, Ahmet Şevki'nin zarif üslubuyla beraber oyunlarında belirgindi.[46]

1.3.2.Romantizm ekolü

Bu ekol, klasik ekole bir tepki olarak ortaya çıktı ve doğaya, hayal gücüne ve özgürlüğe dayanıyordu. Romantik okul, diğer edebiyat okullarının yaptığı gibi mantık ve akla odaklanmak yerine hayal gücü ve duygulara odaklanmaktaydı.[47]

1.3.3.Sembolizm

Bu ekol yazarın duygu ve düşüncelerini üstü kapalı semboller aracılığıyla ifade etmesine dayanan ekoldür.

---

[45]Kara, Ömer Tuğrul, *"Toplumsal Olayların Etkisiyle Gelişen Üç Büyük Akımın Türk ve Dünya Edebiyatında İzleri"*, Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi, 2. Cilt, sayı2, 2010,73-96.
[46] Mes'ud bin 'îdul 'uṭvî, *el- Edebül 'Arabiyyul Ḥadîs,* 90.
[47] Kara, Ömer Tuğrul, *"Toplumsal Olayların Etkisiyle Gelişen Üç Büyük Akımın Türk ve Dünya Edebiyatında İzleri"*, Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi, 2. Cilt, sayı2, 2010,73-96.

1.4.Modern Filistin Edebiyatı

Edebiyat birbirine bağlı birçok faktör ile birlikte gelişim göstermektedir. Bununla birlikte, bu faktörler atfettikleri önem miktarı bakımından birbirinden farklılık gösterir. Edebiyatın gelişim sürecinde toplumsal faktörler ve yazarın kişiliğini etkileyen psikolojik faktörler oldukça mühimdir. Arap edebiyat tarihi, Arap Edebiyatının gelişme ve büyüme safhalarında kendine has bir yolu ve doğal seyri olduğunu göstermektedir.

Filistin edebiyatı, modern Arap edebiyatın ayrılmaz bir parçasıdır. Arap edebiyatı tanık olduğu tüm devrimci deneyimlere hâkim olan siyasi meselelerle meşguliyet içindeydi, ancak siyasetin Filistinli yazarlara, daha ağır bir yük yüklediğine şüphe yoktur. Filistin halkı İsrail işgali ile birlikte ya başka ülkelere göç etmek durumunda kalmış ya da atalarının topraklarında kalıp Filistin'de yaşam mücadelesi vermek durumunda kalmışlardı. Başka ülkelere göç etmek zorunda kalmış birçok Arap yazar vardır, ancak Filistinli yazarlar kadar bunu tam anlamıyla yaşamış hiçbir yazar yoktur.

Filistin edebiyatı, Filistin halkının kişiliğini ve kaygılarını canlı bir şekilde ifade etmektedir. Filistinlilerin yurtlarını kurtarmak için yaptıkları fedakarlıklar ve tüm sıkıntı ve eziyetlere dayanma, kendini feda etme gibi konular Filistin edebiyatın esas konularıdır. Arap edebiyatçılarının da eserlerinde ele aldıkları konular tarihsel, toplumsal ve siyasi nedenlerden dolayı çoğu zaman Filistin meselesi olmuştur. Arap Edebiyatında Filistin meselesi büyük ilgi çekmiştir. Yazar ve şairlerin edebi deneyimlerinde Filistin meselesi güçlü bir motif olmuştur. Filistinli yazarlar konu bazında getirilen sınırlamalara rağmen, Filistin meselesini kaleme almaktan geri durmamışlardır.

Arap Dünyasının Fransız komutan Napolyon'un Mısır'a seferinden sonra Mısır başta olmak üzere Arap ülkelerinde hayatın her alanında bir canlanma görülmüştür. Tüm bu gelişmelerin Filistin'e yansıması ise 19. Yüzyılın başlarına denk gelir. Hayatın her alanında görülen yenilenme kültürel ve edebi alanlarda da kendini hissettirmiştir. Okul sayıları artmış eğitim yaygın hale gelmiştir. Okur yazar sayılarında ciddi bir şekilde artış meydana gelmiştir.

Misyonerlik faaliyetleri çerçevesinde açılan yabancı okullar, üniversiteler ve

hastaneler Doğu'yu kültürel, dini ve siyasi yönden kontrol altına almaya yönelik araçlarından biridir. Misyonerler bu kapsamda Doğuda çok sayıda okul, hasta hane ve üniversiteler açmışlardır. Böylece Doğu ile Batının birbirine teması misyonerlerin açtıkları okullar aracılığıyla olmuştur. Bu kapsamda Filistin'de Amerikan, Alman, İngiliz, Fransız, İtalyan ve Rus yabancı okullar açılmıştır. Bu okulların çoğu dini misyonerlere aitti ve bunların arasında ortaokullar ve öğretmen okulları vardı.[48]

Misyonerlik faaliyetleri sırasında ortaya çıkan okullar ve üniversiteler sayesinde Filistin'de edebi bir canlanma görüldü. Misyonerlerin açtıkları okullar aracılığıyla Filistin halkı Avrupa dillerini öğrenmeye başladı ve ayrıca batıdaki teknolojik gelişmelerden haberdar olmalarını da sağladı. Misyonerler, öğrencileri için modern bilim ve yabancı dil eğitimi veren iyi bir eğitim ortamı sundular.

Tabi ki kültür ve edebiyatı geliştiren tek unsur okullar değildi. Osmanlı Devleti'nin Meşrutiyeti ilan etmesi ile Filistin'de daha önce yasak olan Matbaa serbest hale gelmiştir. Filistin'de kurulan matbaalarda gazete, dergi, klasik eserler bastırılmıştır. Daha önce el yazmaları ile sınırlı olan eserler bastırılmış böylece bu eserlerin isteyen herkese kolayca temin edilebilmesi sağlanmıştır.

"*Arap ülkelerine matbaa Hristiyan misyonerlerin öncülüğünde ilk kez Lübnan'da kullanılmıştır. Lübnanlı papazlar 1610 yılında bu ülkede ilk matbaayı kurmuşlardır."*[49] Filistin'de matbaa On dokuzuncu yüzyıllarda kurulmuştur.

Bunlar el- Abau'l-Fransikan matbaası, London matbaası, Cemiyyetü'l-ḳabru'l-muḳaddes matbaası, Deyril Ermen matbaası, Deyr Rum matbaası, Corc Ḥabib Ḥenana matbaası olmak üzere Ḳudüs'te kurulmuş olan bir dizi matbaadır. 1908 Osmanlı Anayasa Beyannamesi ile matbaa sayıları artmaya başlamıştır.[50] Filistin'de matbanın kurulması ve başka dillerde yazılan edebi, dini, felsefi eserlerin basılması tercüme faaliyetlerinin ortaya çıkmasına sebebiyet vermiştir. Tercüme Halkların birbirlerinin kültürlerini gelenek ve göreneklerini tanımayı sağlayan bir bağlantı veya köprüdür.

Arap edebiyatçıları batı edebiyatıyla yaptıkları çeviriler aracılığıyla tanışmış Arap edebiyatını Batı edebiyatıyla zenginleştirmişlerdir. 19. yüzyılın ikinci yarısından

---

[48]Dr. Kâmil Sevâfîrî, *el- Edebül 'Arabiyyül Mu'aşır fî Filiṣṭîn,* (Ḳâhire, Darul Me'arif, 1119), s. 30.
[49] YALAR, Emin, *Hazırlayıcı Faktörler Işığında Modern Arap Edebiyatına Giriş*, 152.
[50] Dr. Kâmil Sevâfîrî, *el- Edebül 'Arabiyyül Mu'aşır fî Filiṣṭîn*, 33.

itibaren Filistinlilerin çeviri alanına katkıları olmuştur. Başlangıçta dini kitapların çevirisiyle sınırlı kalan çeviri dini yönden edebî yöne kaydı. Tercümanlar Batı edebiyatının şaheserlerini Arap kültürüne aktardılar. Uzun bir durgunluk ve gerileme döneminden sonra Filistin edebiyatı canlandı. Yabancı okullar ve misyoner faaliyetler Filistinli edebiyatçıların Rusça, İngilizce, Fransızca ve Almanca dillerine hâkim olmasını sağladı. Filistin'de tercümenin öncüleri olan Ḫalîl Beydes Necati Ṣıdḳi, Külsum Odeh, Bandali el-cevzi Arap okurları Puşkin, Tolstoy, Çehov, Dostoyevski, Turgenev gibi Rus yazarlarla tanıştıran ilk kişilerdi. Daha sonra başta Almanca olmak üzere diğer dillerden tercümeye ilgi başladı. Bendeli el-Cevzi 1902 yılında *Araplarda Annelik* kitabını Almancadan tercüme ettirdi ve Rusya'da bastı.

Çevirinin seyri sonraki süreçte Fransızca ve İngilizce gibi diğer dillere kaymıştır. Modern Filistin Edebiyatının öncülerinden olan Ḫalil Beydes Nasıra'daki Rus yatılı okulunda öğrenciyken, Rus edebiyatıyla tanışmıştır. Ḫalil Beydes İngilizce, Rusça, Fransızca, İtalyancayı iyi biliyordu. Rus romanlardan bazılarını Arap diline aktarma konusunda oldukça istekliydi, bu yüzden geçen yüzyılın sonunda Arap okuyucuya *Kaptanın Kızı*, *Puşkin*, 1898 Ve 1898'deki zeki doktorun romanı Sonra 1899'da *The Cossacks The Wanderer* romanı olmak üzere üç roman çevirisini sundu.[51] 1918 yılına kadar Ḥayfâ'ya yerleşti uygun ortam ve koşullarda el-nefes dergisini çıkardı.[52]Bu derginin sayfalarında kısa öykü ve romanları çevirip tefrika halinde yayımlamaya ve daha sonra kitaplaştırmaya başladı.Dönemin yazarları çıkardıkları edebi dergilerde Avrupa dillerinden ve uluslararası edebiyattan kendilerinin çevirdikleri öyküleri yayımladılar. 1908'de Osmanlı Meşrutiyeti'nin ilanı, yazar ve düşünürlerin çeşitli dergi ve gazeteler yayınlamasına izin verdi. "En-Nefâ'is"in adlı derginin ilk sayısı 1 Kasım 1908 Pazar günü Ḫayfâ şehrinde yayınlandı ve bu sayının başında Ḫalil Beydas tarafından yazılan bir girişte derginin kuruluş amacı yer aldı. Dergi daha sonraki dönemlerde Rusça, Almanca, İngilizce ve Fransızca'dan tercüme edilen öykü ve makaleler Brezilya, Avustralya, Amerika Birleşik Devletleri ve Rusya gibi Arap topluluklarının bulunduğu yabancı ülkelerde de yayınlanmaya başladı.

Edebi ve kültürel haberler yayınlayan en-Nefâis el-'Aṣriye dergisi bu dönemin edebi hayatını inceleyenler için tarihi bir referans ve zengin bir kayıttır. El-Nefâis

---

[51] Üstaẕ Eḥmed 'Umer Ṣahîn, *Ḫalîl Beydes 1874-1949,* 13.
[52]Üstaẕ Eḥmed 'Umer Ṣahîn, *Ḫalîl Beydes 1874-1949,* 14.

dergisinin yayımladığı çeviri öykü ve romanlarla ilgili olarak, yazarı Ḫalîl Beydes, çevirdiği öykülerin çoğunda değişiklik, silme ve eklemeler yapmıştır. Ama her şeye rağmen çoğu zevk, eğlence ve ahlaki rehberlik amacı taşıyan bu yeni tarz öyküler okuyucuları kendilerine çekmeyi başardılar, Ḫalîl Beydes'in 1924'te Akıl tiyatrosu adıyla 32 kısa öyküden oluşan bir öykü koleksiyon yayınladı. [53] Filistin'de matbaanın kurulması ve yapılan çeviriler sayesinde edebi bir canlanma görüldü daha sonra Filistin halkı bazı gazete ve dergiler çıkardı. Burada edebiyatın, şiirin ve nesrin canlanmasında rol oynayan en önemli gazete ve dergileri şunlardır;

- *el-Nefâis el-'Aṣriyye* 1908 yılında Ḥayfâ şehrinde neşredildi aylık olarak yayınlanan derginin Ḫalîl Beydas'ın editörlüğünü yaptı. Dergi iki yıl sonra Ḳudüs şehrine taşındı. Filisṭîn'in ilk edebiyat dergisinde dönemin Filisṭînli büyük yazar ve şairlerin eserleri yayınlandı.[54]
- *Mecelletü'l-Esme'â* dergisi 1909 yılında Ḳudüs'te neşredildi haftalık yayınlanan derginin Ḥennâ 'Abdullah el-'Aysî, İs'âf en- Neşaşîbî ve Ḫalîl es-Suḳaḳeynî editörlüğünü yaptı.
- el-Dustûr, 1910'da Ḳudüs'te yayınlandı ve aylık bir dergidir. Ḫalîl es-Suḳaḳeynî editörlüğünü yaptı.[55]

1908 ve 1918 yılları arasında Filisṭîn'de çıkan gazeteler

- *el-Ḳudüs* 1908 yılında Ḳudüste basılmıştır. Editörlüğünü Corci Ḥabîb Ḥenaniyâ yapmıştır.
- *el-Eḫbâr* Yafâ şehrinde 1909 yılında yayın hayatına başlamıştır. Gazetenin sahibi Bendeli Ḥena arabi
- *el-Ḥürriyet* gazetesi Yâfâ şehrinde 1910 yılında yayın hayatına başlamıştır.
- *Karmil* gazetesi Ḥeyfâ şehrinde 1908 yılında yayın hayatına başlamıştır. ''[56]
- *Filistin* gazetesi Yâfâ şehrinde 1911 yılında 'İsâ 'îsî tarafından yayımlanmıştır. Başlangıçta haftada iki gün çıkan gazete daha sonra haftada üç gün ilerleyen dönemde ise günlük olarak yayımlanmıştır. Birinci dünya Savaşının patlak vermesiyle Osmanlı Devleti yayımlanmasını yasaklamıştır.''[57]

---

[53]Üstaẕ Eḥmed 'Umer Şahîn, *Ḫalîl Beydes 1874-1949*, 14.
[54]Dr. Kâmil Sevâfîrî, el- Edebül 'Arabiyyül Mu'aṣır fî Filisṭîn. 33.
[55]Dr. Kâmil Sevâfîrî, *el- Edebül 'Arabiyyül Mu'aṣır fî Filisṭîn*, 34.
[56] Dr. Kâmil Sevâfîrî, *el- Edebül 'Arabiyyül Mu'aṣır fî Filisṭîn,* 34.
[57] Dr. Kâmil Sevâfîrî, *el- Edebül 'Arabiyyül Mu'aṣır fî Filisṭîn,* 35.

Kısaca Filistin'de edebiyat yaşanan siyasi, toplumsal, kültürel gelişmelerle beraber canlanmıştır. Filistin'de matbaanın yaygınlaşması ile günlük basın ve basımevleri yükselişe geçti. Sayısız yazarların, deneme, eleştiri ve hikayelerinin önce yayınlandığı dergi ve günlük gazete sayıları arttı. Hepsi birbirine bağlı olan bu faktörler Modern Filistin Edebiyatının oluşumunda etkin rol oynamışlardır.

İKİNCİ BÖLÜM

SEMÎRA ‘AZZÂM

2.1. Semîra Azzam’ın Hayatı

Filistinli bir yazar olan Semîra ‘Azzâm, Filistin’in kıyı kenti ‘Akkâ’da 13 Eylül Cumartesi 1927 Hristyan ortadoks bir ailede dünyaya geldi. O Filistinli bir yazar ve gazetecidir. Aynı zamanda kısa öykünün öncüsüdür. Babası Ḳayser ‘Azzâm, annesi Olimbiya Puridir. Erkek kardeşi Sehîl ve kız kardeşleri Sihâm ve Sehîledir. İlköğrenimini ‘Akkâ’da bir devlet okulunda orta öğrenimini ise Ḥayfâdaki Rahibeler Okulunda tamamladı. Ayrıca yazma ve konuşmada tam yetkin olana kadar mektuplaşarak İngiliz Dili ve Edebiyatı çalışmalarını tutkuyla sürdürdü.[58] 1943’ten 1945’e kadar ‘Akkâ şehrinde Rum Ortadoks Okulu’nda öğretmen olarak çalıştı. 1940’lı yılların yarısından itibaren makalelerini “Fetâtül Ṣâḥil” mahlasıyla “Filistin’’ dergisinde yayınladı. 1948 “nekbesinden”[59] sonra ailesi ile birlikte Lübnân’a göç etti. Lübnândan da Irak̟’a göç etti. Burada Ḥill kentinde kız okulunda iki yıl öğretmenlik yaptı.

---

[58] https://www.palquest.org/ar/biography/9762/%D8%B3%D9%85%D9%8A%D8%B1%D8%A9-%D8%B9%D8%B2%D8%A7%D9%85.

[59]Nekbe türkçe karşılığı «talihsizlik günü» anlamındadır. *Nekbe* kelimesi, Filistinliler açısından felaket olarak olarak görülen İsrail Devleti'nin bağımsızlık ilanını ve ardından gelişen olayları nitelemek için kullanılır. Bu nedenle İsrailin bağımsızlığını ilan ettiği tarih olan 14 Mayıs 1948 tarihini takip eden gün olan 15 Mayıs 1948 *Nakba Günü* olarak sembolleşmiştir.

Daha sonra tekrar Lübnân'a döndü. Lübnân da edebi çalışmalarını *el-Edîb* ve *Âdab* dergilerinde yayımlamaya başladı. 1952'de Kıbrıs da Yakın Doğu Radyosunda "Kadın Köşesi" programında sunucu ve yazar olarak çalıştı. Radyo 1954'te Beyrût'a taşınınca onlarla birlikte hareket etti ve "Sabahla" adlı programdan sorumlu oldu ta ki bu radyo kanalı 1956 sonbaharında Mışır'a karşı yapılan üçlü saldırı ardından durdurulunca kadar. 1957'de Beyrûtda edebiyatçı olan Yusuf Ḥassân ile evlendi. Bedir Şâkir Siyâb ile birlikte "الشعب "dergisinin editörlüğünü yaptı. Semîra 'Azzam Beyrût'da Franklin Tercüme ve Yayıncılık Şirketi ile sözleşme imzaladı ve birçok edebi eseri İngilizce'den Arapça'ya çevirdi.[60] "1960'lı yılların başından itibaren haftalık *el-Ḥavâdîs* dergisinde yazılarına devam etti ancak yazıları edebi yönüyle sınırlı kalmayıp siyasi ve sosyal yönleri de içeriyordu.1960'lı yılları, birçok gizli Filistin cephesinin ortaya çıkış aşaması olarak nitelendirildiğinden, 1961 yılında "Filistin Kurtuluş Cephesi"nin çekirdeğinin inşa edilmesinde etkin bir rol oynadı. Semîra 'Azzâm, 1963'te "Filistin Kurtuluş Cephesi" olarak bilinen bu cephenin kurulması için bir araya gelen mücadeleci erkekler grubundaki tek kadındı. Gizli mücadelesini yılmadan sürdüren Semîra, ölünceye kadar cephenin kadın kolu sorumlusu olarak kaldı."[61]

Kamusal siyasi faaliyetlerine gelince, ''Filistin Kurtuluş Örgütü'nün''[62] 28 Mayıs 1964'te ortaya çıktığı ilk Filistin Ulusal Konseyi'ne katılmıştır. Bu tarihi konferansta Filisṭînli kadınları temsil eden sekiz kadından biriydi. Bir yıl sonra yine Ḳudüs'te Filistinli Kadınlar Genel Birliği tarafından düzenlenen konferansa cephedeki bazı yoldaşlarıyla birlikte katıldı.

'Azzâm birçok ödül kazandı. 1990'da Filistin Kurtuluş Örgütü ona "Ḳudüs Kültür, Sanat ve Edebiyat Madalyası" verdi. Ayrıca önde gelen Arap yazar ve eleştirmenlerle yakın diyalogları ve dostlukları vardı.

---

[60]https://www.palquest.org/ar/biography/9762/%D8%B3%D9%85%D9%8A%D8%B1%D8%A9-%D8%B9%D8%B2%D8%A7%D9%85

[61]https://www.palquest.org/ar/biography/9762/%D8%B3%D9%85%D9%8A%D8%B1%D8%A9-%D8%B9%D8%B2%D8%A7%D9%85

[62] Filisṭîn Kurtuluş Örgütü, kısaca FKÖ bağımsız ve özgür bir Filisṭîn kurmayı amaçlayan bir örgüttür. Temelleri 13-16 Ocak 1964'te Kahire'de toplanan Arap Birliği zirvesinde atılan örgüt, 29 Mayıs 1964 tarihinde Filisṭîn Ulusal Konseyinin toplanmasının ardından 2 Haziran 1964 tarihinde kuruldu. Örgüt Arap devletleri arasındaki liderlik savaşı yüzünden Filisṭînliler tarafından değil Arap devletleri tarafından özellikle Mışır Devlet Başkanı Cemal Abdunnasır'ın yoğun desteğiyle ile kurulmuştur.

Haziran 1967 tarihinde 6 Gün Savaşı[63] onun için büyük bir psikolojik şoktu. 8 Ağustos'ta bazı mültecilerle buluşmak amacıyla arkadaşlarıyla birlikte 'Ummân'a gitmek üzere arabasıyla seyahat ederken, Ramsâ bölgesinde ağır bir kalp krizi geçirerek hayatını kaybetti. Cenazesi Beyrût'aki Protestan mezarlığına defin edilmiştir.

Semîra 'Azzâm, ister gizli mücadele çalışmalarında olsun, ister radyo gazeteciliği çalışmalarında olsun, vatansever aktivizminde Filistin'in Arap kadınları arasında öncü oldu ve çeviri alanında da aktifti. Samîra 'Azzâm, arkasında beş öykü koleksiyonunun yanı sıra edebi ve eleştirel çalışmalar bıraktı.

Şehit yazar Ġassân Kennâfî onun için şunları söylemiştir: "*Semîra bir erkek olsaydı, hepimizi geride bırakıp edebiyat tahtına o çıkardı. Semîra 'Azzâm bunu biliyordu ama itiraf etmedi. …*"

Ġassân Kennâfî, eẕ-Ẓıllu'l-Kebîr (Büyük Gölge) öykü koleksiyonuna ithafen şunları yazdı:*"Bana ilk öyküyü anlatana, bu yüzden insanların öykü olduğunu öğrendiğim anneme."*[64]

Beyrût'taki cenazesinde hemşehrisi Ġassân Kennâfî, gözyaşları içinde ona şu ağıtı yaktı:

"*Ey Semîra, gurbetteki kız kardeşim ve yoldaşım, ideallerde yoldaşım; Muhakkak ki ulaştın. Yoruldun, ağladın, acı çektin, uçsuz bucaksız Sina'da kayboldun, neticede ulaştın... İşte beklemenin sarstığı 'Akkâ'nın ağır kalesi şahit, el Feḫḫâr tepesi şahit ve Câmiu'l- Cezzâr şahittir. Yeter mi sözle şereflendirmeye, O zaman biz sana söz veriyoruz."*[65]

Filistinli yazar Velîd Ebû Bekir Semira 'Azzâm'ın öykücülüğü üzerine yaptığı "Eḥzân fî Rabîu'l-Burtuḳâl" çalışmasında önsözünde şöyle diyor: "*Filistinli hiçbir yazara Semîra 'Azzâm'ın uğradığı haksızlık yapılmadı… Edebi çalışmalar, Filistin ve Arap gazetelerinde ondan nadiren söz ediyoruz ve onun adını Edebiyat salonlarında ve amfilerde nadiren duyuyoruz. Bu Filistinli yazar Modern Filistin öyküsünün*

---

[63]İsrail 5 Haziran'da, bütün komşu Arap ülkelerine topyekün bir savaş başlattı. Suriye, Ürdün, Mısır orduları 6 günde büyük bir hezimet yaşadı. Arap Dünyası Yahudiye karşı mücadele azmini yitirdi. 1948'de ciddiye almadıkları İsrail, altı günde hedefine ulaştı. Bu savaş sonunda Yahudiler topraklarının yüz ölçümünü üç katına çıkardı.

[64]https://ar.wikipedia.org/wiki/%D8%B3%D9%85%D9%8A%D8%B1%D8%A9_%D8%B9%D8%B2%D8%A7%D9%.

[65]https://info.wafa.ps/ar_page.aspx?id=3977.

kurucusudur."[66]

- Semîra 'Azzâm'ın Telif Ettiği Eserler
- *EL-Eşyau's- Ṣaġîra*, (Beyrût, Dârul- 'İim, 1954).
- *Eẕ-Zillu'l Kebîr*, (Beyrût, Dârul- 'İlim, 1954).
- *Ve el-Ḳışaṣu'l- Uḫra,* (Beyrût, Dârul Ṭalî'e, 1956).
- *Es- Sâ'etü vel- İnsân*, (Beyrût, Müessesetül Ehliyye, 1963).
- *El- 'İdu min en- Nâfizetü'l- Ġarbiyye*, (Beyrût, Dârul 'Avde, 1971).
- *Mecelletü'l-Âdab* dergisinden bir bölümü yayınlanan "*Sînâ bilâ Ḥudûd*" romanı.
- *Ḥâcı Muḥammed Bâ'e Ḥuccetehu* (Mecelletul Âdâb, Haziran, 1966).

1997'de, Şaḳır Ebû Faḫri Semîra 'Azzâm'ın ölümünden önce yayınlamamış olan kısa öykülerini "eṣ-Ṣedâ" başlığı altında düzenledi ve yayınladı.

2.2. Eserlerinde Ele Aldığı Konular

2.2.1. Filistin Mücadelesi

1948 ve 1967 tarihleri arasında kaleme alınan öykü koleksiyonları Filistin halkının yaşadıklarını kaydediyor. Nekbe'den önce ve sonra Filistin halkının çektikleri acıları öğrenmek isteyenlerin tek yapmaları gereken, bu tarihlerde yayınlanan hikâye koleksiyonlarını okumaktır.

Semîra 'Azzâm'ın hikayelerinde tasvir ettiği Filistin toplumu, kritik tarihsel aşamalardan geçmiş ve siyasi değişimlerden etkilenmiştir. Hikâyeler, Filistin'in siyasi, sosyal, ekonomik, fikri ve kültürel gerçekliğini anlatmaktadır. Hikâyeleri değişimleri yansıtan ve net bir şekilde ifade eden gerçek bir aynaydı ve birçok insanın umutlarını ve acılarını dile getiriyordu.

Filistin meselesi, Semîra 'Azzâm'ın en çok önem verdiği konuların başında gelir ve onu en çok meşgul eden konulardan biriydi. Bu yüzden Filistin halkını tüketen, onları yerinden evlerinden, ailelerinden ve vatanlarından ayıran acı ve trajik Filistin gerçeğini anlatmak için elinden gelen her şeyi yaptı.

Semîra 'Azzâm'a göre Filistin davası birçok aşamadan geçti."Filistin davası''

---

[66]https://ar.wikipedia.org/wiki/%D8%B3%D9%85%D9%8A%D8%B1%D8%A9_%D8%B9%D8%B2%D8%A7%D9%.

yalnız Filistin ve Arap halkını ilgilendiren ulusal ve sosyal bir sorun değil, bir insanlık ve ırkçılık trajedisi, modern tarihte bilinen en büyük insanlık katliamıydı.

Öykülerinde işgal, adaletsizlik, zulüm ve gece gündüz saldırıya maruz kalan Filistin halkının acısının tasvirini görmekteyiz. Aynı şekilde, Filistin halkının kahramanlık hikâyelerini, düşman karşısındaki sebatlarını ve anavatanlarını, ihtişamını ve onurunu geri kazanmak için her şeyi feda etmeye istekli olduklarına tanık oluyoruz. *Ḫubzü'l-Fedâ*[67] (Feda Ekmeği) öyküsü, 1948'deki ilk Filistin felaketinin ardından Filisṭîn'in durumunu anlatan kısa öykü için bir modeldir. Direniş, sebat ve meydan okumadır. Savaş ve kavga ortasında ortaya çıkan iffetli bir Filistin aşk hikayesidir. Yazar tarihsel gerçeği yaratıcı ve sanatsal bir şekilde anlatmıştır. Üslup pürüzsüzdür, şiirsel ifadelerle yoğundur ve görüntüler, abartı, gösteriş ve hatta düz duygu olmadan doğal bir sıra ile takip eder. Kısacası hikâye, savaşın vahşetinden ve Filistinliler ile eğitimli düşmanı arasındaki eşitsizlikten bahsetmektedir. Aynı zamanda Ḥâyfâ Muharebesi'ni ve bunun sonucunda ortaya çıkan yer değiştirmeyi ve işgal güçlerinin Filistin halkı üzerindeki baskısını anlatıyor. Hikâye, aşk ve kahramanlık anlamlarını harmanlıyor.

Semîra 'Azzâm hikayesinin kahramanı olan Su'âd, vatanı için canını feda etmektedir. Yazar kahramana İsa Mesih'e ait olan sevgi, fedakârlık, kendini kurban etme gibi vasıflarla vasıflandırıyor. Su'âd direnişçilere ekmek taşırken düşman kurşunuyla vurulur ancak vücudundan kanlar akmasına rağmen ekmekleri direnişçilere ulaştırır. O bütün tehlikeleri delip geçerek ekmekleri Râmîz ve arkadaşlarına ulaştırmıştır. Çünkü o, mesihtir. Tıbkı İsa Mesih'in dediği gibi "İşte bu benim bedenim yiyin, işte bu da kanım için" diyordu. Yazar okuyucuyu şok eden duygularını harekete geçiren bir tablo çizmektedir. Yazar hikâyede kadının hayatın ta kendisi olduğu hatta ve hatta ölürken bile başkalarını yaşatma çabası içinde olduğunun mesajını vermektedir. Râmîz, milli savunmada silah öğretmeni olarak görev yapar. Küçük çaplı bir hastahaneyi korumak üzere görevlendirilir ve orada tanıştığı Su'âd'a aşık olur. Birlikte vakit geçirmeye başlarlar**.**

"... aşk ve savaş, ilk kelime diğerini anlamlandırıyordu. Savaş, kendi arzuları doğrultusunda öldürülen düşman değildi. Savaş, sevdiği toprakta, sevdiği kızla

---

[67] 'Azzâm, Semîra, *Ve Ḳışaṣul Uḫrâ*, (Beyrûd, Dârul 'Avde, 1982).

yaşama hakkıydı. Filistin sadece deniz, balıkçı tekneleri ya da altın gibi sarkan portakal değildi. Fıçıları dolduran zeytin ya da yağ da değildi. Filistin, bir de Su'âd'ın simsiyah gözleriydi. Su'âd'ın gözlerinde tüm Filistin'in hayrını gördü. Mutlu evinin gölgesiyle ona küçük kahramanlar doğuran ve varlığına bir mana veren karısını gördü.'' [68]

Hikâyenin başlığı da oldukça dikkat çekicidir. Yazar hikâyede Hristiyan dinine ait motifler kullanmıştır. Ekmek Hristiyanlıkta kutsal sayılmaktadır. Hristiyan ayinlerindeki ritüellerde ekmek Hz. İsa'nın bedenini şarap ise kanını temsil etmektedir. Semîra 'Azzâm da tam olarak hikayesini bu ana tema üzerinde kurdu.

Fiṭ-Ṭarîḳ ilâ Berk Süleymân[69] (Berk Süleyman Yolunda) adlı öyküsünde ise Filisṭîn halkının işgalci güç karşısında ne kadar savunmasız olduğunu anlatmıştır. Bir tarafta mühimmatları olan düzenli profesyonel bir ordu diğer taraftan düzenli bir orduları olmayan mühimmatları olmayan Filistin halkı.

Hikâye de bir insanlık dramı olan Filistin davasının hayal kırıklığı, çaresizlik, acı ve hayatta kalma mücadelesini ele aldı.

Hikâyede Filistinlilerin baskı, terör ve cinayetler altında yurtlarından çıkışını anlatılmaktadır. Hikâye, köyü Yahudiler tarafından kuşatılan Filistinli bir öğretmen, eşi ve çocuğu 'Ömer'in hayatının bir yönü etrafında dönüyor. Halk, basit silahları ve sınırlı cephaneleri ile düşmanın karşısında durmuş, onlara karşı direnmiştir. Hikâye, öğretmen Hasan'ın karısıyla birlikte küçük çocuğuyla birlikte köylerini terk etmelerini ele alıyor. O sırada Öğretmen (Hasan), ve karısı kucaklarında ise bebekleriyle beraber mermi yağmuru altında yol alırken oğulları 'Ömer'e bir mermi isabet eder ve oracıkta ölür. Hikâyede genel manada duygusallık, karamsarlık ve ümitsizlik hakimdir. Silahları kurşunları olmayan halk canı pahasına vatanı yurdu için mücadele etmektedir.

"Son kurşununu attı. Ve karşılık olarak durmadan toplar atıldı. Top atılmalarıyla beraber evin duvarlarının sallandığını hissetti. Kurşunları bitince tüfeğinin çocuk oyuncağından başka bir şey olmadığını anladı."

"Rolünün bittiğini kabul etmiyordu. Öğle vakti ile birlikte cephane yardımının yolda olduğu haberi geldi. Fakat öğle vakti geçti akşam vakti geçti hiçbir şey

---

[68] 'Azzâm, Semîra, *Ve el-Ḳışaṣu'l- Uḫrâ*, (Beyrûd, Dârul 'Avde, 1982), 83.
[69] 'Azzâm, Semîra, *Ve el-Ḳışaṣu'l- Uḫrâ.*

gelmedi."

"Ahmet'in civar köylerde dolaşması kurşunsuz tüfeklerden başka bir şey bulmaya yaramadı. Bomba önünde tüfek mi? Cüce mi deve mi?''[70]

"Evin damında durmadan dönüyor nerdeyse tırnaklarının omzuna geçirecekti. Eşi ona bakıyordu ve ağlıyordu. Boş makineli tüfeklerle Hasan'ın kahramanlığı çocuk güldürmekten başka bir şey değildi. Genç taburlara verdiği eğitim sırasındaki yorgunluk çocuğun elindeki boş bir oyuncaktan başka bir şey değildi. Lakin eşine sunacağı hiçbir şey yoktu. Onu teskin edecek mutmain edecek hiçbir şeyi yoktu. Tüfeğinin boş olduğunu anladı. Aciz bir tahta parçasından farksızdı. Kurşunsuz tüfek ile evinde bir fare gibi öleceğini biliyordu."[71]

2.2.2. Kadın

Semîra 'Azzâm, yazılarında yalnızca Filistin meselesini ve kaybını ele almadı, aynı zamanda toplumdaki sınıf eşitsizliğini, Filistin toplumunda kadının konumunu, cinsiyet ve milliyetçilik konuları dahil olmak üzere sıradan insanların yaşamlarını da ele aldı. Yazar öykülerinde toplumsal mesele ve toplumsal sorunları ele almış yaşamış olduğu çatışma ve felaketleri gerçekçi bir üslupla resmetmeye odaklanmıştır.

Semîra 'Azzâm hikayelerinde hayatı acısıyla tatlısıyla, hayal kırklıklarıyla zaferleriyle insani olan duygu ve hisleri sanatsal bir tarzda okuyucuya aktarmıştır. Akıcı bir uslüp, okuyucunun duygularına hitap eden bir anlatım onun tarzıydı. Muhteşem bir varlık olan kadının özgürlüğünün toplumun özgürlüğüne bağlı olduğunun altını çizmiş ve bu hususta kadınında gözünü açmıştır.

Bu hikâyeler bağlamında kadın meselelerine, çektiği ıztıraba dair meselelere dikkat çekmiştir. Samîra 'Azzâm'ın bu hikâyeler aracılığıyla bize hayatın kapsamlı bir panoramasını sunduğu tereddütsüz söylenebilir. Hikayelerinde Doğulu kadınları ve onların acılarını ele almıştır.

Semîra 'Azzâm'ın kadın konusunu işleyen öykülerinde Arap kadınının çok iyi tanımlanmış bir tablosunu görmek mümkündür. Yazar, kadınların farklı durumlarını tasvir etmiş kimi zaman kadın hayatın acımasızlığına boyun eğmek zorunda kimi zaman da kocasına ve o toplumun baskısına teslim olmak zorundadır. Kadere,

---

[70] 'Azzâm, Semîra, *Ve el-Ḳışaṣu'l- Uḫrâ*, 26.
[71] 'Azzâm, Semîra, *Ve el-Ḳışaṣu'l- Uḫrâ*, 27.

geleneklerin yüküne teslim olmuş, toplumun ezdiği kadın, yazarın edebiyatında daha görünür hale gelmektedir.

‘Azzâm'ın öykülerindeki kadınlar, karşılaştıkları sınavların çoğunda tam anlamıyla başarılı olamazlar ve bunun tek nedeni, üzerlerindeki toplumsal baskıdır. Yazar, öykü koleksiyonlarında, genel olarak Arap toplumunda ve özel olarak Filistin toplumunda sıkıntılı ve ezilen kadın imajını incelemeye odaklandı. Öykülerinde Sevilen kadın, anne kadın, ezilen kadın net ve belirgin bir şekildeydi.

Semîra ‘Azzâm'ın öykülerinde ele aldığı konular değişkenlik gösterse de en geniş alanı kadın sorunu işgal etmektedir. Yine de Semîra ‘Azzâm ‘ın eserleri, tam olarak feminist edebiyat olarak kabul edilemez. Daha ziyade sürgün edebiyat diyebiliriz çünkü Filistin halkının genel meselelerini konu almış ayrıca psikolojik ve duygusal açıdan kadın konusunu ele almıştır. Hikayelerinde Filistinli Arap kadının korkularını ve maruz kaldığı zulüm ve baskıları detaylandırarak kaleme almıştır.

Seçkin psikolojik öykülerden biri olan *Urîdu Mâ*’[72](Su İstiyorum) öyküsü kendini bir anda kadın olarak bulan bir kızın zihninde hakim olan saplantıları anlatıyor. Bu hikâye, kadınlığın alameti olan adet kanı ve kahramanın bununla yüzleşmedeki isteksizliğini konu alıyor. Kız, kadınlığın alametini ilk kez keşfettiğinde ölümü dileyecek kadar kafası karışmıştır. Buluğ çağına büyük bir gururla giren erkeğin aksine, kız kadınlığa adım atmanın alametinin ağırlığı altında ezilir.

“Bedbaht neden kadın olarak yaratıldı. Rahibe Marta’nın üç haftada bir geleceğini söylediği kırmızı akıntıyla karnında, sırtında ve dizlerinde ağrılar baş gösterdi, bayılcak gibi hissetti, nasıl oturacağını ve nasıl uyuyacağını bilmiyordu. Küçük bir leke arkadaşlarının pis yorumlara maruz kalmasına sebep olurdu. Tıpkı iki ay önce ilk tecrübesinde arkaşlarından işittiği gibi, O vakit kırmızı akıntıya nasıl tedbir alacağını ve onu nasıl karşılayacağını bilmiyordu hatta oyuna katılmasına engel olan ağrı ile kırmızı akıntının alakasını bilmiyordu. Ta ki Selva onun elbisenin ucundan tuttu ve şöyle dedi:

Bana göre artık çocuk olmadığını söylemesi için Rahibe Marta’ya görünmelisin.”[73]

---

[72]‘Azzâm, Semîra, *Ve el-Ḳışaṣu’l- Uḫrâ.*
[73] ‘Azzâm, Semîra, *Ve el-Ḳışaṣu’l- Uḫrâ*, 130.

Kızın bu şekilde düşünmesinin sebebi sosyal ve dini eğitimden kaynaklanmaktadır, çünkü dini çerçevede kız kirli sayılmaktadır bu sebeple kadınlar kırmızı selin olduğu dönemlerde dini görevlerini yerine getirmekten kaçınmalıdırlar bu nedenle Hıristiyanlıkta bu halde iken tapınağa yaklaşmak günah sayılmaktadır.

"İyi niyet ile olsa bile. İkinci kez kırmızı akıntı geldiğinde… Kurbandan yememek için mazeret sunmaktan utanmıştı arkadaşı onu bunu ancak temizken yiyebileceği ve hatta bu halde heykellere bile yaklaşmanın büyük günah olduğu konusunda uyarmasaydı kilisenin sırları ile kırmızı akıntı arasında bir alaka olduğunu bilmiyor olacaktı. Bu açıklamadan üzüntü duydu çünkü Selva'nın onunla alay etmek ve kadınlığı sebebiyle utandırmak için fırsat bulacağını biliyordu… Uzun bir süre bu yatağın önünde diz çöktü ve üç gece nerdeyse uyumadı. Allah'a bu kırmızı akıntıyı Pazar gününden önce bitirmesi ve pazar sabahı ibadet hazır olması için yalvardı."[74]

Hikâyede kız adetli iken kutsal mabede yaklaşmış ve sunulan adaktan yiyerek günah işlemiştir. Her günahın bir bedeli olur. Kız da günahının bedelinin beklerken erkek kardeşi Ferîd'in hasta olduğunu öğrenir ve bundan dolayı kendini suçlu hisseder. Hikâyede Arap toplumunda var olan kız erkek ayırımına da dikkat çekilmiştir.

''Ferîd üç kız içinde ailenin tek oğluydu. Ferîd'in babası, annesi, ailenin yaşlıları ve kız kurularının yanında ki kıymetini biliyor. Ferîd'den önce ailenin bir erkek evlat ile rızıklanmasının ne demek olduğunu tam olarak bilmiyordu ta ki kapının eşiğinde kuzu kesilinceye kadar ve halası zılgıt atıncaya kadar. Nenesinin kocaman ağzına sığmayan bir kahkaha ve şükretmek için önce ellerini yere koydu sonrada başını…''[75]

Hikayedeki kız erkek kardeşinin hastalanmasının sebebinin işlediği günah olduğuna inanıyor ve onu kurtarmak için aspirin yutarak intihar etmeyi planlıyor ancak ne var ki yatakhanede su yoktur. Su olmadığı için kızın intihar girişimi başarısız olarak sonuçlanıyor.

"O kutu… Son tanesine kadar yutarsa ölecektir, sabah yerde uzanmış bir ceset olacak ve bu manzara karşısında arkadaşları şok geçirecek, müdire annesini ve babasını çağıracak. Aile için başka bir musibet. Sanki Ferîd'in hastalığı yetmiyor,

---

[74] 'Azzâm, Semîra, *Ve el-Ḳışaṣu'l- Uḫrâ,* 133.
[75] 'Azzâm, Semîra, *Ve el-Ḳışaṣu'l- Uḫrâ,* 132.

Fakat Ferîd'in yaşaması için yapıyor, bir kız çocuğunun ölümü erkek çocuğunun ölümü gibi değildir…

Parmakları titriyor el ve ayakları buz gibi… Su istiyor. Hapları yutmak için. Kuru kuru nasıl yutsun. Boğazında duracak boğazından inmeyecek şayet bir tane inse ikinciyi, üçüncüyü ve onuncuyu nasıl yutacak…"[76]

"Su nerede? Odada sürahi, kupa yok mu? Kendini yatağa sürükledi, başını yorganın altına gömdü ve boğuk bir hıçkırık ve iki kelime birbirine karışıyordu… Su istiyorum, su istiyorum."[77]

İlâ Ḥîn[78] (Bir zamana kadar) adlı kısa hikâyede, yoksul sınıfın kızlarına zengin bir damat adayı ile evlendirme çabasında uyguladığı toplumsal ikiyüzlülüğün acı dolu bir resmini ortaya koyuyor . İki halanın himayesinde yaşayan Su'âd, her sabah büyük halasının sesini duyardı:

"Su'âd uyanmıyor musun? Yerinde kal, kahvaltını yatağına getireceğim. Su'âd örtüyü kaldırırken halası buna engel oldu. Kal, kal. Dün öksürük seslerini işittim korkarım soğuk almışsın… Halasının Su'âd'a kahvaltıyı yatağa götürmesini gerektirecek önemli bir öksürüğü yoktu… Su'âd bu hareketin arkasındaki öykünün ne olduğunu anladı. Rahatça yatağına uzandı ve pis pis güldü. Daha önce görmediği bu duygusal değişimi düşünmeye başladı… Bundan önce fecir ile birlikte uyanır mutfağa gider kendisi ve iki halası için kahvaltı ve kahve hazırlardı… Birazcık fazla uyusa büyük halası bağırırdı:

Paşanın kızı uyanmadı mı? Maşallah! Zannediyorum öğlene kadar uyuyacaksın? Balkonu kim süpürecek ve bitkileri kim sulayacak? Ben?

Halası hakaret etmeden önce uyanırdı… Evi işlerini yapmakta hızlıydı…"[79]

" Komşu evin hizmetçisi hanımının birkaç işi için onlara geldi. Daha sonra hizmet ettiği ev hakkında bazı şeyler konuşmak için dili açıldı... Fehmî ailenin büyük oğlu bu yıl diplomasını aldı zevk sahibi sempatik bir oğlan. Leylâ, onun kız kardeşi şımarık bir kızdır. Fransızca hikayeler okumak, piyano çalmak ve arkadaşlarıyla sinemaya gitmekten başka bir şey onu için önemli değil. Anne- Fehmi'nin anası- çok

---

[76]'Azzâm, Semîra, *Ve el-Ḳışaṣu'l- Uḫrâ,* 135.
[77]'Azzâm, Semîra, *Ve el-Ḳışaṣu'l- Uḫrâ,* 136.
[78]'AZZÂM, Semîra, el-*Eşyâu's -Ṣağîra, 1.baskı,* (Beyrût, Dâru'l -'İlim lil Melâyîn, 1954).
[79] 'AZZÂM, Semîra, *el-Eşyâu's -Ṣağîra*, 22.

rahat yaşıyor. Hizmetçisi, şoförü ve aşçısı var… Rahat yaşıyor kahvaltısı yatağına gidiyor… Hizmetçi gidiyor ve sözleri iki halanın kulağında çınlıyor…"[80]

İki hala özellikle de büyük hala, projelerini gerçekleştirmek için her türlü yolu icat etmeye çalışıyorlardı, bu araçlar Su'âd'ın ahlâki cilasını ne kadar ihlal etse de bunu umursamıyorlardı.

"Şefika durdu. -büyük hala– bir keresinde balkonda kardeşinin kızının bir genç ile bakıştığını gördü. Karşı balkonda gülümseyerek duruyordu. Kıza bağırmak istedi fakat onun karşı komşuları ve özel şoförleri olan zengin doktorun evi olduğunu hatırlayınca sustu…"[81]

"İki hala, kızı hemen sorguya aldılar…

-Oğlanla nasıl tanıştın?

-O beni balkonda gördü, bir iki kere yolda karşılaştık.

- Onunla konuştun mu?

Kız öksürerek cevaptan kaçmaya çalıştı fakat büyük halanın bağırmasıyla dili açıldı.

Kız dedi: Evet.

Ne dedi…

Bana halaların nasıl diye sordu!

İki hala birbirlerine bakarak bir ağızdan şöyle dediler:

- Gerçekten bunu mu dedi? İnsanoğlu insanoğlu… Başka ne dedi.

- Bir keresinde beni tramvayda gördü ve bilet paramı ödedi…

İki hala kaşlarını çattı ve ciddi görünüyor numarası yapıp kıza şöyle dediler:

Peki, işini yap."[82]

Ne yazık ki İki halanın Su'âd'ı zengin komşunun oğlu Fehmi ile evlendirme planları Fehmi'nin eğitim için Amerika'ya gitmesiyle suya düşer. Semîra 'Azzâm'ın

---

[80] 'AZZÂM, Semîra, *el-Eşyâu's Ṣaġîra,* 23.
[81] 'AZZÂM, Semîra, *el-Eşyâu's Ṣaġîra,* 23.
[82] 'Azzâm, Semîra, *el-Eşyâu's- Ṣaġîra,* 24.

Ve Ḳışaṣu'l-Uḫrâ (Ve Diğer Hikâyeler) adlı hikâye koleksiyonunda bulunan *Etfâlu'l-Âḫarîn*[83] (Başkalarının Çocukları) adlı hikâyede, çocuk sahibi olamayan karı kocanın yaşadığı toplumsal baskı ile birlikte iç dünyalarında kopan fırtınalar anlatılmaktadır. Adamın annesi bir keresinde oğluna şöyle söyler:

"Bir ay önce annesi onu bir kenara çekerek konuştu:

Niye susuyorsun? Oğlum kızlarımız anne oldu karın ise hamile kalmadı, Onu doktora götür kısır kadında hayır yoktur… Eğer utanıyorsan bırak annesi götürsün. O gün annesini nasıl susturduğunu bilmiyor, annesine sert ve kısaca nasıl cevap verdiğini: Bu benim meselem… Fakat annesi ısrarla onun öncelikli meselesi olduğunu söylüyor, bundan dolayı annemin karımı nasıl sıkıştırdığını nasihat şeklinde hakaret ettiğini anladım…"[84]

Çocuk özlemiyle yanıp tutuşan karı kocanın oturdukları apartman karşısında bir kreş vardır. Bu kreş hayatlarının tam merkezindedir.

''Anaokulu hayatlarının bir parçası olmuştu. Evde olmadığı zamanlarda karısının pencerede olduğunu, o gün okulda olanları ayrıntılarıyla bildiğini bilir, karısının yemek masasında anlattığı uzun hikâyeden biliyor… Pencereden okula bakarken tencere kaç kez yandı ve özrü ise dans dersini sonuna kadar izlemekten kendini alamadı… Ve Meha dansta usta oldu. Ayrıca öğretmen Ömer'in çabalarını övdü… Teneffüste Sami bir grup kızla kavga etti çünkü kızlar onun oyuna katılmasını kabul etmediler… Kızlar kazandı… Salıncak bu gün Adil'in ısrarlı inadıyla onda kaldı… Samir bisikletten kalkmayı kabul etmedi öğretmenin kızmasına rağmen)).Tüm hislerin somutlaştığı bir dünya. Tatlı bir dünya. Kavgaları saniyeler içinde birkaç gözyaşlarıyla bitiveriyor… Karısı bu dünyanın fertlerini teker teker tanıyor… İsimlerini biliyor, onlara seslenerek şeker atıyor. ''[85]

Tetkikler sonucu adamın baba olamayacağı anlaşılır. Adam o kadar üzülür ki doktorun verdiği reçeteyi atar karamsarlığa ve üzüntüye kapılır. Fakat daha sonra küçük bir ihtimal dahi olsa umuda tutunur.

"*Şüphesiz ki doktorlar biraz umut biraz ilaç veriyorlar, bırak hayat yaşamaya değer olarak kalsın… Peki neden o ikisini birden kapattı? Neden umudunu kesti ve*

---

[83]'Azzâm, Semîra, *Ve Ḳışaṣu'l- Uḫrâ*, (Beyrûd, Dâru'l -'Avde, 1982).
[84] 'Azzâm, Semîra, *Ve Ḳışaṣu'l- Uḫrâ,* 121.
[85]'Azzâm, Semîra, *Ve Ḳışaṣu'l- Uḫrâ* 119.

reçeteyi yırttı? Neden sonucu kabul etmeyi seçti?"[86]

"Yavaş yavaş sesler sustu, bahçe bom boş kaldı… Fakat dostumuz pencereden ayrılmadı. Pencereyi kapatmadı aksine uzun uzun salıncağa, bisiklete ve tahtada ata baktı… Umutlu gözleri ve titreyen dudağından duyulmayan bir sesle… Kim bilir…

Pencereden uzaklaştı…

Pencereyi küçük çocuklar için açık bıraktı… Ve umut için…"[87]

Yazarın öykülerinin çoğu kadın kahramanlardır. Onlar toplum içinde en çok ezilen sınıftı. Savaşın, yerinden yurdundan edilmenin etkileri en çok onlarda tezahür ediyordu. Bir yanda yoksulluk bir yanda Arap toplumundaki kadının konumu onlar için hayatı daha da zorlaştırıyordu. Yazar hikayelerinde hayat kadınlarını ve onları bu yola sürükleyen sebepleri resmetti. *el Feyḍân*[88] (Sel) öyküsünde hikayenin kahramanı bedenini satmaktadır. Odasında şiddetli bir şekilde yağan yağmurun sesini duymaktadır. Radyo Ṭrâblus şehrinin birçok mahallesinde sel olduğunu insanların büyük bir kısmının sel tarafından süpürüldüğünü duyurur.

"*Fakat dayandı ve kalktı elbiselerini giymek üzereyken arkadaşı girdi ve şöyle dedi:*

Radyonun ne dediğini duydun mu? Trablus'ta sel… Su her yeri kaplamış ve şehir bir çamur kümesi haline gelmiş. Ölülerin sayısını Allahtan başka kimse bilmiyor.

Remziye çok aldırış etmemeye çalıştı. Fakat geveze arkadaşı başını salladı ve şöyle dedi:

Bir şey söyle sen oranın kızı değil misin bedbaht kadın?"[89]

"Arkasından kapıyı kapatmadan onu öylece bıraktı. Açık kapıdan korkunç saatleri acıklı ağlamaklı bir şekilde anlatan spikerin sesi duyuldu.

Remziye duydu nerdeyse gözyaşları spikerin sözlerinden önce akıyordu.

Radyo sustu ve yağmurun sesi hüzünlü hüzünlü yere düşüyordu. Remziye kapıya yaslandı kendini sakinleştirmeye çalıştı. Bu olanlar onu ilgilendirmemekteydi.

---

[86] 'Azzâm, Semîra, *Ve Ḳışaṣu'l- Uḫrâ* 125.
[87] 'Azzâm, Semîra, *Ve Ḳışaṣu'l- Uḫrâ* 126.
[88] 'Azzâm, Semîra, *Ve Ḳışaṣu'l- Uḫrâ.*
[89] 'Azzâm, Semîra, *Ve Ḳışaṣu'l- Uḫrâ,* 60.

Bir başkan gider başkası gelir, bir bakan gider başka bir bakan gelir olaylar tekrarlanır, yüzler birbirini izler. Onun sokağındaki en iyi haber bir geminin gelmesi. Bundan sonra kim ölür kim kalır bana ne"[90] *"Acaba boğulan şehir yirmi beş sene önce Remziye'yi dışarı fırlattığını hissetti mi? Komşularından biri ona üzüldü mü, Nüḫâs onu yoldan çıkartmadan önce evlerinde çalıştığı insanlar üzüldü mü? Nüḫâs onu çıkamadığı bir aslanın ağzıma atmıştı. Nüḫâs ona kin ile yaşamayı öğretmişti. Bu radyo onda yaralar açtı ve babasının ölmeden önce fırıncılık yaptığı mahalleye götürdü."*[91]

Sel öyküsünde yazar kadın kahramanı bu kötü yola götüren yaşam ve sosyal koşullar üzerinde fazla durmaz bilakis bir hayat kadının psikolojik derinliklerini okuyucuya aktarır. Kadın kahramanın bu hayatta tek istediği arkadaşı Nazire gibi bu kötü hayattan kurtulmaktır. Bir denizcinin gelip onu bu pis yerden kurtarmasını ümit etmektedir. Öyküde hayat kadınlarının genelevi işletenler tarafından korkunç maddi sömürülere maruz kaldıklarına değinilmiştir. Hikâyede dikkat çeken bir detay ise hikâyenin başından sonuna kadar yağmurun yağmaya devam etmesidir. Sanki yaşanan sele rağmen dünya hala kirliydi ve ciddi bir şekilde arınmaya ihtiyacının olduğunu vurgulamak istiyordu.

"*Boş odadaki dergi ve gazetelerden kesilmiş artistlerin resimlerine baktı. Remziye oda komşusunun yanında bağıran Ümmü Naime'nin sesini duydu. Dağılmış saçlarını topladı yüzüne pudra serpti gözyaşları akmaya başladı. Saçlarını yeniden dağıttı. Kapının açılmasını bekledi. Gece aniden kapının açılması Ümmü Naimenin müşteri ile birlikte görünmesi…"*[92]

"Fakat onun kapısı çalmadı. Tek başına oturdu ve ağladı… Komşusunun kahkahaları kulağını tırmaladı. Anlaşılan komşusu meşguldü; Yağmurun hüzünlü sesi yorgun sokağın taşlarına vuruyordu."[93] *Ḥikâyetuhâ* [94](Onun Hikâyesi) öyküsünde bir hayat kadının intikam alma fikriyle yanıp tutuşan erkek kardeşine gönderdiği bir mektup aracılığıyla tüm hikayesini ve erkek kardeşine bu kötü yola düşmesinin nedenlerini tek tek anlatmaktadır.

---

[90] 'Azzâm, Semîra, *Ve Ḳışaṣu'l- Uḫrâ,* 60.
[91] 'Azzâm, Semîra, *Ve Ḳışaṣu'l- Uḫrâ* ,61.
[92] 'Azzâm, *Semîra, Ve Ḳışaṣu'l- Uḫrâ* 62.
[93] 'Azzâm, Semîra, *Ve Ḳışaṣu'l- Uḫrâ* ,63.
[94] 'Azzâm, Semîra, *el-Eşyâu's- Ṣaġîra*.

"Sanığın, boynu ipe vurulmadan önce bir şeyler söyleme hakkı olduğunu söyleyeyim. Biz küçüktük kardeşim ve dişleri bedenimizi kemiren yoksulluktan başka bir şeyimiz yoktu. Küçük ellerimin yapabileceği bir iş aramaya başladım. İş istedim, yalvardım, yalvardım sonunda bir dikiş fabrikası buldum, sahibi benimle tanıştı ve bana ellerini göster dedi, ben de ellerimi uzattım ve ooh dedi… Zarif parmaklar şüphesiz işini güzel yapacak. Kızların en büyüğüne git, sana işin türünü anlatsın eğer iyi yaparsan günde beş kuruş."[95]

Hikâyede yetim ve öksüz olan on dört yaşındaki küçük bir kız ile beş yaşında ki erkek kardeşinin yaşadıkları konu edinmektedir. Bura da toplumun bu iki yetim ve öksüzü bağırlarına basmak yerine yanlış yollara nasıl sürükledikleri gözler önüne serilmektedir. Toplum tarafından kölelik pazarına sürüklenen küçük kızın bedeni cinsel zevkler arayanlar tarafından istismar edilir.

''*Acaba 'Avaḍ ((onu öldür)) demek dışında da bir şeyler söyledi mi? Babamızın öldüğü gün iki çocuk, ben ve sen hakkındaki hikayemizi sana anlatmadı mı? Ben on dört sen ise beş yaşındaydın… Bunun üzerine mahallenin kadınları timsah gözyaşları döktüler. Ölü için adamlar bir araya geldi, sonra dirilere merhametten yüz çevirdiler.''*[96]

Yine bir hayat kadınının konu alan *Min Be'îd*[97] (Uzaktan) hikayesinde babası tarafından Ġazze'den Beyrûd'a tıp okuması için gönderilen Filistinli bir gencin hikayesini konu alır.

''Beş yıl önce bu şehre Ġazze'nin küçük bir kasabasından elinde lise diplomasıyla gelen garip bir gençti. Tek hayali kendini ispat etmekti.

*Çok çalışması gerektiğini biliyordu. Masraflarının bir kısmını (Vekalet) karşılamasaydı en fazla bir memur ya da öğretmen ya da avukat amcasının ofisinde bir katipten fazlası olamayacağını unutmuyordu***."**[98]

Bu genç burada bir hayat kadınıyla tanışır ve kadın bu gence aşık olur. Gencin babasının durumu kötüye gidince ona yardımı keser. Tam da mezun kalmasına az bir süre kalmışken babasının yardımı kesmesi üzerine hayat kadını gencin okumasına

---

[95] Azzâm, Semîra, Ve Ḳıṣaṣu'l- Uḫrâ , 16.
[96] Azzâm, Semîra, *Ve Ḳıṣaṣu'l- Uḫrâ* , 15.
[97] Azzâm, Semîra, *Ve Ḳıṣaṣu'l- Uḫrâ*.
[98] Azzâm, Semîra, *Ve Ḳıṣaṣu'l- Uḫrâ* ,142.

maddi olarak yardım etmeye başlar. Genç adam mezun olduğunda prestijli konumunu korumak için onu mezuniyet törenine davet etmez.

"Öfkelendi, sebepsiz yere öfkelendi, ona engel olamazdı. Buraya gelmek için ondan yardım istememişti. Bununla beraber onunla yüz yüze gelmek onu çok etkilemişti. Onun kendini tanıtmasından korktu. Belki de kendini tanıttı ve her şey bitti. Belki de etrafında ki küçümseyici, kınayıcı bakışları görmezden gelen bu boyalı kadının ağzından şöyle döküldü: ((Bu uzun gence bakın, cüppenin içindeki bu rezil genç, benim pis paramla doktor oldu bununla beraber bana bir davetiyeyi çok gördü ancak buna rağmen alkışlarımla onun gurunu kırmak için geldim. Genel evden bir kadının sayesinde doktor olduğunu hatırlatmak için geldim)).":[99]

Hikâyede hayat kadınlarının toplumdan dışlanmasına dikkat çekilmiştir. Bu hikayedeki hayat kadını karanlıkta işlenen bir günah olarak belirlenir. Onunla diyalog ve ona yaklaşma toplumdan uzak bir yerde gerçekleşir. Toplumun normları bir hayat kadını ile arkadaşlığı kabul etmemektedir. Bu yüzden genç adam ona bir davetiyeyi dahi çok görmüştür.

"Tören bittikten sonra ona gitmeye kararlıydı ve onun onu kutlamasına izin verecek ve belki de onun bir öpücüğüne iki öpücükle karşılık verecekti. Sonra küçük defterini ona gösterecek ve bana bu kadar harcadın, emin ol altı ay içinde taksitle ödeyeceğim diyecekti." [100]

"O niye geldi, arkadaşları ona göz kırpsınlar diye mi? Ya da sıra boyunca devam eden arkadaşlarının dürtmeleri için mi geldi. Arkadaşlarının bazıları aralarında bir ilişki olduğunu biliyor ama hiç kimse onu ilişkisinin satıcı ve alıcı seviyesinden farklı olduğunu bilmiyordu. Kendini satan kadınlar ve onları satın alan kimseler."[101]

"Bu deli neden geldi? Burası onun olması gereken en son yer olduğunu bilmiyor mu? Ondan ne kadar nefret ediyor. Onu bu duruma düşüren koşullardan ne kadar nefret ediyor. Parayı kabul ettiğinde ne kadar ucuz oldu ve o kadın yaptıklarını göstermek için buraya geldiğinde ne kadar ucuz oldu. Alnından terler dökülüyor, daha fazla, daha fazla… El ve ayaklarının soğuktan donduğunu hissetti. Platformun

---

[99] 'Azzâm, Semîra, *Ve Ḳışaşu'l- Uḫrâ*, 140.
[100] 'Azzâm, Semîra, *Ve Ḳışaşu'l- Uḫrâ* ,146.
[101] 'Azzâm, Semîra, *Ve Ḳışaşu'l- Uḫrâ* , 146.

sol tarafına döndü. Ey Allah'ım birkaç dakika…"[102]

Kadınların cinsel bir obje olarak görüldüğü ve sömürüldüğünün konu edildiği diğer bir hikâye ise *es-Ṡemen*[103] (Fiyat) hikâyesidir. Kadın tam altı yıldır geç saatlere kadar kocasının gelmesini bekler. Kocası karısını ve iki çocuğunu ihmal etmektedir.

"Bu altı yıl boyunca ki her gecenin hikayesidir. Gündüz onun içindi, çünkü anaokuluna giden iki çocuğu hazırlıyor ve bahçe kapısında mutlu yüzlerde dolu olan otobüsün gelmesini bekliyordu. İkindi vakti onlar daha gelmeden önce kahkaha sesleri geliyor onu dudağından ve yanaklarından öpmeleriyle anne olduğunu hissediyordu."[104]

"İki çocuğunda da kendi çocukluğunu görüyor. Hiçbir şekilde babaya benzemeyen gece gibi kara saçları ve doğu tarafının göz şekillerine bakmaya doyamıyordu. Sanki çocuklar sadece onundu. Evet, sadece onundu.

Kocası gece onlar uyurken eve dönüyor çocuklar ise sabah o uyurken okula gidiyorlar. Onun hayatında tatil diye bir şey de yoktu. Onun geceleri ise karısı ve çocuklarına ait değildi. Onun geceleri Hollanda mayası ve Danimarka sardalyaları, para kazandıracak kişiler ve kuzeydeki sarışın bir dansçının şerefine içilen içkiler esnasında yapılan anlaşmalara aitti."[105]

Hikâye de koca, karısını duyguları olmayan bir nesne olarak görmektedir. Koca karısının istediğinin samimi duygular olduğunu anlamaz onun gönlünü almak için yatağının üzerine paralar saçar.

"Uzun süre karısını razı etmeye çalıştı. Nimet göz ucuyla ona bakıyordu. Hemen akabinde kocası cebiyle oynuyor ve karısının başucunda duruyordu.

-Nimet. Beğendiğini söylediğin kabanın fiyatı nedir. Kaça. İstemiyor musun. İki yüz… Üç yüz… Dört yüz daha fazla mı istiyorsun.

Al, al...

Nimet, Nimet…"[106]

---

[102] 'Azzâm, Semîra, *Ve Ḳışaṣu'l- Uḫrâ,* 146.
[103] 'Azzâm, Semîra, *Ve Ḳışaṣu'l- Uḫrâ.*
[104] 'Azzâm, Semîra, *Ve Ḳışaṣu'l- Uḫrâ.* 153.
[105] 'Azzâm, Semîra, *Ve Ḳışaṣu'l- Uḫrâ,* 153.
[106] 'Azzâm, Semîra, *Ve Ḳışaṣu'l- Uḫrâ,* 154.

"Nimet göz kapaklarını daha da sıktı… Güçlü kollarıyla sarıldığında sinirlerine galip geldi. Ruhundaki tiksinti acıyı, sıkıntıyı, siniri, hayattaki her şeyi siliyordu. Artık yatağını örten ve insanlığını boğan bu kağıtlarla beraber bir cesetten fazla bir şey değildi. Ücreti ödenen herhangi bir ceset gibi…"[107]

Bir diğer hikâyesi *Zevâcu'l-'Ammeti*[108] (Halanın evlenmesi) ise servet sahibi Nâciyye'nin akrabalarının servetini nasıl kendi menfaati doğrultusunda kullandıkları anlatılmaktadır. Nâciyye'nin kocası Mes'ûd ölür ve arkasından karısına büyük bir servet kalır. Kadının üvey erkek kardeşi Ebû Şevḳî ve karısı kadının servetinden faydalanır hatta bu sebeple genç olan Nâciyye'nin tekrar evlenmesine da mani olurlar.

"Taziye ve yas günleri bitti. Erkek kardeşi Nâciyye'ye Mes'ûd'un kapısının kapanmayacağına dair yemin etti… Onun evi o hayattaymış gibi açık kalacaktı… Nâciyye evinin hanımı olmaya devam edecekti. Onun üvey kız kardeşi Nâciyye'ye gelince… Genç, güzel ve zengin bir kadındı. Onun servetine açgözlüler göz dikebilirdi. Bu yüzden at koşturacak büyüklükteki bir evde tek yaşaması mantıksızdı… Bu yüzden Ebu Şevḳî, annesi, Şevḳîinin erkek ve kız kardeşleri gelirler böylece hala yalnızlıktan kurtulur Mes'ûd'tan sonra kederinden ölmez. Ne kadar karlı bir ticaret. Eşyalarını sattılar evlerini kiraya verdiler ve kıymetli misafirler olarak halanın evine yerleştiler… Hangi misafirlik. Günlerle beraber misafirlikte bitti."[109]

"Ümmü Şevḳî her şeyin kendisinden sorulduğu her isteğinin yerine getirildiği kişi oldu. Nâciyye'yi idare etmek kolaydı…

Ebu Şevḳî kız kardeşinin mali işlerini üstlendi. Aldı, sattı, takas etti ve yutacağını yuttu her oturup kalktığında Mes'ûd'a rahmet okudu… Evin duvarlarını onun fotoğraflarıyla doldurdu. Her Cuma onun ruhuna kuran okutturdu. Yılda iki kez ölümünü yad ediyorlardı.

Ahhh . Nâciyye'nin tekrar evlenmeyi düşünmemesi için onu kafasını adamın hatırasıyla dolduruyorlardı… Kadınların gizli işleri! Ümmü Şevḳî bulanık suda bile avlanabilir benim ve Nâciyye'nin arasını bozdu. "[110]

Öykü toplumdaki insanların madde için ne kadar alçalabildiğine bir örnektir.

---

[107] 'Azzâm, Semîra, *Ve Ḳışaṣu'l- Uḫrâ,* 154.
[108] 'Azzâm, Semîra, *Ve Ḳışaṣu'l- Uḫrâ.*
[109] 'Azzâm, Semîra, el-*Eşyâu's-Ṣaġîra,* 58.
[110] 'Azzâm, Semîra,el- *Eşyâu's- Ṣaġîra,* 59.

Sırf kendi menfaatleri için genç kadının evlenmesine mani olmaktadırlar. Ne yazık ki o dönemden bu yana toplumda ahlaki olarak bir ilerleme olmamıştır. O günde bu günde bu tür öykülere gerçek hayatta rastlamamız mümkündür.

2.2.3. Fakirlik, Yoksulluk, Çocuk İşçiler

Semîra ‘Azzâm’ın öykülerinde yoksulluk en önemli meselelerdendir. Yoksulluk konusuna birçok açıdan ele almış yoksulluğun sebepleri ve tezahürleri yazdığı birçok öyküde açıkça görülmektedir. Hikâyelerinde yoksulluğun sebepleri ve çözümlerinden ziyade yoksulluk görüntülerini sunmaya çalıştı ve geride büyük bir boşluk bıraktı. Semîra ‘Azzâm’ın hikâyelerinde yetimlerin gözyaşı, şehitlerin kanı, emekçilerin alın teri, işsizlerin kaygısı, perişan kadınların gözyaşları ve zulüm vardır. Yazar Filisṭîn’deki genel ekonomik durumu birçok hikâyesinde işlemiştir. Hayat değirmeninin yoksul kesimin yaşamlarını nasıl öğüttüğünü ele almıştır. Hikâyenin kahramanların ve olayları tamamen gerçek hayattan esinlenerek kurgulanmıştır. Yazar bu gerçekliğe kendi yorum ve hayal gücünü katarak gerçekçi bir üslupla resmetmiştir. Filisṭîn halkı geçim kaynağı olan topraklarının kaybetmesi sebebiyle aynı zamanda hem evsiz hem de işsiz kalmışlardı. Savaşlar sırasında ve sonrasında insanların yurtlarından sürülmesi ve geçim kaynakları olan toprağını terk etmeye zorlanması sebebiyle bunun bir uzantısı olarak evsizlik, açlık, yoksulluk ve işsizlik ortaya çıkar. Semîra ‘Azzâm yoksulluğu anlattığı *‘Aḳbus-sîcâra*[111] (Sigara İzmariti), öyküsünde adam gözlerindeki ışığın kaybolması sebebiyle işini kaybeder. Karısı perişan olan yatağa uzanmış bir şekilde doğum sancıları çekmektedir.

“*Meḥmûd ince bir şilteye uzanmış ve doğum sancısı başlamış olan karısına baktı. Uzandığı şiltenin deliklerinden tozlu pamuklar dışarı çıkmıştı. Karısı sadece esmer yüzünün göründüğü bir örtüye bürünmüştü. Esmer yüzü boncuk boncuk terle dolmuştu.*

Anneni çağırayım mı?

Ağrıdan yorulmuş bir sesle cevap verdi… Evet! Onu çağır, Doğuma çok kaldığını zannetmiyorum… Anneme söyle yolda Hacı Nefise’yide çağırsın.

Tamam.

Meḥmûd

---

[111] ‘Azzâm, Semîra,*el- Eşyâu’s- Ṣaġîra*.

Evet.

Elini askıya uzat bir parça ekmek al önce ıslat sonra çocuğa ver yesin…

Meḥmûd eliyle uzandı kalan ekmekten biraz aldı önce kendi ısırdı sonra çocuğa verdi. Ekmeği çiğnerken şöyle dedi:

Başka bir ihtiyacın var mı?

- *Evet Ya Meḥmûd biraz sıcak su.*
- *Sanki baburda bir damla petrol olmadığını unutuyorsun. Nasıl yansın?''*[112]
- *Fırına gidip birkaç parça köz almaktan başka çarem yok.*
- *Bunu Hüseyin'e bırak, sen annemi çağırmaya git. Sancı beni öldürecek.*
- *Fakat Hüseyin henüz dönmedi… Sokak çocuklarıyla oynamaktan doymadı. Ben gidiyorum bir şey istiyor musun?*
- *Hayır.*

Meḥmûd hayır sözünü işitmeden önce kapıdan çıktı. Çünkü (Evet) demeyi karısının dudakları unuttu. Bu kelime yoksullukları ile beraber yok oldu tükendi

Kadın aç ve yorgundu. Şüphesiz adam da onun gibiydi ve aynı şekilde küçük oğulları da. Şüphesiz bu gruba yeni biri katılacaktı. Onunda önünde sadece kuru bir göğüs ve kilitlenmiş bir fakirlik vardı. Bu dünya neyine lazımdı. Yeni bir ağız anne ve babanın neyine lazımdı…''[113]

Yoksulluğun en acıklı halinin ortaya çıktığı bu hikâyede, bu yoksulluk sadece yetişkinlerle sınırlı kalmıyor, gençler de burada paylarına düşeni alıyorlar. O kadar ki oğlu sigara izmaritlerini toplayarak küçük bir parça revani satın almaktadır. Yoksulluk baba eve dönerken pantolonunun ve ceketinin ceplerinde bir şey aramasıyla doruk noktasına ulaşır.

"Sonra ikisi durdu ve nefes aldılar. İçerden bir ses yükseldi. Dünyaya yeni gelen birinin sesi. Onu hayatı ağlayarak ve ulama sesi ile başladı.

- *Babacığım bu ne?*
- *Yeni kardeşin annen doğum yaptı…*
- *Girmeyecek miyiz?*

---

[112] Azzâm, *Semîra,el- Eşyâu's- Ṣaġîra*, 38.
[113] Azzâm, Semîra,*el- Eşyâu's- Ṣaġîra*, 39.

- *Hayır, bekle…*

Çocuk babasına baktı. Babası eliyle kibrit kutusunu tutmuş diğer eliyle de sinirli bir şekilde pantolonunun ve ceketinin cebinden bir şey arıyordu…"[114]

"Hüseyin elini cebine koydu ve içinden bir sigara izmaritini çıkardı. Babasının kuru titreyen dudakları arasına yerleşmesi için babasına uzattı…"[115]

Hikâyede bahsi geçen aile geçim kaynakları olan topraklarını kaybederek sefalete düşen binlerce Filistinlinin durumuna örnektir. Burada yazar görme kaybıyla vatan kaybını simgelemiştir. Nasıl ki hayat, hikâyenin kahramanını zor bir durumda sürükleyip hayatın ortasında çaresiz bırakmışsa Filistin halkıda güçlerinin yetmediği küresel güçlerle mücadele ederken yalnız bırakılmıştır. *el-E'dâ*[116] (Düşmanlar) öyküsünde, kahraman çalıştığı şirket tasfiye edildikten sonra aylarca iş aramaktadır. Yoksullar arasındaki yaşam mücadelesini anlatan hikâye zenginlerin kırıntılarını paylaşmak için fakirlerin birbiriyle nasıl yarış içinde olduklarını resmetmektedir. Zavallı genç, Doğu İthalat ve İhracat Şirketine iş başvurusunda bulunur ve aynı iş için iki rakip daha olduğunu öğrenir.

"Koltuğa oturdu. O odadaki üçüncü kişiydi. Adam o ikisinin onun gibi iş için geldiğini tahmin etti. Onları endişeli bakışları ele veriyordu. Bir kravatını düzeltiyorlar bir pantolonunun paçasını yahut da kol saatiyle oynuyorlar. O vakit bu ikisi rakip.

Bakışlarını ikisine doğru çevirdi. Sandalye de oturan ona kıyasla yakışıklıydı. Gömleği bembeyazdı. Ayakkabılar çok parlaktı. Öf nasıl ayakkabılarını parlatmamıştı."[117]

"Müdürler işçi alırken görüntüye göre alıyorlar. Eski şirketi günlerce sakal tıraşı olmamasına önem vermiyordu. Şirket sahipleri yüzde çıkan dikenlerden rahatsız olmuyorlardı. Yanında oturana çok bakamadı. Ancak pantolunun yakın zamanda ütülendiğine dikkat etti."[118]

"Karşısındakinin yapmacık gülümsemesi canını sıktı. Sanki o onları hafife

---

[114] Azzâm, Semîra,*el- Eşyâu's- Ṣaġîra*, 43.
[115] Azzâm, Semîra,*el- Eşyâu's- Ṣaġîra*, 44.
[116] Azzâm, Semîra, *Ve Ḳıṣaṣu'l- Uḫrâ*.
[117] Azzâm, Semîra, *Ve Ḳıṣaṣu'l- Uḫrâ,* 48.
[118] Azzâm, Semîra, *Ve Ḳıṣaṣu'l- Uḫrâ,* 49.

alıyordu. Sanki şüphesiz o kazanacak. Kendine olan güveni pekiştirmek için gömleğinin cebinden çıkardığı sigarayı yaktı. Onlardan birine sigara ikram etmedi. Hoşlanmadığı kibirli yüzüne rağmen eğer ona ikram etseydi kesin alırdı. Neyin kibiri bu o da onun gibi iş aramak için gelmiş. Belki işe alınır belki de alınmaz.

İkinci ihtimal olması daha kuvvetli. Bu hafta kahramanımız yirmi şirket müdürü ile görüştü, fabrikaların kapısını tek tek çaldı, iş ilanlarını okumak için bütün gazeteleri satın aldı."[119]

Bu hikaye basitçe, yoksullar arasındaki düşmanlığın geçici olduğuna, ihtiyaç ve mücadele koşullarına bağlı olarak değiştiğine dikkat çekmek isteniyor. Belki de çarpıcı paradoks, üçünden hiçbirinin düşmanlığını şirketin müdürüne yöneltmemesidir, çünkü kişi deneyimle üstün güce boyun eğmeyi öğrenmektedir. Bura da Semîra 'Azzâm'ın yoksullarının sınıfının asıl düşmanlarını tanımadıklarını göstermiştir.

"Müdür başını kaldırmadan elindeki evraklara gömülmüştü. Dostumuz ayaklarına vuran bir acı hissetti. Müdür parmakları arasındaki sigardan bir fırt çekti. Müdür onlara kahramanımızın gömleğini delip geçip atletindeki üç deliği ortaya çıkaran kırıcı bakışlarla baktı.

- *Söyle kimi seçtin?*
- *Bu temiz parlak olan mı yoksa yüzü uzun at suratlı olan mı?*
- *Azabımızı uzatıyor.*
- *Ayakkabının ücretinin iki katı bir parayla yaşamayı hak etmiyorsunuz deme…"*[120]
- *Bir şey söylemeyi düşündü. Bedeninden terler akıtan bu bakışların manasını sormak istedi. Yeter konuş. Müdür dedi:*

Dilekçelerinizi inceleyeceğim bir şey olursa sizi sekreter arayacak.

Üçünden biri bir şey söylemek için ağzını açmadı. Üçü de kovulmanın birçok şekilde söylenebileceğini biliyorlardı. Üçü de beraber aynı anda döndüler ve kapıdan arka arkaya çıktılar. Sanki onlar görünmeyen bir iple hareket ettirilen kukla

---

[119] 'Azzâm, Semîra, *Ve Ḳışaşu'l- Uḫrâ*, 49.
[120] 'Azzâm, Semîra, *Ve Ḳışaşu'l- Uḫrâ,* 52.

oyuncaklar. Uzun koridoru geçtiler sonra aynı adımlarla merdivenleri indiler.''[121]

"Birbirlerinin yüzlerine baktılar. Parlak temiz olan sigara kutusunu aldı ve her birine bir sigara ikram etti. İkincisi ise kibrit uzattı. Kahramanımızın ikisine uzatacak elinden başka bir şeyi yoktu. Daha sonra her biri bir yöne gitti. Mutsuz ayak adımlarının sesleri tekerleklerin ve satıcıların sesleri arasında kayboldu. Kalabalık işçiler büyük rızık kapsı fabrikalardan dışarı çıkıyorlardı."[122]

Bir başka şaşırtıcı hikâye ise bir elbise almak için kanını satmak isteyen bir kızın yürek burkan hikayesidir. *Benku'd-Dem*[123] (Kan Bankası) öyküsünün kahramanı yoksulluğun ağırlığı altında ezilen küçük bir kızın kanını bir elbise almak için satmak istemesini konu alır.

"Gerçekten Ümmü Nâşır Ona bu yolu öğretmişti. Uzun uzun ağladığında şaka yoluyla bu yolu göstermeseydi eski elbisesiyle diğer bayramları da geçirecekti. İki yıl önce boyu uzamış ve göğüsleri dolmuştu. Elbisenin koltuk altı yırtılmıştı. Bununla beraber ailesi onu yeni elbise veya bir hafta ailenin aç kalması arasında tercih yapmaya zorluyorlardı. O ailesinde çokça olan bu kıyaslamayı biliyordu. Bir yıl önce ailenin doyması veya okula gitme konusunda arada bırakılmıştı. Ekmek ağır basmıştı. Kimsenin haberi olmadan hasta haneye geldi. Tramvaya bindi. Annesi bu konuda bir şey bilmiyordu. Aynı şekilde Ümmü Nâşır'a haber vermedi. Çünkü o susmaz koşarak annesine haber verir kızın annesi hastaneye gitmesine engel olurdu. Eğer kanını satmayı başarıp elli lirayla dönerse annesi onu affeder. Çünkü o parayı sevmekteydi. Kim sevmez ki?"[124]

Yeni bir elbise uğruna girdiği bu maceranın sonunda hemşire yaşı küçük olduğu için kıza kan veremeyeceğini söyler böylece güzel bir elbise alma hayali de suya düşer.

"Elbise uğruna büyük bir macera…

Niçin koşa koşa geldi? Keşke gelmeseydi, paralar ve yeni elbiseler olmasaydı… Kapı açılınca çok korktu ve yüzü limon gibi olan üç kişi çıktı. Hemşire kıza ne istediğini sordu. Kekeledi zorlukla kanını satmak istediğini söyledi. Hemşire onu inceledi ve

---

[121] Azzâm, Semîra, *Ve Ḳıṣaṣu'l- Uḫrâ*, 53.
[122] Azzâm, Semîra, *Ve Ḳıṣaṣu'l- Uḫrâ,* 54.
[123] Azzâm, Semîra, *Ve Ḳıṣaṣu'l- Uḫrâ.*
[124] Azzâm, Semîra, *Ve Ḳıṣaṣu'l- Uḫrâ,* 70.

tebessüm ederek şöyle dedi:

Canım bu ticareti öğrenmeden önce on sene daha büyü, çünkü sen henüz bir çocuksun).

Nimet ayrılmak için döndü. Onu evde bekleyen kavga ödünü kopardı. Gözlerinin önünde rakseden iki iğne, biri kanını emip doymayan iğne diğeri gerçekleşmeyen hayali ipeği ipeğe bağlayan iğne .''[125]

Bu hikâye aracılığıyla yazar kan satmanın fakirlere mahsus olduğunu zenginlerin kendi kanlarını satmadıklarını ama hastaları için fakirlerin kanını satın aldıklarını açığa çıkarmıştır. Fakirlerin hastalarına gelince ise onlar hastane nedir bilmezler. Belki de yazar dolaylı da olsa zenginin sahip olduğu parayı fakirin kanını emerek kazandığını söylemek istemiştir. Para arayışı 'Azzâm'ın hikâyelerinde geçim arayışıdır ve kan satmak bu menzildeki birçok yoldan sadece bir tanesidir.

Dilencilikte ustalaşan bir çocuğun anlatıldığı *Müehhelât*[126] (Nitelikler) öyküsü, dilenci çocuğun sakat eline karşılıksız tedavi etmek isteyen doktoru reddetmesini ve yoksul sınıfın ruhlarında köpüren şiddetli çatışmanın boyutları anlatılmaktadır. Bu el onun geçim kaynağıdır ve insanların kalplerini ona yakınlaştırır. Doktor Estetik cerrahide uzman olmadan önce üniversite yıllarından beri önce tanıdığı eli sakat bu dilenci genci tedavi etmek ister.

"Elini dikkatli bir şekilde inceledim… Sağ eliydi. Kolun dirseğinden başlayarak iç kısmının derisi çekilmiş büzülmüştü. Ona sordum:

- *Acıyor mu?*
- *Önceden acıyordu, ancak şu an acımıyor.*
- *Yanık sonucu mu oldu?*
- *Evet… Annem patates kızartırken sıcak yağ kolumun üzerine döküldü. Kolum yandı ve uzu zaman şiş kaldı… Acısı dayanılmazdı.''*[127]

"Ailen doktora gösterdi mi?

- *Biz doktora gitmeyiz. Annem onu çivit ile sildi.*
- *Çok açmış olmalı!*

---

[125] 'Azzâm, Semîra, *Ve Ḳışaṣu'l- Uḫrâ,* 71.
[126] 'Azzâm, Semîra, *Ve Ḳışaṣu'l- Uḫrâ.*
[127] 'Azzâm, Semîra, *Ve Ḳışaṣu'l- Uḫrâ,*110.

- *Evet çok, ben küçüktüm ve şimdi acımıyor. Ancak diğer elim gibi hareket ettiremiyorum.*
- *Biliyor musun elini iyileştirebilirim?''*
- *''Korktu ve elini belinin arkasına sakladı.*
- *Elini tutarak şöyle dedim.*

Bütün ömrünü dilenerek geçirmek istediğini sanmıyorum. Marangoz olmak istemez misin yahut da demirci, terzi, ya da herhangi bir meslek."[128]

Genç babasına doktorun elini bedava tedavi edeceğini anlatır. Genç adam babası ve üvey annesinin arasında geçen diyalog hem acı hem gerçek aynı zamanda da şaşırtıcıdır.

"Ancak genç dönmedi. Çaresiz bir hafta bekledim, genellikle dolaştığı mekanlarda bulmaya çalıştım ancak bulamadım ta ki sinemanın önünde görünceye kadar, Ona yaklaşarak sordum:"[129]

"Neden görünmedin? Babana sordun mu?

- *Evet.*
- *Ne dedi:*
- *Efendim beni vurdu, bu durumu ona haber verdiğim için pişman oldum.*
- *Neden sana vurdu?*
- *Çünkü ben vaktimi boşa harcıyorum.*
- *Bir kuruş bile vermeden elinin iyileşeceğini söyledin mi?*
- *Ona söyledim. Aynı şekilde iyi bir insan olduğunuzu ve bana iki lira verdiğinizi de söyledim.*
- *İyi.*
- *İki liramı aldı ve cebine koyarak karısına şöyle dedi:"*[130]

"Sefil oğlumuzu güzelliğini düşünüyor… Karısı ise kulağımı çekerek dedi ki: Ey eşek doktora söyle elini omzundan kessin, elin böyle olmasaydı bir kuruş bile kazanabilir miydin? İki ahmak kardeşin senin bir günde kazandığının yarısını toplayamıyorlar görmüyor musun?

---

[128] Azzâm, Semîra, *Ve Ḳıṣaṣu'l- Uḫrâ,* 110.
[129] Azzâm, Semîra, *Ve Ḳıṣaṣu'l- Uḫrâ,* 112.
[130] Azzâm, Semîra, *Ve Ḳıṣaṣu'l- Uḫrâ,* 113.

Efendim faydasız, beni kendi halime bırak, istersen akşam yemeği için bana bir lira ver!"[131]

Yazar *'Alâ ed-Derb*[132] (Yolda) öyküsünde, hayali kendine yüzük almak olan işçi bir kızı resmeder. Fakat babasının ölmesiyle yüzük alma hayali biter. Artık çalışıp ekmek kazanması gerekmektedir.

"Ayaklarım çok sızlıyor. Fakat fabrikanın önünde biraz beklemem gerekiyor belki fabrikanın arabası geçer ve beni götürür. Bu soğuk yağmurlu havada şehre yürüyerek gitmeye gücüm yok. Evet beni şişe sandıklarıyla götürür ve eve bırakır. Araba bira şişelerini müşterilere dağıtmaktaydı. Ben yorgunum ve sabah bu mesafeyi yürüyerek geldim."[133]

"Yolda çok şeyler gördüm. Evlerin kapı ve pencereleri kapalıydı. İnsanlar yarı uyanık bir şekilde işlerine gidiyorlardı. Süt ve yumurta satıcılarını gördüm. Evlerin bacalarının üzerinde bulutlar oluştuğunu gördüm. Uzun bir müddet yürüdüm ta ki trene ulaştım. Evim uzaktı. Şehrin eski tarafındaydı… Orda doğdum orda yaşadım…"[134]

"Ancak evlendikten sonra ayrılacağım. Evet, evleneceğim bir yüzüğüm ve sevdiğim bir adam var. Beni evine götürecek ve bundan sonra şişe yıkamayacağım bir hanım efendi gibi yaşayacağım. Horozdan önce uyanmayacağım… Şehir ve fabrika arasında ayaklarım su toplamayacak… Şüphesiz o fakir bir adam fakat güçlü ve hoş bir adam."[135]

Kız kendisini evine ulaştırması için fabrikanın aracını beklerken lüks arabasıyla patronu geçer ona o kadar kaba davranır ki kızı fakirliğiyle baş başa bırakır. O anda kız yoksulluğun tüm yükünü omuzlarında hisseder. O an kızın ruhunda fırtınalar kopar.

"Uzaktan yanan farlar göründü yavaş yavaş yaklaştı. Büyük yük arabası değildi. Lüks, şık bir arabaydı ve onu biri sürüyordu… Fakat durmadı. Neden durmadı? Onun beni gördüğüne eminim çünkü arabanın farları karanlığı delip geçiyordu. Araba geçerken kuvvetli bir şekilde bağırdım ve arabayı durdurdum

---

[131] Azzâm, Semîra, *Ve Ḳışaşu'l- Uḥrâ,* 113.
[132] Azzâm, Semîra,el- Eşyâu's- Ṣaġîra.
[133] Azzâm, Semîra,*el- Eşyâu's- Ṣaġîra,* 47.
[134] Azzâm, Semîra,el- Eşyâu's- Ṣaġîra, 48.
[135] Azzâm, Semîra,*el- Eşyâu's- Ṣaġîra,* 48.

nerdeyse beni ezecekti. Araba durdu arabaya koştum kapıyı benim için açtı. Ayağımı kaldırırken siyah gözlüklerin arkasından beni inceleyen iki pis göz fark ettim ve korktum. Kim? Belki de sadece ismen bildiğimiz fabrikanın müdürüdür. Adam sıkıldı ve vücudunu biraz öne itti ve kibirle sordu:

Bu da kim ?"[136]

"Bundan fazla bir şey demedi, bunu yerine bana uzaklaşmamı söylemek için elini hareket ettirdi. Bu adam sevdiğim adam gibi değildi. Araba geçti ve beni fırtınaya bıraktı. Gözyaşlarım dökülüyordu ve beni bir nefret dalgası sardı. Gözümün önünde her şey dev gibi görünmeye başladı. Her şey yüce ve azametli benim gibi sürüngenler ona ulaşamaz."[137]

"O zorba adam, evler, ağaçlar, arabalar hatta boş bira şişeleri her şey. Bu dev dünyanın ortasında kendisini ve o adamı gördü. Kendisini beraber gördüğü o adam ona karım olacaksın diyerek ona bir yüzük vermişti. Biz yerde sürünen iki cüceydik uzandığımızda bir işaretiyle beni arabadan uzaklaştırıp fırtınaya bırakan müdürün parmaklarının uzunluğuna ulaşamıyorduk."[138]

Devlet ve sosyal ve dayanışma kurumları toplumda korunmaya bakıma yardıma muhtaç bireylere yardım hizmeti sunmakla mükelleflerdir. Korunmasız ve güvencesiz bir şekilde çalışma hayatında olan işçi çocukları korumak öncelikli olarak devletin görevidir ancak bu alanda mücadele etmek de insanlığın, çocuklara borcudur.

Sosyal dayanışma kurumlarının olmayışı birçok sorunu da beraberinde getirmektedir. Toplumda bu kurumların olmayışı ezilen yoksul sınıfı kendi kaderine terketmek demektir. Yazarın eserlerinde ezilen ve zulme uğrayan kadının yanı sıra acımasız bir toplumda çocukluğunun kaybetmiş sokaklarda sakız, gazete ve benzeri şeyler satan çocuk işçilerin, çocuk dilencilerin hikayelerini buluyoruz. Çocuk işçiler, işgücü maliyetlerinin en düşük seviyeye indirilmesinin bir aracısıdır.

Çocuk işçiliği insan hakları sorunudur. Çocuk işçiliği emek sömürüsünün en sert biçimi olarak karşımıza çıkmaktadır ancak çocuklar bu süreçte yalnızca emek sömürüsüne maruz kalmamakta, beraberinde başkaca hak ihlalleri ile de karşı karşıya

---

[136] Azzâm, Semîra,*el- Eşyâu's- Ṣaġîra*, 9.
[137] Azzâm, Semîra,*el- Eşyâu's- Ṣaġîra*, 49.
[138] Azzâm, Semîra,*el- Eşyâu's- Ṣaġîra*, 50.

gelmekte, ihmal ya da istismar edilmektedir.

Sanatçılar toplumsal ve insani konularda diğer sıradan insanlara nazaran hep daha fazla duyarlı olmuşlardır. Bu sebepledir ki yazarın öykülerinin kahramanları toplumda var olan çocuk işçilerdir. *Ṣabiyyu'l-Kevvâ'*[139] (Ütücü Çocuk) hikayesinde bir çocuk işçi olan Rızıḳ kuru temizlemecide çırak olarak çalışmaktadır.

"Yerleri süpürmek, ütüyü kül izlerinden temizlemek, tekrar kömürle doldurmak için yarım saatin var, sonra ışığı söndürüp uyursun...

Tamam ustam.

Işık, ışığı açık unutup uyuma, birazdan buradan geçeceğim, o vakit…

Tamam ustam, tamam.

Sakın üstünü örtmek için müşterilerin elbiselerini çekmeyesin… yoksa Rızık, ustası giyinirken yüzünde anlamsız bir gülümseme çizen iki dudağından onlarca defa ((tamam ustam)) diyerek Ustası Ârâmı rahat bırakmıyordu.

Ârâm kapıyı kilitler, onu ağır bir demir parçasıyla sağlamlaştırır, sonra rengi ağarmış beresini başına takar ve özel bir şey ifade etmeyen gülümsemesi ile Rızık'ı dükkânda bırakırdı."[140]

Hikâyenin sonu Rızıḳ'ın ilk ütü denemesinde müşterinin gömleğini yakmasıyla sona erer. Ustasının korkusundan küçük yüreği atıp durmakta ve bir kaçış yolu aramaktadır.

"*Rızıḳ endişeyle karışık bir şekilde mutluydu. Ütüyü kaldırıyor sonra gömleğin kolunun üzerine koyuyor çok geçmeden hemen kaldırıyor.*

Kumaş ütünün altında azar azar düzeliyordu, öyle ki kırmızı gömleğin üzerindeki siyah kareler düzleşiyordu. Ütüyü kolun üzerinde basılı tutmaya cesaret etti. Ütüyü kaldırmadan önce biraz bekledi. Kolun bir parçasını ütüye yapıştığını görünce gözleri yerlerinden fırladı."[141]

"Rızıḳ'ın parmakları ütüye sıkıştı, Aram yarın o ne yapacak? Öldürecek, ona dünyayı dar edecek, ah keşke kaçabilse, bu kapalı kapıyı itebilse, kaçsa, Ârâm'ın sarı

---

[139] Azzâm, Semîra, *Ve Ḳıṣaṣu'l- Uḫrâ*.
[140] Azzâm, Semîra, *Ve Ḳıṣaṣu'l- Uḫrâ,* 179.
[141] Azzâm, Semîra, *Ve Ḳıṣaṣu'l- Uḫrâ,* 175.

terli parmaklarının uzanamayacağı bir yere kaçabilse…

Keşke yerinde kalsaydı ve ütülenmiş gömlekler ve usta lakabını hayal etmeseydi…

Keşke herhangi bir şey yaksaydı da hocanın gömleğini yakmasaydı. Ârâm'a ne diyecek? Ona sabah hangi küfürleri yağdıracak!

Acaba, Hoca ne diyecek?

İlk kez yüzünü mü ekşitecek? Şayet nereden aldığını bilseydi bütün parasını ödemek pahasına gidip alırdı."[142]

"Ah keşke kapı açılsa, Rızıḳ sabah olmaması umuduyla gözyaşlarını silip başı kapıya dönük bir şekilde yere yığıldı. Ağlamaktan ve düşünmekten yoruldu bu yüzden gömleği gördüğü bir rüya görmek için başını yastık yaptığı paçavralara teslim etti… Kolu yanık gömlek ve başında kasvetli beresi kemikli yüzüyle Ârâm gelmişine geçmişine sövecek. Ama korkmadı rüyasında Ḫalîl hocanın gülümseyerek endişesini giderdiğini ve şöyle dediğini gördü: Gömlek mühim değil yeter ki usta olmayı dene. "[143]

Bâ'i'u'ṣ-Ṣuḥuf[144] (Gazete Satıcısı) hikâyesinin kahramanı bir gazete satıcısı 'Abûd tıbkı Filistin halkı gibi canlı, enerjik başarılı ve işine sadık bir çocuktur.

"İlkin sesi cılızdı. Mesleğin sonraki günlerinde sesi yükseldi… İlk üç ayın sonunda bölgenin en bariz satıcısı oldu… Gerçekten oğul babasının sırrıdır. Şüphesiz 'Abûd zekidir… Feraset sahibiydi. İşim olmadığında kulağımı verdiğim bağırışlarının en eğlenceli tarafı yoldan geçenleri kendine çekecek şekilde kendi aklınca haberler uydurmasıdır… 'Abûd'ut dünyayı kurma ve oturtmada hürdü. Gazeteleri memurlar için kadro ve zam müjdesi veriyordu… Tüccarlar için ise Suriye ve Lübnan arasındaki mevcut ekonomik sorunun çözümü… Öğrencilere gelince ise Rîtâ Heyvaris'in 'Alîḫân'a döndüğü haberi heyecanlanmaları için yeterliydi… 'Abûd'un birçok sınıftan müşterisi vardı. Füze gibi bağırmaya başlıyordu. Oğlunu kesen adam, hükümetin başını döndüren suçlu… Gömülü hazineyi bulan çiftçi. Orada eller hızlanır gazeteyi

---

[142] 'Azzâm, Semîra, *Ve Ḳıṣaṣu'l- Uḫrâ,* 176.
[143] 'Azzâm, Semîra, *Ve Ḳıṣaṣu'l- Uḫrâ,* 176.
[144] 'Azzâm, Semîra, *el- Eşyâu's- Ṣaġîra*.

kapar ve çocuğun eli gelip gider, gazeteleri verir bedelini alır…"[145]

Hikâye gayet olumlu ve güzel bir şekilde devam ederken yazar hikâyeyi şok edici ve acıklı bir sonla bitirir. 'Abûd'un narin yumuşak bedeni demir tekerlekler arasında kalır.

"Üç yıl boyunca 'Abûd tanıdığım gibiydi… Akşam vakti onu gördüğümde yüzü her zaman ki gibi neşeliydi… Pantolonu sarkık. Sarı saçları alnının üzerine düşmüştü. Kolunun altında bir tomar akşam gazeteleri…"[146]

"Otobüs durağının yanında başını uzatanlara gazete sattığı yerde yerini aldı… Gözüm onun üzerindeydi. Hareketlerini izlemekten zevk alıyordum… Başını uzatan bir yolcu gördüm renginden yirmi beş kuruş olduğunu anladığım madeni bir para 'Abûd'a verdi ve ondan bir gazete istedi. 'Abûd gazeteyi verdi para üstünü vermek için eline uzattı Orada otobüs hareket etti… Adam ısrarcı oldu Abut elinde parayla koştu. O anda ikinci otobüs karşı yoldan geldi ve en kötü yanı, 'Abûd telaşlıydı ve iki otobüsün karşılaşması virajda olduğu için bunu fark etmemiş olmasıydı…"[147]

" Herkesin bağırışları kafasını karıştırdı ve düştü, karşıdan gelen otobüs şoförü duramadı sert demir tekerlekleri yumuşak gövdesini ezdi. 'Abûd bitti… Çok sevdiğim ve sesini alıştığım hoş kişilik bitti."[148]

Yazarın gazete satıcısı hikâyenin acı bir sonla bitirmesinin sebebi bu hikâyenin Filistin davasının bir yansıması olmasıdır. Filistin halkı gibi yaşama aşkı ve umutları olan 'Abûd'un kaderi de Filistin halkının kaderi gibi gizli komplolarla ve gizli eller tarafından belirlenmiştir. Virajın arkasından gelen otobüsü kullanan şoförün eli 'Abûd'u yaşamdan koparır.

Semîra 'Azzâm *Nâfiḫu ed-Devâlîb*[149] (Lastik Şişiricisi) adlı kısa öyküsünde yoksulluk ve çocuk işçiliği soruna dikkat çekmiştir. Hikâyede babası ölmüş kardeşi ve annesi ile birlikte yoksul bir hayat süren çocuk para kazanmak için bisiklet tekerleklerine hava ile doldurmaktadır.

"Bir de ne göreyim bir çocuk bisikletimin tekerleklerine eğilmiş vidalarını

---

[145] 'Azzâm, Semîra, *el- Eşyâu's- Ṣaġîra*, 72.
[146] 'Azzâm, Semîra, *el- Eşyâu's- Ṣaġîra,* 73.
[147] 'Azzâm, Semîra, *el- Eşyâu's- Ṣaġîra*, 73.
[148] 'Azzâm, Semîra, *el- Eşyâu's- Ṣaġîra*, 74.
[149] 'Azzâm, Semîra, *el- Eşyâu's- Ṣaġîra*.

gevşetiyor, tekerleklerin içindeki havayı kuvvetli bir şekilde boşaltıyor. Oğlan omuzuna koyduğum büyük elim karşısında şaşırdı, bu yüzden bana başını kaldırmaya cesaret edemedi. Onu sertçe çektim, ayağa kalktı yüzünün yağla kirlenmiş olduğunu gördüm. Yakındaki bisiklet tamircisinde çalışan çocuktu. Burada mesele benim için netleşti, çünkü bu benim bisikletime ilk müdahalesi değildi ve bazı duyduklarımı, arkadaşlarımın bisikletlerini nasıl sürüklediklerini hatırladım. Tekerleklerin havası boşaltıldığından bisikletlere binmek mümkün değildi."[150]

Yazar hikâyede geçen çocuk karakterine olan duygularını, sempatisini tasvir ederken insan ruhunun en derinliklerine inebilme yeteneğini göstermektedir. Yazar okuyucuya güçlü sorular sorarak yaşadığı toplumun gerçeklerini, kaygılarını ve sorunlarını düşündürmüş ve tüm bunlar okuru derinden etkilemiştir

"-Yok bir şey… Fakat size sormak istiyorum beni alçak biri mi zannediyorsunuz?

Çocuğun sorusuna ma'kul , uygun bir cevap bulamadım. Çocuk şöyle dedi:

- *Aklınızdan geçenleri okuyabiliyorum. Efendim benim gibi birini hor görmeye hakkınız var. Yaptığım işin utanılacak bir iş olduğunu biliyorum… Fakat…*
- *Fakat ne"*[151]
- *"Arkamda annemin dikiş makinasıyla ve bir de benim tekerlekleri şişirmede elde ettiğim kazanç ile geçinen iki kardeşim ve bir annem var. Birkaç kuruş için akşam beşe kadar atölyede çalışıyorum sonra ustam atölyeyi bana bırakarak ayrılır. Yemek için kuruş kazanmak için tek şansım bu."*[152]

Öyküde çocuğun ismi olayın geçtiği yer, şehir kasıtlı olarak belirtilmemiştir. Çünkü çocuk işçiliği sorunu küresel bir sorundur. Çocuk işçiliği ciddi bir olgudur ve sosyal ve dayanışma kurumlarının olmadığının bir göstergesidir. Çocukların okula gitmesi gereken bir dönemde çalışmak zorunda bırakılması demek aynı zamanda geleceklerinin kayıp olması demektir.

---

[150] Azzâm, Semîra, *el- Eşyâu's- Ṣaġîra*, 77.
[151] Azzâm, Semîra, *el- Eşyâu's- Ṣaġîra,* 79.
[152] Azzâm, Semîra, *el- Eşyâu's- Ṣaġîra,* 80.

2.2.4. Aşk, Sevgi, Şefkat ve Merhamet

EL-Eşyâu's-Ṣaġîra[153](Küçük Şeyler), öyküsünde yazar ergenlik döneminde olan genç kızın kalbinde kaynayan ve ortaya çıkan duygularını, eğlenceli ve zarif bir üslupla detaylandırmıştır. Öykünün kahramanı aşkı için babasına, annesine, evde kalmış halasına, toplumun iradesine başkaldırmaktadır. Genç kız ailesinin öğretmeninin tüm nasihatlerini göz ardı ederek yeni bir yaşam anlayışıyla tüm benliğini ele geçiren aşk hissini yaşamak istemektedir.

"Bilmiyor ve tam olarak bilmekte istemiyor. Tek isteği bu hislerle yaşamak ve uzun süre bu tatlı hislerle kalmaktı. Varlığındaki her şey bu hisler karşısında cüce gibi görünüyordu. Hatta babası, annesi, halası ve öğretmenleri!

Hepsinin canı cehenneme!

Onlar anlamıyorlar, ona gelince ise anlamaya başladı. Arkadaşlarının alay ederek şöyle demeleri canını acıtmayacak: (Sen babasının, annesinin ve evde kalmış halasının aklıyla yaşayan tam bir aptalsın!)''[154]

''Gerçekten o onların üçünün toplamıydım ama şimdi duyguları yenilenmiş bir hanım efendiydi. Bugünden sonra babasının, annesinin ve evde kalmış halasının sözleriyle (Sersem kızlar gibi olma, sen soy olarak ve yetişme tarzı olarak onlar gibi değilsin, sen ve sen…) değil kendi iradesi ve hisleriyle varlığını inşa edecek. ''[155]

Genç kız toplumun kadın erkek ilişkileri hususunda ki tutum ve yargılarını anlamaz ve anlamakta istemez. Genç kız öykünün sonunda ailesini ve toplumun normlarını aldırış etmeden kendini aşka teslim eder.

"*Birkaç gün sonra onu sokakta gördü. Kızın hoşuna giden tatlı dudaklarıyla tebessüm edip yaklaşıp onu ısrarla çaya davet edince kızın hisleri etkilendi. Eli ayağı birbirine karıştı .Ne diyeceğini konusunda kafası karışmıştı, ama kendisini onun iradesi tarafından sürüklenmiş, sessiz ve güzel bir kafede yerini almış, önünde tadını alamadığı bir fincan çay içerken bulmuştu…''*[156]

"Şüphesiz otururken sessizliği bozmak ve oğlanın bakışlarını kendinden

---

[153] Azzâm, Semîra, el- Eşyâu's- Ṣaġîra,
[154] Azzâm, Semîra,*el- Eşyâu's- Ṣaġîra*, 4.
[155] Azzâm, Semîra, *el- Eşyâu's- Ṣaġîra*, 4.
[156] Azzâm, Semîra, *el- Eşyâu's- Ṣaġîra,* 10.

çevirmek için aptalca şeyler söylemek dışında ağzını açmadı! Çayı içtiler ve kalktılar… İnsanların dünyasına giden sokağa değil, bilakis düz boş geniş bir araziyle son bulan sokağa saptılar."[157]

"Yürüdüler. Ayaklarının çimenlerin üzerine düşmesi dışında ses seda yoktu. Elleri onun elinde ve kalbinde hisleri tutuşmakta. Onu geri götürmesini istedi, ama bunu yapmasını talep etmedi… Sanki onun aklından geçenleri okuyor ve kalbinde neler geçtiğini biliyordu. Bu yüzden onu kendine çekti ve şöyle dedi: Benden korkma seni seviyorum… Kız bir şey söylemedi… Bir şey söyleyecek gücüde yoktu. Dudakları onun dudaklarının üzerindeydi sıcak… Yumuşak."[158]

"Uzağa gittin mi?

Bilmiyor, bilmekte istemiyor… Düşündüğü, anladığı ve hissettiği her şey yeni hayatla beraber o anda doğan duygularıdır…"[159]

Kadın ile erkek arasında ki aşkı konu alan *eş- Şeyḫ Mebrûk*[160] öyküsünde kahraman sevdiği kız ile evlenemeyince bir avare gibi yaşar karnını doyuracak kadar dükkân dükkan dilenir geceleri ise bir cami avlusunda yatar. Mahalle esnafı bu adamın kim olduğunu asıl adının ne olduğunu bilememektedir.

"Neden onu Şeyḫ diye çağırıyorlardı? Ne kadar çok şeyḫ var, fakat aynı şekilde şeyḫlerede benzemiyor. Bildiğim şeyḫler oturuyorlar ve kurandan ayetler okuyorlardı sonra bir ya da iki bardak kahve içerler ondan sonra da para alırlardı. Onlar para verene dua ederlerdi. Evet, Şeyḫ Mebrûk sarığına ve şeyḫ lakabına rağmen onlardan biri değildi. Onun şekli Fas tarafından falcılığı meslek edinenlere benziyordu."[161]

"Ustama sormaktan utandım sonar çok konuşmak mesleğimin gereği olduğundan bir gün cesaret edip sordum ve ustam bana dedi ki : Vallahi oğlum ne diyeceğimi bilmiyorum. Biz bu adamla bereketleniyoruz o gelince bereket dükkanımıza iniyor. Ona Mebrûk ismini verdik ve eski ismi unutuldu ismi ya Muḥemmed ya da 'Alî ya da Ḥamîs fakat bundan bize ne. Şeyh ismini gelince cüppeyi sarığı ve tespihi

---

[157] 'Azzâm, Semîra, *el- Eşyâu's- Ṣaġîra,* 10.
[158] 'Azzâm, Semîra, *el- Eşyâu's- Ṣaġîra*, 11.
[159] 'Azzâm, Semîra, *el- Eşyâu's- Ṣaġîra*, 11.
[160] 'Azzâm, Semîra, *el- Eşyâu's- Ṣaġîra*,
[161] 'Azzâm, Semîra, *el- Eşyâu's- Ṣaġîra*, 33.

tamamlamaktaydı."[162]

"O asla bizden istemez ve bize yük olmaz. Verdiğimizde alır vermediğimiz zaman ise suçlamadan çekip gider… Yüzünde garip bir kanaat vardı. Sanki dünya onun için bir lokma yemekten ve gece çöktüğünde gideceği bir mescit avlusundan ibaretti. Ustama sordum: Karısı ve çocukları yok mu? "[163]

"Ustam öyle bir kahkaha attı ki boynunda ki damarları tittredi ve şöyle dedi Eş? Şeyḫ Mebrûk'un eşi? Onun yanında bir kadının adı zikredilse yüzünü çevirip gider. Hayır oğlum, bu adam takva sahibi ahireti için dünyasını satmış biri."[164]

Öykünün sonu Şeyḫ Mebrûk'un yıllarca unutamadığı biricik aşkı ile kavuşmasıyla son bulur.

"Şeyḫ Mebrûk sustu dudaklarını diliyle ıslatıp şöyle dedi:

- *Onu unuttuğumu ve aşkını kalbime gömdüğümü zannettim ta ki bir ay önce onu görünceye kadar. Kocası ölmüş ve yanında küçük bir kızı vardı. Ya Hasan onu hala sevdiğimi anladım. Ona evlenme teklif etmeden ayaklarım eşikten ayrılmadı. Şimdi çalışmam gerek. Çünkü aile reisi olacağım. Bu benim hikayem dostum… Neden sakalımı tıraş etmiyorsun? Bu şekilde nasıl çalışırım?"*[165]

"Ben gözlerime ve kulaklarıma inanıp inanmama arasında bir şekilde şöyle dedim:

- *Garip kelimesinden fazla bir şey demedim. Usturayı kaldırdım Şeyḫ Mebrûk 'un sakalları yere siyah karga tüyleri gibi saçılmaya başladı. Sakalı tıraş ederken efsaneyi de sildiğimi hissettim… Bereket efsanesi."*[166]

Romantik ve hüzünlü bir aşk hikâyesi ise *Mâmâ*[167] (Anne) öyküsüdür. Evli çift mutlu bir şekilde yaşarken hayatlarına giren bebekle daha da mutlu olurlar ancak yolunda gitmeyen bir şeyler var bebek büyüdükçe onun diğer normal bebekler gibi olmadığını anlarlar evet bebek hastaydı bu kocanın ailesinde bulunan bir kalıtsal

---

[162] Azzâm, Semîra, *el- Eşyâu's- Ṣaġîra*, 34.
[163] Azzâm, Semîra, *el- Eşyâu's- Ṣaġîra*, 34.
[164] Azzâm, Semîra, *el- Eşyâu's- Ṣaġîra*, 34.
[165] Azzâm, Semîra, *el- Eşyâu's- Ṣaġîra*, 36.
[166] Azzâm, Semîra, *el- Eşyâu's- Ṣaġîra,* 36.
[167] Azzâm, Semîra, *el- Eşyâu's- Ṣaġîra.*

hastalıktır.

"Günlerden bir gün öğlen işten döndüğümde beni merdivenlerde şaşkın, şok olmuş bir şekilde karşıladığın anı hatırlıyorum. Beni bebeğimize götürdün, onu kucağıma aldım, kırk günlüktü…"[168]

"Onu pencereye yaklaştırdım ve öğle güneşinin parıltısı gözlerini kamaştırmadı… Bende paniğe kapıldım doktoru çağırdım Doktor bebeği muayene etti, ebeveynlerin şimdiye kadar duyduğu en acı gerçekle bizi yüzleştirmek için döndü… Bebek kördü belirtiler bunu gösteriyordu. Doktoru rahatsız eden birden fazla belirti var, o da bebeğin uzuvlarının esnek bir şekilde hareket etmemesi…"[169]

İlerleyen zamanda bebek ölür. Aradan zaman geçer kadın yeniden anne olmak ister. Koca hayatının en zor kararını verir. Karısını çok sevmesine rağmen onu terk eder. Onun yüzünden anne olamamasını kabul etmez. Yıllar sonra eski karısının anne olduğunu duyunca ona bir mektup yazar ve mektupta tüm hislerini anlatır.

"Fakat sen istedin… Anne olmak istedin ısrarla bastırmak istediğim tabiatının gereğini istedin… Fakat doğruyu söylemek gerekirse sesini çıkarmadın... Anlayışın ve hürmetin için teşekkür ederim. Bir çocuğa karşı yaptığın her jest benim ne kadar acımasız olduğumu, seni ne kadar kontrol ettiğimi anlatıyordu…"[170]

Yazarın özlem, hüzün, sevgi, şefkat gibi insani duyguları konu aldığı bir diğer öyküsü de *el- Müsâfir*[171] (Yolcu) öyküsüdür. Olay kahramanın havaalanına gitmesiyle başlar, ardından yolcuları uğurlayanları izler.

"Orada pistin sonunda Brezilya Uçağı duruyor…

Peki yolcu kim! Gözlerim, yolcu yüzünü taşıyan birini aradı. Birinin taşıdığı kamera beni bu zahmetten kurtardı, kısa süre sonra kamerayı kısa bir adam da dahil olmak üzere onlara doğrulttu. Gömleğinin üzerine bağladı kravatta yirmi renk kavağa ediyor. Başında beyazı sarıya dönmüş bir şapka, yüzü güneşe doğru balkonun ortasında duruyordu. Sonra yanında siyah şalvarının altında boyasız siyah çizmeli başında ise askeri yeşili bir poşi olan adam durdu. Sonra elini yanındaki adama

---

[168] Azzâm, Semîra, *el- Eşyâu's- Ṣaġîra*, 83.
[169] Azzâm, Semîra, *el- Eşyâu's- Ṣaġîra,* 84.
[170] Azzâm, Semîra, *el- Eşyâu's- Ṣaġîra,* 85.
[171] Azzâm, Semîra, *Ve Ḳıṣaṣu'l- Uḫrâ.*

tokalaşırcasına uzattı ve kamera resmi yakaladı."[172]

"Sonra şalvarlı uzaklaştı onun yerine yaşlı bir kadın durdu ve kurumuş ellerini kısa adamın boynuna doladı. İyice sıktı ve ağlayarak şöyle dedi: Çek oğlum çek. Her baktığımda ciğerimi parçalasın.

Kadınlar ağlamaya başladı, Mendiller gözyaşlarını silmek için kalktı. Böylece adamlar onları azarladı ve biri başka bir yöntemle susturmak için şöyle dedi:

Haram, ağlamak kötüye alamettir... Ağlamayın. Bütün insanlar yolcu. Gurbet erkekler içindir."[173]

"Ancak kadınlar durmadılar, Ferhat'ın içlerinden birine sarıldığını gördüklerinde gözyaşları tüm cömertliğiyle fışkırıyordu. Sonra kamera bakarak şöyle diyor:

Bunu çek… Ḥenna ile hatıra, Ebu Mes'ud ile hatıra…

Ferḥât tüm grupla teker teker fotoğraf çektikten sonra kameranın işi bitti. Sonra Ferhat Ebu Mesut'un elinden küçük bir şişe rakı aldı.

Gözleri kızarmış olarak topluluğa baktı sonra Yaşlı kadının eline uzandı öpmek için. belki de annesidir, Annesi olması gerekir. Şapkasını çıkardı başını öpmeye başladı. Ancak kuvvetli bir el Ferḥât'ı ondan uzaklaştırdı. Öpücük sesleri

Ferḥât'ın ailesi ve akrabalarıyla vedalaşırken tanık olduğu özlem ve hüzün atmosferi onu da içine alır. Ferḥât uçağa binerken duygular doruğa ulaşır ve kahramanımız onlarla beraber ağlamaya başlar sanki havaalanına kardeşini almak için değil de Ferḥât'ı uğurlamaya gelmiş gibi yoğun duygular hisseder.

"Ellerimi kaldırdım siyah gözlüklerin altından gö yaşlarımı sildim. Ve Ferḥât sepeti elinde ve her on adımda şapkasını sallayarak arkasını döndüğünde kendime hâkim olup elimi kaldırmadım.

Ne zaman ki uçağa bindi ve uçağın merdivenleri üzerinde durdu köylülerin duyguları boşaldı. Anne kalbini uçağa bıraktı."[175]

---

[172] Azzâm, Semîra, *Ve Ḳıṣaṣu'l- Uḫrâ*, 99.
[173] Azzâm, Semîra, *Ve Ḳıṣaṣu'l- Uḫrâ,* 99.
[174] Azzâm, Semîra, *Ve Ḳıṣaṣu'l- Uḫrâ,* 100.
[175] Azzâm, Semîra, *Ve Ḳıṣaṣu'l- Uḫrâ,* 103.

“ Göz yaşlarımı silerken biri sırtıma dostça vurarak şöyle dedi:

- *Birini karşılamak için mi bekliyorsunuz.*
- *Dedim ki :*
- *Hayır, Bilakis vedalaşıyorum… Brezilya yolcusu Ferḥât ile vedalaşıyorum!!”*[176]

Sevgi, şefkat ve bağlılık üzerine yazdığı *Sa‘d ved-Dîk*[177] (Sa’d ve Horoz) adlı öyküde yazar okuyucuyu küçük bir erkek çocuğunun dünyasına götürüyor. Çocukça saf temiz duygularla bir hayvana bağlılığı akıcı sade okuyucunun anlayacağı bir dilde kaleme aldı. Sa’d’ın bakıcı ablası ona veda ederken Sa‘d’a bir horoz hediye eder. Çocuk Celileden yadigâr olan bu horoza oldukça bağlanır.

“Celile’nin gitmesi ona bu kadar ağır gelmemişti. Celile onun tatlı arkadaşı ve hatta onun tekmelerine bile tahammül ederdi. O an onu ne kadar çok sevdiğini anladı. Keşke Celile gitmeden ona bir hediye verseydi. Yahut da bir parça Kamerettin (kuturulmuş meyve) alsaydı Celile ailesine götürseydi. Çünkü Celîle bunu çok severdi. Ne zaman Sa‘d annesinden para alsa onu Kamerettin almaya teşvik ederdi. Ondan bir parça alır almaz büyük ağzıyla emerdi. Ancak Celile gitti ve dönmeyecek.’’[178]

“Sa‘d Celîle’nin tek olmadığının farkına vardı. Celîlenin yanında bir horoz vardı. Horoz gözlerini kapatmıştı sanki uyuyordu. İbrahim Ona kocasının geldiğini haber verirken pis pis güldü. Celîle kalktı edeple annesinin elini öptü Sonra Sa‘dın yanaklarından makas alarak şöyle dedi:

- *Hala kendimle getirdiğim bu küçük horoz Sa‘d için.*

Sa‘dın annesinin uzattığı parayı kabül etmedi ancak çok ısrar etmesi üzerine kabül etti. Celîle kalktı ve oradan ayrıldı Sa‘d Celîleyi kendisinden alan adamın şeklini görmek için Celîleyi takip etti.”[179]

“Odaya döndüğünde horozun zıpladığını gördü. Birden annesi İbrahim onu tut diye bağırdı. Kısa kovalamacın ardından horozu tuttu ve eliyle kaldırdı ve horoza bakıp şöyle dedi:

---

[176] Azzâm, Semîra, *Ve Ḳıṣaṣu’l- Uḫrâ,*103.
[177] Azzâm, Semîra, *Ve Ḳıṣaṣu’l- Uḫrâ.*
[178] Azzâm, Semîra, *Ve Ḳıṣaṣu’l- Uḫrâ,* 37.
[179] Azzâm, Semîra, *Ve Ḳıṣaṣu’l- Uḫrâ,* 37.

- *Hala onu keselim mi?*

Orada Sa'd dikkat kesildi çünkü o horozdan sorumluydu, Celîle ona hediye etti, Celîle ayrıldığında kendinden bir parça olarak horozu bıraktı. Bu uzun siyah kuyruklu ve kırmızı ibikli horoz, İbrahim'i ilgilendirmez. Yaklaştı ve onu İbrahimden aldı. Yumuşak tüylerini okşadı. Horozun saf bal rengi gözlerine iyice baktı. Annesinden gelecek işareti bekleyerek İbrahim'e meydan okuyarak şöyle dedi:

- *Bu horoz benim malım… Eşya Celîlden. Böyle değil mi?"*[180]

Günler geçti ancak bir sorun vardı horoz annesini ve babasını sabahları çok erken uyandırıyor ve bahçeyi de pisletiyordu. Böyle devam ederse horozun kesilip akşam yemeği sofrasında yerini alması yakındı. Sa'd horozun kesilmesini istemiyordu. Horoz Celile'den armağandı. Sa'd bir gün eve geldiğinde korktuğu manzara ile karşılaştı.

"İbrahim hiçbir zaman Celîle'yi sevmedi. Celîle'nin getirdiği horozu da sevmedi.

Sa'd Celîle'nin horozunun sevgiye ve korunmaya ihtiyacı olduğunu düşündü. Sanki o korkuyordu ve yabancılık çekiyordu. Sanki İbrahim'in sözlerini anlamıştı.

-Hala onu keselim mi?"[181]

"Hayır, İbrahim ve bu evdeki hiç kimse horozu kesmeyecek. Sonra onu kaldırdı. Horoz acıkmıştı. Aynı şekilde susuz da olması gerekir. Onu sulasa Sa'd'a teşekkür edecekti. Sa'd horozu suladı onu bahçedeki portakal ağacına bağladı. Horoz kısa ipin müsaade ettiği kadar zıplıyordu. Sonra Sa'd döndü ve dedi ki:

- *Anne horozu kesmemiz günah biz ona bakarız.*

- *Ancak annesi bir şey demedi İbrahim araya girdi ve şöyle dedi.*

Sabah horozdan önce uyanıyordu. Kulaklarını açıyordu. Elini kalbine koyuyordu. Ve tüm kalbiyle horozun sabah olmadığını anlamasını istiyordu."[182]

"Bir gün, iki gün, 7 gün, 15 gün! 150 kuruşu topladı. Onu manava götürdü. Öğlenin sıcağında çocukların alayları ile birlikte kafesi caddenin asfaltlarından çeke

---

[180] 'Azzâm, Semîra, *Ve Ḳışaṣu'l- Uḫrâ,* 38.
[181] 'Azzâm, Semîra, *Ve Ḳışaṣu'l- Uḫrâ*, 38.
[182] 'Azzâm, Semîra, *Ve Ḳışaṣu'l- Uḫrâ,* 39.

çeke eve götürdü. Şans onun yanındaydı. Kapı açıktı. Gizlice dama gitti ve kafesi oraya bıraktı. Bahçeye gittiğinde ağaca bağlı ipten başka bir şey bulamadı. Horoz orada değildi."[183]

"Birde ne görsün horoz etrafı kızarmış patetes ile sofranın üzerinde bir tabaktaydı.

Babasının horoza bıçağı saplarken görmeye dayanamadı. Gözyaşlarıyla odasına kaçtı. Başını yorganın altına koydu. Annesinin leziz horozdan parçalar yemesi için ettiği ısrarları umursamıyordu. "[184]

"Sa'd annesinden nefret ediyordu babasından nefret ediyordu. İbrahim'den nefret ediyordu. Hepsinden nefret ediyordu. Onlar herşeyi yiyen vahşilerdi… Hatta arkadaşı horozu bile. O horozki parlak siyah tüylü başında kırmızı ibiği… O horoz ki Onu Celile getirmiş ve onu Sa'd'ın elleri arasına emenet etmişti."[185]

Yaşlı bir kadının köpeğine olan sevgisi ve arkadaşlığının anlatıldığı *Leyletü'l Ḍiyâ'*[186] (Kayıp Gecesi) adlı öyküde yazar bazen insanın en yakınlarında bulamadığı sevgiyi ve sadakati bir köpekte bulabildiği mesajını veriyor. Yaşlı kadın gelini ile birlikte oturmaktadır. Oğlu Sâmî tıp öğrenimi için başka bir memlekete gider ve ondan geriye bu köpek kalır. Merhametsiz gelinine gelince evde köpeği ve kaynanasını istememektedir.

- *Anne Sambo'yu nasıl yok ederiz?*
- *Onu büyük bir çuvala koyarız.*
- *-Hangi çuvala?*
- *Boş bir şeker çuvalına… Sambo için yeterince büyük… Geniş olsun onunla beraber…*
- *-Ne sığacak?*
- *Yemeğini ye. Hiçbir şey…*
- *Sonra?*

---

[183] Azzâm, Semîra, *Ve Ḳıṣaṣu'l- Uḫrâ,* 42.
[184] Azzâm, Semîra, *Ve Ḳıṣaṣu'l- Uḫrâ,* 43.
[185] Azzâm, Semîra, *Ve Ḳıṣaṣu'l- Uḫrâ*, 43.
[186] Azzâm, Semîra, *Ve Ḳıṣaṣu'l- Uḫrâ*.

- *Sonra onu uzak bir yere götürürüz.*
- *Yürüyerek mi?*
- *Yürüyerek ya da tramvaya binerek.*
- *Anneciğim Sambo geri gelmeyi bilmez mi?*
- *Bu yaşlı uyuz…? Hayır, dönerse denizde boğularak ölmekten başka çaresi yok.*[187]
- *Onu büyük bir balık yer, öyle değil mi?*
- *Onu şeytanlar yesin. Bu evde ya ben ya da bu yaşlı kör…*

Ümmü Es'ad'dan defalarca dinlediği diyalog… Anneden sofra hikayesi küçük oğlu yemeğe oturduğunda… Hikayeyle oğlunun iştahını açmak için… Anne ve oğlunun diyaloğu yeni değildi. Fakat bu sefer şaka olmadığını hissetti…"[188]

Bu kez gelini dediğini yapmış. Hayvana acımamış onu planladığı gibi yok etmişti. Yaşlı kadın köpeğin yerinde olmadığını fark edince gelinin planını gerçekleştirdiğini anladı. Evet, gelini Sambo'dan kurtulmuştu sırada kaynanasından kurtulmak vardı.

- *Bir çuval onu koyacak ve başka bir şey koyacak…*
- *Acaba bu kez sıra onun mu?*
- *Yaşlı kadın balkondaki yerinde dona kaldı, çünkü hayatında hiçbir zaman hissetmediği gibi kalbinde büyüyen bir yalnızlık hissetti.*
- *Gözyaşlarına doyuncaya kadar ağladı.*
- *Gece vakti kalktı…*
- *Sambo için bir şey yapması gerekiyor… Aynı zamanda kendi yaşlılığı için bir şey yapması gerekiyor.*[189]

"Yavaş yavaş merdivenlerden indi. Bakkalın çırağını bulmadı. Yabancılara şöyle diyerek sordu:

---

[187] Azzâm, Semîra, *Ve Ḳıṣaṣu'l- Uḫrâ,* 15.
[188] Azzâm, Semîra, *Ve Ḳıṣaṣu'l- Uḫrâ*, 16.
[189] Azzâm, Semîra, *Ve Ḳıṣaṣu'l- Uḫrâ*, 20.

-Sambo'nun bir çuval içinde götürülürken kim gördü?

Onu dinliyorlardı sonra da omuzlarını silkiyorlardı. Sambonun ölmesinin onun için ne anlama geldiğini anlamıyorlar ve ondan sonra o da celladının ellerinde ölecekti. Zavallı! Dokuz sadık yıl onun evinde ölmesini sağlamadı…''[190]

"Batı tarafında doğru yol aldı, denize doğru. Sonra rüzgârın sürüklemesiyle sola döndü. Gece kapkaranlıktı. Sokak lambaları kör ve yanmıyordu. Sadece antik kıyı boyunca dik kayaları vuran deli dalgaların sesi duyuluyordu.

Gözleri karanlıkta bir çuvalın içinde yahut da ayakları üstünde Sambo'yu aradı. Kayalıkların arasından baktı ya da bir dalga onun cesedini taşır.

Ama suda karanlıktan ve uzaktaki ışıkların gölgelerinden başka bir şey görmedi. Yürümeye başladı. Uzun sahili yürüdü. Bir varoşa vardı. Uluma seslerini duyunca durdu.

Dinlenmek için bir taşın üzerine oturana kadar yoldan çıktığını anlamadı. Geceye yaralı serzenişlerini bıraktı. Fakat gece cevap vermedi. Gece sessizdi sessizliğini köpeklerin havlaması bozdu ve aralarında Sambo yoktu.''[191]

Önce babasının ölmesi ardından annesinin ölmesiyle yetimhaneye gönderilen küçük bir kızın korkularının ve kabuslarının ele alındığı psikolojik bir hikâye olan *Hevâcis*[192](Kuruntular) öyküsünde yazar küçük bir kızın gözünden ölümün soğukluğunu ve korkunçluğunu gözler önüne seriyor.

"*Yatağında oturarak o resme meydan okumaya çalıştı fakat resim gözlerinin önünden silinmedi. Bir an olsun gözlerinin önünden kaybolmadı. Gözleri ağzı pamukla doldurulmuş gözleri cam gibi yarı açık mum gibi bir yüze takıldı.*

Bu gün ölünün pis, korkunç ve nefret edilebilecek bir şekilde olabileceğini öğrendi. Hayır, fakat annesinin yüzü böyle değildi. Annesi sanki tebessüm ediyordu. Sanki dudakları açılıp onun gözyaşlarını içecekti.

Annesi ne kadar güzeldi ölüsü bile !''[193]

"Bugün ölümü tanıdı. Burnu onun kokusuyla doldu… Ağıt sesleri, çiçek, tütsü

---

[190] Azzâm, Semîra, *Ve Ḳıṣaṣu'l- Uḫrâ,* 21.
[191] Azzâm, Semîra, *Ve Ḳıṣaṣu'l- Uḫrâ*, 21.
[192] Azzâm, Semîra, *Ve Ḳıṣaṣu'l- Uḫrâ.*
[193] Azzâm, Semîra, *Ve Ḳıṣaṣu'l- Uḫrâ*, 8.

ve ölenin vücut kokusu… Yanan iki mum biri başucunda diğeri ayaklarının ucunda… Odanın bir köşesinde açık olan soğuk tabut… Mum gibi sarı bir yüz, cam gibi gözler, pamukla doldurulmuş bir ağız.

Yastığı başının altından çekti. Bir an olsun bu resimden kurtulmak için yastığı yüzüne bastırdı. Gecesini annesinin yüzü yerine bu yüzle geçirmek korkunçtu…"[194]

2.2.5. Annelik

İnsanlarda ve tüm canlılarda annelik çok özel ve kutsaldır. Anneler yavruları söz konusu olduğunda canını bile vermekten çekinmezler. Yüce Allah'ın canlılara bahşettiği bu annelik duygusu sebebiyledir ki tavuk yavruları için köpeğin karşısında aslan kesilir. Çıkarsız beklentisiz Yüce Allah'ın fıtrata koyduğu annelik içgüdüsüyle hareket eder. Yavrusu için çektiği bin bir zahmet ve meşakkatten şikâyet etmez. Yazar *Ümmûmetü Ḫayra*[195] (İyi Annelik) öyküsünde kocası vefat eden genç bir kadının kendisini iki oğluna feda etmesini ele alır. Hayriye genç ve güzel bir kadındı iki çocuklu dul bir kadın olmasına rağmen isteyeni çoktu.

"*O genç bir kadındır. Yeni yirmi dokuz yaşına bastı… Hüzün yüzünü gölgelemeseydi güzeldi. Zayıftı. Her şeyden önce bir kadındı… Hayat korkutucu ve yıpratıcı bir yolculuk olduğuna göre ona bir yol arkadaşı gerekirdi…"*[196]

"Dostumuz bir ah çekti… Çocuklarının başlarını şefkatle okşayarak şöyle diyordu:

-Ben ne kadar bencilim! Ben kendim için değil bu çocuklar için yaşarken gençliğimin kendini tercih etmesine nasıl izin verdim? Ben onların hem annesi hem de babasıyım."[197]

O'da küçük yaşta babasını kaybetmiş bir çocuktu. Yetimliğin ne demek olduğunu iyi biliyordu. Babası vefat ettikten sonra annesi başka bir adamla evlenmiş ve bu üvey baba ona annesine ve kardeşlerine hayatı cehennem etmiştir. O, aynı şeyleri iki oğlunun yaşamasını kabul etmez ve hayatını çocuklarına adamaya karar verir.

"Adam sert bir diktatördür. Emir verdiğinde hemen yerine getirilmeli. Evin

---

[194] Azzâm, Semîra, *Ve Ḳışaṣu'l- Uḫrâ,* 10.
[195] Azzâm, Semîra, *el- Eşyâu's- Ṣaġîra.*
[196] Azzâm, Semîra, *el- Eşyâu's- Ṣaġîra,* 65.
[197] Azzâm, Semîra, *el- Eşyâu's- Ṣaġîra,* 65.

cami gibi sessiz olmasını istiyordu. Sesini yükselterek bir oyuna dalan kişinin vay haline. Annesinin kocasıyla bir hesabı var, ölüm meleğiyle bir hesabı var. Onun sesini, homurdanmasını ve iki erkek kardeşine ve ona taktığı kaba lakapları unutacak mı?"[198]

"Zalim adam annesinin elini felç etti. Çocukların babasının geride bıraktıklarına el koydu böylece annesinin eli tamamen felç oldu sonra da çocukların eğitimi için gerekli olan harcamalarda karısıyla tartışmaya koyuldu… Evet… O hatırlıyor… Dünün hayaletinin kendisinin ve çocuklarının yarınlarını tehdit ettiğini gördü."[199]

"Evlenene kadar kaşları çatık ve mutsuzdu… Evlendiğinde ise evliliği bir yaz gecesi rüyasından daha kısaydı. Kader annesine oynadığı oyunu ona da oynamıştı. Kendisinin ve iki erkek kardeşinin küçükken maruz kaldıkları yoksunluğun aynısı, küçük çocuklarının başına gelmişti. Koca ölür ve arkasında yeni bir ıstırap bırakır. Son derece basit bir şekilde insanın kaderiyle oynayan hayat ve ölüm hakkında düşündü. Delice bir ısrarla ölmeye karalıydı ancak onu caydıran tek şey iki çocuktu."[200]

"O çocuklarda tüm zerreleriyle sevdiği adamın bir hayat uzantısını gördü. Çocukların babalarına benzeyen gözlerine baktı ve gözlerinde teselli ve cesaret gördü. Acılarını şefkatle silmeye ve çöllerinde çiçek ekmeye yemin etti… Adanmışlığına sonuna kadar devam etmek için de yemin etti. Ta ki bu adam hayatının ufkunda belirene kadar isteyenleri kibarca ret etti. Onda diğerlerinden farklı bir şey buldu… Onda şefkat ve anlayış sezdi… Ve paylaşma. Fakat diğerleri gibi onu da nazikçe ret etti… Tüm erkeklerde annesinin kocasının yüzünü görmeye alışmıştı… Böylece karar verdi ve işi bitirdi… Peki şimdi neyi düşünüyor. Şüphesiz o bir anne ve öyle kalacak."[201]

Bir önceki hikayede evlatları için kendinden vaz geçen bir anne karakterini bulurken yazarın *Mâte Ebûhu*[202] (Babası Öldü) hikâyesinde de ise kocası öldükten sonra evlenip küçük oğlunu bırakan bir anne karakterini buluyoruz.

"Şaşkın gözlerle ninesine baktı. Ninesi hıçkırarak acıklı bir şekilde ona şöyle

---

[198] Azzâm, Semîra, *el- Eşyâu's- Ṣaġîra,* 67.
[199] Azzâm, Semîra, *el- Eşyâu's- Ṣaġîra* ,67.
[200] Azzâm, Semîra, *el- Eşyâu's- Ṣaġîra*, 67.
[201] Azzâm, Semîra, *el- Eşyâu's- Ṣaġîra*, 68.
[202] Azzâm, Semîra, *el- Eşyâu's- Ṣaġîra*.

dedi:

-Memdûḥ baban öldü… Senin baban öldün.

Yaşlı ninesinin tam olarak ne söylemek istediğini anlamadı. Fakat neden küçük ev kadınlarla dolmuş taşmıştı. Annesi delirdi mi uzun saçlarını çekiyor ve elbiselerini yırtıyor."[203]

"Bir yıl geçti yeni bir yıl başladı. Annesinin gözyaşları sel olup aktı, ancak annesinin gözünde yeni bir ufuk belirdi. Bir gece eve yaşlılar ve gençler geldiler onu süslediler saçlarını taradılar ve onu yeni kocasının evine götürdüler. Ağlayarak annesine sarıldı, Ancak elleri terli bir kadın onu annesinden uzaklaştırdı."[204]

"Ağlayarak ninesiyle beraber eve döndü. Eve girer girmez annesinin çiviye asılı elbiseni aldı kokladı ve ağladı. O anda o acı ses sanki yeniden kulaklarında yankılanıyordu ve şöyle diyordu:

-Baban öldü Memdûḥ aynı şekilde annen de öldü… Annende öldü…"[205]

Hem babasız hem annesiz olan küçük bir erkek çocuğunun ruhunda kopan fırtınalar. Koca dünya da yapa yalnız. Başlarda ninesi annesini ziyarete götürüyordu. Küçük çocuk daha sonraları annesini görmek istemez ondan kaçar. Yıllar sonra annesi kapısını çalıncaya kadar annesini görmez.

"Annesi şöyle dedi:

-Erkek kardeşin… Diğer adamdan olan… O öldü.

Memduh biraz durdu sonra kardeşine kapıyı açtı. Küçük çocuğu içeriye davet etti bir zamanlar Memdûḥ'un üvey babasının gözlerinde hissettiği soğukluğu hissetmesin diye ona sıcak bir şekilde tebessüm etti… Üvey babasının yüz hatlarında okuduğu acı gerçek… Öldü… Baban öldü."[206]

Yazarın annelik üzerine kaleme aldığı iki öyküde iki farklı anne tipini görmekteyiz. Kendisini çocuklarına feda eden bir anne ve başka bir adamla evlenip çocuğunu bırakan bir anne. Yazar bu iki öykü aracılığıyla annelerin evlatlarını

---

[203] Azzâm, Semîra, *el- Eşyâu's- Ṣaġîra*, 90.
[204] Azzâm, Semîra, *el- Eşyâu's- Ṣaġîra*, 91.
[205] Azzâm, Semîra, *el- Eşyâu's- Ṣaġîra*, 91.
[206] Azzâm, Semîra, *el- Eşyâu's- Ṣaġîra,* 94.

seçmeleri gerektiği mesajını vermektedir.

2.3. Semîra Azzâm'ın Kısa Öykülerrinde Teknik Ve Üslup

Semîra Azzâm hikayelerinde hayatı acısıyla tatlısıyla, hayal kırklarıyla zaferleriyle insani olan duygu ve hisleri sanatsal bir tarzda okuyucuya aktarmıştır. Akıcı bir uslüp, okuyucunun duygularına hitap eden bir anlatım onun tarzıydı. Yazma stiline gelince, stilinin yalnızca doğrudan anlatıma özgü olmadığını görüyoruz; Daha ziyade monolog, mesaj ve diyalog gibi bazı modern anlatım tekniklerini devreye soktuğunu görmekteyiz. Stili, doğruluk, kısalık, netlik ve duygusallık ile karakterize edilebilir.

'Azzâm'ın *Ḫubzu'l-Fedâ* (Feda Ekmeği) adlı öyküsünde geriye dönüş ve diyalog tekniklerini kullanarak hikâyenin çekiciliğini artırmış olduğunu görüyoruz.

"İbrâhîm acısını hafifletmek için tütün dolu piponu uzattığında onu bıraksalardı çocuk gibi ağlardı. Başını çeviriyor giysisinin koluyla gözyaşlarını gizlice siliyor, ürkek acısını başını dik tutarak saklamaya çalışıyor. Sonra arkadaşlarına bakıyor ki üzüntülü bir şekilde susmuşlar tekrar gözyaşları akıyor. Bulutlu suskun gecedeki her şey sanki onun hikayesini biliyordu. O anda en çok istediği şey acısını tam olarak yaşamaktı. En çok istediği şey arkadaşlarını dağıtıp normal bir insan olup sertlik ve dayanıklılık maskesini çıkarıp ağlasın, Utanmadan ağlasın. Elbisesinin koluyla gözlerini sildi. Yünlü gömleğin ipi gözlerini tahriş etti ve Ona verilen muskayı hatırlattı. Evet, o geceyi hatırlıyordu"[207]

"Bu gece gibi hilali küçük ve çok soğuktu. Ve o Kurtuluş örgütü tarafından kurulmuş olan küçük bir hasta haneyi korumakla görevliydi. Bu hasta hane dört odadan ve küçük bir bahçeden oluşuyordu. Hasta hanenin sekiz ekibi sekiz yaralıyla ilgileniyorlardı. Evet, gece soğuktu. Kalın paltosu ve puşusi onu soğuktan muhafaza etmedi. Damarlarındaki kanın donmaması için aralıksız durmadan yürüyordu. Tam olarak saatin kaç olduğunu bilmiyordu. Sokak direklerindeki lambalar dışındaki tüm lambalar söndü. Uzaklardan duyulan çakalların sesleri dışında gece sessizleşti."[208]

Fît-Ṭarîḳ ilâ Berk Süleymân (Berk Süleyman Yolunda) kısa öyküsünde yazar anlatım dilinde ve diyaloglarda anlaşılır sade duygusal bir dil kullanmıştır. Hikâye

---

[207] 'Azzâm, Semîra, *Ve Ḳışaşu'l- Uḫrâ*, 75.
[208] 'Azzâm, Semîra, *Ve Ḳışaşu'l- Uḫrâ,* 76.

üçüncü tekil anlatımı ile hikâyenin ortasından başlanmıştır.

"*O da savaşın birbirine denk olmadığını biliyordu. Öfkesine rağmen kurşunu yeni bir yıkım sağanağından başka bir şey değildi. Onun makineli tüfeği peş peşe atılan bombaların önünde çocuk oyuncağından başka bir şey değildi. Fakat o halkın uzun zamandan beri köylerini boşaltmakta olduğunu görmek istemiyordu. Daha sonra stoklarındaki gıda ve cephanelerinin tükenmesiyle kalmalarının bir intihar oyunundan başka bir şey olmadığını anladı. Ve stoklarındaki gıda ve cephanelerin ancak birkaç saat dik durmalarına yardımcı olabileceğini anladılar. Köyleri bir dağın yamacındaydı. O ve silah arkadaşları evlerin damlarından attıkları kurşunlar ile Yahudilere savunma merkezlerinin bir kısım cephanelerle desteklenmiş olduğu sanısını vermek içindi. Küçük oyun son kurşunun atılmasıyla sona erecekti."*[209]

Hikâyeye böyle bir giriş yaparak okuyucuyu direkt hikâyenin içine almayı başarmıştır. Okuyucuyu merakını çekmiş ve heyecanlandırmıştır.

Semîra 'Azzâm, öykülerinde yalnızca Filistin meselesini ve kaybını ele almadı, aynı zamanda toplumdaki sınıf eşitsizliğini, Filistin toplumunda kadının konumunu, cinsiyet ve milliyetçilik konuları dahil olmak üzere sıradan insanların yaşamlarını da ele aldı. Yazar öykülerinde toplumsal mesele ve toplumsal sorunları ele almış yaşamış olduğu çatışma ve felaketleri gerçekçi bir üslupla resmetmeye odaklanmıştır.

Semîra 'Azzâm'ın üslubu onun inançlı ve alçakgönüllü, fakirler ve mazlumlarla ilgilenen, her zaman bireyin özgürlük hakkının savunan Filistinli Hıristiyan bir yazar olduğunu göstermektedir. Semîra 'Azzâm'ın edebiyatı cinsiyet ve din ile sınırlı değildir. Filistin kökenini ve Hıristiyanlık unsurları onun kişiliğinin derinliklerinde birbirine karışmış ve kaynaşmıştır. Bir hayat kadının hikayesinin konu alan *Ḥikâyetuhâ* (Onun Hikâyesi) adlı öyküde yazar yaygın olarak kullanılan mektup tekniği mükemmel bir şekilde kullanmıştır. Bu anlatım tekniği yazara hikâyenin akışa müdahale etmeden karakterin duygu, düşünce ve tepkilerini aktarma fırsatı sunmaktadır. Ayrıca mektup tekniği metne canlılık ve hareket katmıştır.

"Senin için bilinmez olarak kalmak isterdim. Varlığıyla sana acı veren kız kardeşin olmasaydı adı anıldığında başını utanarak eğmezdin. Keşke o hiç olmasaydı… Ne var ki birkaç gün önce seni etrafta endişeli, şaşkın, düşünceli

---

[209] Azzâm, Semîra, *Ve Ḳışaşu'l- Uḫrâ,* 25.

adımlarla dolaşırken gördüm, bu eski yüzü tanıdım. Yüzünden okudum uzaktan-tahmin ettiğim hikaye, Sana ulaştı (haberlerim) sana haber verdi alçak (‘Avaḍ) seni sana bırakmadı sana benim hikayemi anlattı.”[210]

“Belki de seni ayıpladı ve aşırıya gitti… Hislerini yaraladı ve kan beynine fışkırdı bundan sonra gecelerce uyumadın. Bir hafta yahut da haftalarca aç kaldın bir silah satın almak için. O silah ki beni ilk gördüğün yerde kafama boşaltmak için… Ve parmaklarının cebindeki bir şeyi kavradığını gördüğümde sezgilerim doğru çıktı…”[211]

Yine bir hayat kadınının konu alan *Min Be‘îd* (Uzaktan) hikayesinde yazar üçüncü kişi ağzıyla anlatım tekniğini kullanmıştır. Hikâye babası tarafından Ġazze’den Beyrut’a tıp okuması için gönderilen Filistinli bir gencin hikayesini konu alır.

“Beş yıl önce bu şehre Ġazze’nin küçük bir kasabasından elinde lise diplomasıyla gelen garip bir gençti. Tek hayali kendini ispat etmekti.

Çok çalışması gerektiğini biliyordu. Masraflarının bir kısmını (Vekalet) karşılamasaydı en fazla bir memur ya da öğretmen ya da avukat amcasının ofisinde bir katipten fazlası olamayacağını unutmuyordu.”[212]

Yazarın öykülerinde genel olarak kullandığı dil okuyucuya yakın, akıcı bir dildir. Sıradan bir okuyucunun anlamlarını dil sözlüklerinde aramasına gerek yoktur, daha ziyade konuşma bağlamında kolayca anlayabilir ve bu yazarın genel halka yakın dili kullanmadaki ustalığını göstermektedir. İyi bir yazar, yaşadığı topluma yakın olan, onların acılarını hisseden ve bunu ifade eden kişidir. Bu durum aynı zamanda toplumun yazarı benimseyip ve kucaklamasını da sağlamaktadır. Yazar öykülerinde genel olarak fasih Arapça kullanmıştır ancak öykülerinde دوالب (Tekerlek), ديج (Horoz), ماما(Anne), بيش (Kaça), gibi ammi Arpça sözcüklerde kullanmıştır. Ağdalı belagat sanatlarından uzak durmuş halkın konuştuğu dili tercih etmiştir.

---

[210] ‘Azzâm, Semîra, *el- Eşyâu’s- Ṣaġîra*, 14.
[211] ‘Azzâm, Semîra, *el- Eşyâu’s- Ṣaġîra*, 14.
[212] ‘Azzâm, Semîra, *el- Eşyâu’s- Ṣaġîra*, 141.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

İsrail'in Filistin'i işgal etmelerinden sonra özellikle Arap edebiyatçılar kısa hikâye aracılığıyla dönemin zorlu yaşam şartlarını halkla paylaşmaya ve seslerini duyurma başladılar. Yazar Semîra 'Azzâm bu döneme bizzat şahit olmuş ve hikâyelerini gerçek hayattan esinlenerek kaleme almıştır. Kısacık bereketli ömründe yazdığı öyküler birer tarihi belge niteliğindeydi. Semîra 'Azzâm, Filistinli, yetenekli bir Arap Edebiyatçı olmanın yanı sıra bir gazeteci, bir öğretmen ve Filistin milli mücadelesinin öncüsüdür. Semîra Azzâm, ister gizli mücadele çalışmalarında olsun, ister radyo gazeteciliği çalışmalarında olsun, vatansever aktivizminde Filistin'in Arap kadınları arasında öncü olmuştur. Samîra 'Azzam'ın hikâyelerinde tasvir ettiği Filistin toplumu, kritik tarihsel aşamalardan geçmiş ve siyasi değişimlerden etkilenmiştir. Hikâyeler, Filistin'in siyasi, sosyal, ekonomik, fikri ve kültürel gerçekliğini anlatmaktadır. Hikayeleri değişimleri yansıtan ve net bir şekilde ifade eden gerçek bir aynaydı ve birçok insanın umutlarını ve acılarını dile getiriyordu. Semîra 'Azzâm, yazılarında yalnızca Filistin meselesini ve kaybını ele almadı, aynı zamanda toplumdaki sınıf eşitsizliğini, Filistin toplumunda kadının konumunu, cinsiyet ve milliyetçilik konuları dahil olmak üzere sıradan insanların yaşamlarını da ele aldı. Yazar öykülerinde toplumsal mesele ve toplumsal sorunları ele almış yaşamış olduğu çatışma ve felaketleri gerçekçi bir üslupla resmetmeye odaklanmıştır. Semîra 'Azzâm'ın hikâyelerinde yetimlerin gözyaşı, şehitlerin kanı, emekçilerin alın teri, işsizlerin kaygısı, perişan kadınların gözyaşları ve zulüm vardır. Yazar Filistin'deki genel ekonomik durumu birçok hikâyesinde işlemiştir. Hayat değirmeninin yoksul kesimin yaşamlarını nasıl öğüttüğünü ele almıştır.

Hikâyenin kahramanların ve olayları tamamen gerçek hayattan esinlenerek kurgulanmıştır. Yazar bu gerçekliğe kendi yorum ve hayal gücünü katarak gerçekçi bir üslupla resmetmiştir. Bu çalışmamızda yazarın kısacık bereketli ömründe yaptığı çalışmaları, Filistin'in bağımsızlığı için verdiği mücadeleyi ve eserlerini ilim dünyasına tanıtmaya çalıştık.

KAYNAKÇA

‘Azzâm, Semîra, el-*Eşyâu’s-Şaġîra*, Daru’l-‘Avde, Beyrut 1982**.**

‘Azzâm, Semîra*, Ve Ḳışaşu’l-Uḫrâ*, Dâru’ṭ-Ṭalî‘a li’ṭ- Ṭibâ‘a ve’n-Neşr, b.y.y., b.t.y.

Karaman*, DİA*, İstanbul, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1996, 13. Cilt.

Kara, Ömer Tuğrul, “Toplumsal Olayların Etkisiyle Gelişen Üç Büyük Akımın Türk ve Dünya Edebiyatında İzleri”, Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi, 2. Cilt, sayı2, 2010,73-96.

Mes‘ud bin ‘îdul ‘uṭvî, *el- Edebü’l-‘Arabiyyul-Ḥadîs,* 1. baskı, 2009, b.y.y .

Muhammed Raf‘t Bek, *Ḳaḍiyyetü’l- Filisṭîn*, Mışır, Darül- Me‘arif, 1947.

Müslim, Ebü’l-Hüseyn Müslim b. el-Haccâc, *el-Câmi‘u’ṣ-Saḥîḥ*. nşr. Muhammed Fuâd Abdülbâkī. Kahire: y.y, 1374-75/1955-56.

Polat, Hüseyin, “ ‘Abbasi Dönemi Şiirleri ve Şairlerine Genel Bir Bakış” Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 5/14, 2018),639-649.

Semîr, ‘Ömer, Ru’yetü Ḥevle Ḳaḍâyâ en-Neḳd fîl-Edebü’l- ‘Arabbiyyu’l- Ḳâdîm, 1. Baskı, b.y.y. 2020.

Sevâfîrî, Dr. Kamil *el- Edebü’l-‘Arabiyyül-Mu‘aşır fî Filisṭîn*, Ḳâhire, Daru’l- Me‘arif, 1119.

Şevḳî, Ḍayfî, Târîḫu’l-Edebi’l-Ârabi, el- ‘Asru’l- Câhilî, 11. Bakı, Dar’ul-Ma’arif, Kahire, 1960.

‘Ömerus Salîḥul Berġusî;Ḫalîl Ṭavṭaḥ, *Târîḫu’l-Filisṭîn*, 2. Baskı, Daru’l-Me‘arif, b.t.y, b.y.y.

Taşkesen, Nurettin, *Nekbe 1948*, 1. baskı, İstanbul, Mihribad Yayınları, 2018.

Üstaẕ Eḥmed ‘Umer Şahîn, *Ḫalîl Beydes* 1874-1949, b.y.y, b.t.y.

Yalar, Emin, *Hazırlayıcı Faktörler Işığında Modern Arap Edebiyatına Giriş*, 1.baskı, Emin Yayınları, 2009.

WEB KAYNAKÇA

https://www.palquest.org/ar/biography/9762/%D8%B3%D9%85%D9%8A%D8%B1%D8%A9-%D8%B9%D8%B2%D8%A7%D9%85 (Erişim Tarihi 26.06.2023)

https://ar.wikipedia.org/wiki/%D8%B3%D9%85%D9%8A%D8%B1%D8%A9_%D8%B9%D8%B2%D8%A7%D9% (Erişim Tarihi 26.06.2023)

https://info.wafa.ps/ar_page.aspx?id=3977 (Erişim Tarihi 26.06.2023)